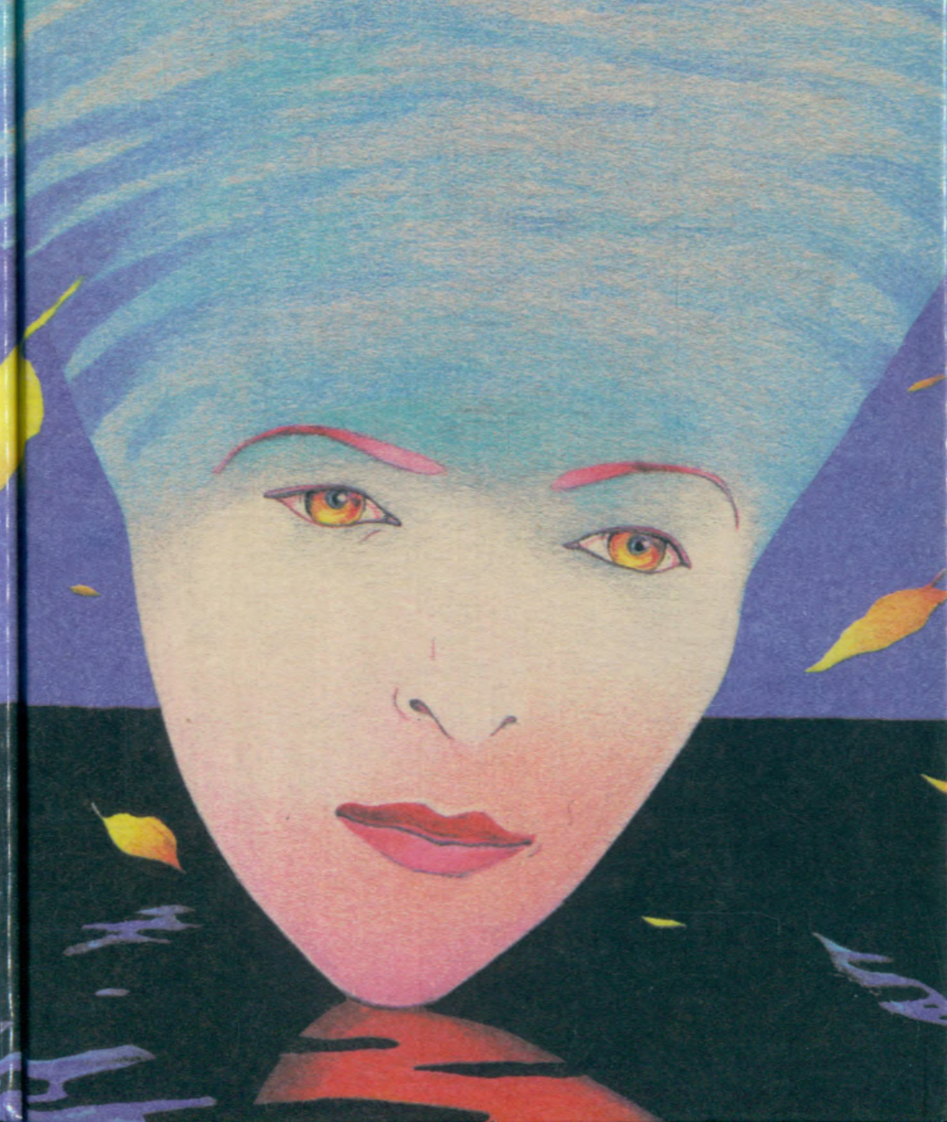
Anita BROOKNER

„EŽERO" VIEŠBUTIS

XX AMŽIAUS AUKSO FONDAS

Anita BROOKNER

„EŽERO" VIEŠBUTIS

XX AMŽIAUS AUKSO FONDAS

Romanas

Iš anglų kalbos vertė

Galina Baužytė-Čepinskienė

VILNIUS 1995

UDK 820-3
Br332

ISBN 9986-02-131-6

© 1984 by Anita Brookner
© Vertimas į lietuvių kalbą,
straipsnis, Galina
Baužytė-Čepinskienė, 1995

I

PRO langą buvo matyti tiktai tolyje dingstanti pilkuma. Už pilko, vien kažkokio nežinomo augalo standžiais lapais apžėlusio sodo galėjai numanyti esant tokį pat pilkšvą didžiulį ežerą, it nuskausminantys vaistai plytintį iki nematomo tolimo kranto, o už jo tik įsivaizduoti (nors jos buvimą ir patvirtina brošiūra) Dent d'Ošo viršūnę, galbūt jau padengtą gležnų tyliai krentančių snaigių. Mat buvo rugsėjo pabaiga, ne sezono metas, turistai išvažiavę, kainos kritusios, ir nedaug teturėjo pramogų svečiai, atvykę į šį nedidelį miestelį prie ežero, kur ir taip nelinkę bendrauti gyventojai dažnai virsdavo visai nekalbiais, veikiami kelioms dienoms nusileidžiančio tiršto rūko, kuris vėliau netikėtai pakildavo, atverdamas neįprastai spalvingą ir judesio kupiną kraštovaizdį: ežeru skriejančius laivus, keleivius prieplaukoje, turgų atvirame lauke, niūrius tryliktojo amžiaus pilies griuvėsius, baltas sniego gijas ant tolimų kalnų, o pietuose — šviesiomis kalnų pakriaušėmis kylančias obelis su it deimantai ryškiai spindinčiais vaisiais. Mat tai buvo rūpestingai nuimamo gausaus derliaus kraštas, nugalėjęs visus žmogiškuosius atsitiktinumus, tik, deja, nesugebąs kontroliuoti oro ir gamtos keliamų išdaigų.

Edita Houp, rašytoja, savo romantinės prozos kūrinius pasirašinėjanti kur kas iškalbingesne pavarde, sto-

vėjo prie lango, tarytumei valios galia sugebėtų perverti priešais ją plytinčią paslaptingą ir nepermatomą skraistę. Juk buvo žadėta raminanti skaidruma, pastovus klimatas, sveiko proto, vos ne pragmatinius principus atitinkanti aplinka — ramus viešbutis, puiki virtuvė, ilgi pasivaikščiojimai, nieko jaudinančio, ankstus nakties miegas, aplinka, kuri padėtų jai atstatyti savo rimtąjį ir darbštųjį „aš“, pamiršti nelemtą klaidą, atvedusią į šią tremtį mažai gyvenamoje vietoje lėtai gęstančiu metų laiku, kai iš tikrųjų ji privalėtų būti namie... Bet būtent „namie“, o tikriau, „namai“ jai staiga pasidarė tokie priešiški, jog ji, labai išsigandusi to, kas nutiko, nusileido draugams, patarusiems trumpas atostogas. Ji prisiminė į aerodromą vežusią savo draugę bei kaimynę Penelopę, kuri, kietai sučiauptomis lūpomis, buvo pasiruošusi jai atleisti tik tuo atveju, jeigu ji tučtuojau dings pakankamai ilgam laikui ir grįš suaugesnė, išmintingesnė ir ganėtinai nuolanki. Nes juk man neleista klysti, tarsi būčiau nepatyrusi mergaitė, mąstė ji, o kodėl gi turėčiau tokia būti? Esu rimta moteris, pati žinanti kaip elgtis, kurią draugai mano jau išaugus iš neprotingo amžiaus, kai kas netgi pastebėjo, jog esu panaši į Virdžiniją Vulf; esu namų savininkė, mokesčių mokėtoja, paprasta, bet gera virėja, pristatau rankraščius gerokai prieš paskutinį terminą, pasirašau po viskuo, kas man siūloma, niekada neskambinu savo leidėjui, nereiškiu pretenzijų, jog esu ypatinga rašytoja, nors ir žinau, kad rašau neblogai. Šią gana miglotą bei patiklią asmenybę laikiau užsklendusi pakankamai ilgai ir nors tikrai keldavau nuobodulį kitiems, niekada neleidau būti nuobodi pati sau. Viešoji nuomonė neskyrė manęs aukštam rangui, o mane pažįstantys sutiko, jog ir toliau turiu likti ten, kur esu. Be abejonės, pabuvus šioje gydomoje pilkoje vienatvėje, man bus leista grįžti (pastebėjau, kad šio augalo lapai visai nejuda)

į savo ramų egzistavimą, būti kokia buvau anksčiau, prieš padarydama tą siaubingą dalyką, nors, prisipažinsiu atvirai, jį padariusi, daugiau apie tai ir negalvojau. Tačiau galvoju dabar. Taip, galvoju.

Atsisukusi nugara į bespalvę erdvę, ji stebėjo kambarį, kuris buvo pervirusios veršienos spalvos: veršienos spalvos kilimas ir užuolaidos, aukšta siaura lova su veršienos spalvos užtiesalu, paprastas mažas stalelis su griežtų formų kėde, prie pat jo pristumta siaura ir ankšta spinta, o labai aukštai virš galvos — mažytis žalvario sietynas, kuris, ji žinojo, ims ilgesingai mirksėti aštuoniomis silpnomis lemputėmis. Standžios, baltos nėrinių užuolaidos, pernelyg saugančios nuo negausios dienos šviesos, galėjo būti praskleistos, ir pro aukštus, grindis siekiančius langus su durimis galėjai patekti į siaurą balkoną, kuriame stovėjo žalias metalinis staliukas ir kėdė. Galėsiu ten rašyti, kai bus gražus oras, pagalvojo ji, imdama iš krepšio du pailgus aplankalus; viename jų buvo knygos „Mėnuliui pasirodžius“ pirmasis skyrius. Ji ketino ramiai padirbėti šios keistos savo gyvenimo pauzės metu. Bet jos rankos siekė kito aplankalo, kurį praskleidusi, ji instinktyviai pasuko prie stalo ir netrukus jau sėdėjo kietoje kėdėje su plunksnakočiu rankoje, pamiršusi visa aplink.

Brangus Deividai (rašė ji),

Kelionė buvo gan nemaloni. Penelopė važiavo greitai, nuožmiai žvelgdama priešais save, it lydėtų kokį kalinį iš teismo salės į griežčiausiai saugomą kalėjimą. Norėjau šnekėtis, — ne kasdien skraidau lėktuvu, ir tabletės, kurias davė gydytojas, darė mane plepią, — tačiau atrodo, jog mano pastangos nebuvo įvertintos. Šiaip ar taip, atvykus į Hitrou, ji suminkštėjo, surado vežimėlį mano krepšiui ir pasakė, kur galėčiau gauti puodelį kavos, paskui staiga dingo. Jau-

čiausi siaubingai, nebuvau liūdna, tik galva kažkokia lengva ir apsvaigusi, o čia dar nė vieno, su kuo galėčiau pasikalbėti. Išgėriau kavą, vaikštinėjau šen bei ten, bandžiau įsidėmėti visas detales, kaip paprastai žmonės mano darant rašytojus (išskyrus tave, brangusis, kuris niekada apie tai negalvoji), ir staiga užkliuvau už savo pačios atvaizdo moterų tualeto veidrodyje, pamačiau, kaip itin korektiškai atrodau, ir pamaniau, kad neturėčiau čia būti! Čia man ne vieta! Zujanti minia, verkšlenantys vaikai, kiekvienas, ketinąs būti kažkur kitur, o štai čia pat — ši malonios išvaizdos moteris, šiek tiek kaulėta, ilgu megztiniu, santūri, nežeidžianti, gan gražių akių, didelių rankų ir kojų, švelniai išlenkto kaklo, nenorinti niekur vykti, bet davusi žodį, kad išvažiuosiu mėnesiui, kol visi nuspręs, kad vėl grįžo į savo vėžes. Akimirką puoliau į paniką, nes dabar esu pačia savimi, buvau ir tuomet, nors to niekas nepripažino.

Šiaip ar taip, visa tai ištvėriau, nors nebuvo lengva, prisijungiau prie pačių patikimiausių žmonių, kokius tik galėjau rasti, be klausinėjimų supratusi, kad ketina vykti į Šveicariją. Netrukus sėdėjau lėktuve, šalia manęs visai žavus vyriškis, pasakojantis apie konferenciją Ženevoje, į kurią vykstąs. Nusprendžiau, kad jis gydytojas, tikriausiai tropinių ligų specialistas, ypač kai papasakojo, jog daugiausiai yra dirbęs Siera Leonėje, tačiau pasirodė, kad jo darbas turi kažką bendra su volframu. Tai tiek apie garsiąsias romanisto vaizduotės galias. Vis dėlto jaučiausi šiek tiek geriau, jis man pasakojo apie savo žmoną ir dukras ir kaip po dviejų dienų grįšiąs pas jas namo savaitgaliui, o paskui išvyksiąs į Siera Leonę. Atskridome ten nepaprastai greit (pastebiu, jog sakau „ten“, o ne „čia“), jis mane įsodino į taksi, ir po pusvalandžio atsidūriau čia (pagaliau, prasideda „čia“, o ne „ten“). Netrukus tu-

rėsiu išsikrauti daiktus, praustis, išsiplauti galvą ir eiti į apačią, pabandyti gauti puodelį arbatos.

Vieta atrodo vieniša. Atvykusi pastebėjau tik vieną pagyvenusią moterį, labai mažytę, buldogo veidu, tokiomis kreivomis kojomis, jog atrodė, kad ji vingiuoja į šonus, bandydama judėti į priekį, bet darė tai taip nuožmiai įsitikinusi, kad instinktyviai pasitraukiau jai iš kelio. Ėjo pasiremdama lazda, o plaukus buvo persirišusi tinkleliu su žydrais aksominiais kaspinėliais. Spėjau ją esant belgų konditerio našlę, bet jai linguojant pro šalį mano bagažą nešęs berniukas ceremonialiai nusilenkė ir sušnibždėjo „ponia grafienė". Tai tiek apie romanisto įžymiąsias galias ir t. t. Šiaip ar taip, buvau taip skubiai įvesta į šį kambarį (beveik įstumta), jog negalėjau nieko kito įsidėmėti. Kambarys atrodo ramus, šiltas, pakankamai erdvus. Orą galėčiau apibūdinti kaip ramų ir malonų.

Visąlaik galvoju apie tave. Bandau atspėti, kur esi, bet tai gan sunku, nes laikas čia kitoks, nors skirtumas ir minimalus, be to, veikia tabletės ir visi šie liūdni kiparisai. Taip būtų galima visa tai apibūdinti. Bet rytoj penktadienis, o kai ims temti, galėsiu įsivaizduoti, kaip tu sėdi į mašiną ir išvažiuoji į vasarnamį. Po to, žinoma, savaitgalis, apie kurį net nebandau galvoti. Niekada nežinai...

Šioje vietoje ji padėjo plunksnakotį ir šiek tiek pamasažavo akis, sėdėdama į stalą atremtomis alkūnėmis, parėmusi rankomis galvą. Paskui mirkčiodama vėl paėmė plunksnakotį ir rašė toliau.

Būtų juokinga patarinėti tau rūpintis savimi, nes tau niekada nebuvo savitas kitiems toks būdingas apdairumas, ir gerai žinau, kad taip daryti tavęs nepriversiu. Mano brangusis gyvenime, kaip tėvas vadindavo mano motiną, taip tavęs pasiilgau.

Kelias minutes ji sėdėjo prie stalo, paskui giliai atsiduso, užsuko plunksnakotį. Arbatos, pagalvojo ji. Noriu arbatos. Po to — pasivaikščioti, ilgai vaikščioti ežero pakrante, paskui išsimaudyti, apsivilkti žydra suknele, tuomet būsiu pasiruošus įžengti, o tai visada taip sunku įveikti, į valgomąjį. Tada ta ištisa gan ilgai trunkanti valgymo ceremonija, po kurios galėsiu pasėdėti ir pasišnekučiuoti su kuo nors, nesvarbu, su kuo, kad ir su dama buldogo veidu. Reikia anksti atsigulti, man tai nepakenks. Iš tiesų esu jau visai pavargusi. Ji nusižiovavo, net ašaros ištryško akyse, ir atsistojo.

Daiktai buvo iškrauti per kelias minutes. Ji prietaringai paliko didžiumą drabužių lagamine, šitaip tikindama save, jog reikalui iškilus gali bet kurią akimirką išvykti, nors buvo tikra, kad daiktai taip ir liks ten gulėti, be to, dar beviltiškai susiglamžys. Pagaliau tai jos nebedomino. Plaukų šepetį ir naktinius marškinius nunešė į vonios kambarį. Nužvelgė, kaip atrodo: vis taip pat, niekas nepasikeitę, tada paėmė rankinuką, raktą ir išėjo į tuštuma virpantį koridorių. Blyški šviesa skverbėsi pro didžiulį langą virš laiptų aikštelės. Atrodė, tarytum sienose slypėtų tolima sočių valgių užuomina. Aplinkui nieko nebuvo matyti, nors pro koridoriaus gilumoje esančias duris sklido silpni radijo garsai.

„Ežero" viešbutis (priklausantis Juberų šeimai) buvo neišvaizdus, bet didingas pastatas, geros reputacijos namai, tradicijas gerbianti įstaiga, svetingai priimanti taupius, pasiturinčius, pensinio amžiaus, kuklius, bet garbingus ankstesnei turizmo erai priklausančius klientus. Čia nebuvo stengiamasi siekti modernaus, bet greit nebemadingu tampančio prašmatnumo, kurį šeimininkai visada niekino. Nors ir paprasti, baldai buvo aukštos kokybės, patalynė be dėmelės, aptarnavimas nepriekaištingas. Viešbučio reputacija tarp gerai nusimanančių profesionalų traukė čionai nemažai norinčių

pasimokyti viešbučių bizniu rimtai besidominčių žmonių, tačiau tai ir buvo vienintelė nuolaida, padiktuota savojo autoriteto pripažinimo. Čia buvo savotiškai didžiuojamasi tuo, jog svečiai neturi jokių pramogų, todėl bet kuris atvykęs gyventi būdavo apstulbintas ir prislėgtas, matydamas ankštą terasą, it nebylys tylų vestibiulį, negirdėdamas švilpynių muzikos, neregėdamas telefonų automatų, skelbimų apie vaizdingus turistinius maršrutus arba pasilinksminimus mieste. Nebuvo saunos, kirpyklos, stiklo vitrinų su juvelyriniais dirbiniais; mažai kas užtrukdavo ankštame ir tyliame bare. Buvo duodama suprasti, kad ilgai trunkantis gėrimas biznio reikalais ar savo malonumui nėra *comme il faut*[1], o jei tai neišvengiama, galima atlikti savo privačiame numeryje arba populiaresnėse įstaigose, kur prie tokių dalykų įprasta. Retai kada galėdavai pamatyti kambarinę po dešimtos valandos ryto, nes tokiu metu visi namų ruošos darbų garsai privalėdavo nutilti; negirdėjai nei dulkiasiurblių, nei nešvarius baltinius vežančių karučių. Apie naują kambarinių pasirodymą pranešdavo diskretus šlamesys klojant lovas ir tvarkant kambarius, kai svečiai būdavo jau persirengę ir nusileidę pietauti. Vienintelis viešas dalykas, kurio negalėjo atsisakyti šis viešbutis, buvo ilgesniam laikui apsistojančių klientų žodinės rekomendacijos.

Čia buvo siūloma savotiška šventovės aplinka, privatumo garantija, nepriekaištingumui derantis saugumas bei diskretumas. O kadangi nepriekaištingumas traukia nedaugelį, „Ežero" viešbutis paprastai būdavo pustuštis. Dabar, sezonui baigiantis, jame gyveno ir maitinosi vos saujelė svečių, likusių prieš užsidarant žiemai. Tačiau tas nedaugelis lankytojų, likusių iš kuk-

[1] Kaip reikia (*pranc.*).

laus čia savo vasaros atostogas deramai praleidusių svečių skaičiaus, buvo aptarnaujami taip pat paslaugiai bei pagarbiai kaip ir labai vertinami ilgam apsistojantys klientai (kai kada jie tokie ir buvo). Žinoma, jų linksminti nebuvo stengiamasi. Buvo tenkinami visi jų poreikiai, vienodai rūpestingai atsižvelgiama į charakterius. Buvo manoma, jog jie prisitaikys prie viešbučio reikalavimų tiek pat kiek ir viešbutis — prie jų. Jei ir kildavo kokių problemų, jos būdavo sprendžiamos diskretiškai. Šiuo požiūriu viešbutis garsėjo kaip nepageidaujamo dėmesio nepatraukianti vieta, garantuojanti jėgas grąžinantį poilsį visiems, ką nuskriaudė ar išsekino gyvenimas. Jo pavadinimas ir koordinatės buvo žinomi visiems, kas tai turėjo žinoti. Žinojo tam tikri gydytojai, daugelis advokatų, brokerių ir buhalterių. Kelionių agentai nežinojo (arba pamiršo). Ypatingai šį viešbutį vertino šeimos, kurioms buvo naudingas periodiškas rūpestį keliančio šeimos nario išnykimas. Apie tai sklido kalbos.

Žinoma, tai buvo puikus viešbutis. Maloni ir jo padėtis prie ežero. Klimatas, aišku, nebuvo nuostabus, bet palyginus su kitais panašiais kurortais gana stabilus. Miestuko teikiami patogumai nebuvo gausūs, tačiau galėjai pasisamdyti taksi, vykti į ekskursijas, o pasivaikščiojimai, nors ir nekeliantys ypatingų išgyvenimų, buvo gana malonūs. Peizažas, vaizdai, kalnas buvo keistai neryškūs, tarsi nuspalvinti vandeniniais dažais sename paveiksle. Kai įvairiatautė jaunimo minia puldavo saulėn ir į pliažus, grūsdavosi keliuose bei aerouostuose, „Ežero“ viešbutis didžiavosi savąja ramybe (iš tiesų kartais ten būdavo itin ramu), atsiskyrimu nuo bandos, žinodamas, jog jį prisimena seni draugai, ir taip pat žinodamas, kad niekada neatsisakys patenkinti naujo kliento protingų prašymų, aišku, jei šis naujasis klientas turės tokio rango viešbučiui reika-

lingas nerašytas rekomendacijas ir jeigu šio prašymo autorius bus asmuo, kurio vardas jau figūravo Juberų šeimos kartotekoje, dažnai siekiančioje amžiaus pradžią.

Leisdamasi plačiais nestačiais laiptais, Edita girdėjo mandagų juoką, sklindantį iš kažkokio salono, kur, kaip ji manė, buvo geriama arbata. Kai, tarsi viliojama šio garso, ji priartėjo, staiga pasigirdo įsiutęs, ausį rėžiantis, piktas lojimas, it bloga lemiantis ženklas būsimai ramybei. Laiptų apačioje tupėjo labai mažas šunelis, virpantis iš nerimo, plaukais apdribusiomis akimis. Kadangi niekas neatėjo pasižiūrėti, kas nutiko, jis vėl ėmė garsiai loti, lyg kažko laukdamas, it kūdikis. Tarytumei neįsivaizduojamos kančios sukelta pratisa rauda pasigirdo šauksmai:

— Kiki! Kiki! Išdykęs šunelis!

Iš baro išbėgo nepaprastai liekna, aukšta moteris siaura linkčiojančia krago galva, suklupo laiptų papėdėje, apglėbė rankomis šunelį, apipylė jį bučiniais, vėl tuo pačiu bekauliu spiraliniu judesiu prispaudė jį it pagalvėlę prie veido ir grįžo į barą. Ant paskutinio laiptelio likęs klanelis privertė viešbučio valdytoją akimirkai užsimerkti ir spragtelėti pirštais. Kol berniukas baltu švarku abejingai, tarsi tai būtų dažnas dalykas, skuduru valė grindis, „Ežero“ viešbučio (Juberų šeima) valdytojas reiškė Editai Houp savo susirūpinimą, kad šis atsitikimas aptemdė jos atvykimą, ir drauge atsiribojo nuo prasižengusio gyvulėlio bei, svarbiausia, nuo jo neišmintingų globėjų. Pastariesiems, be abejonės, jis galįs suteikti pastogę, bet jokiais būdais nebūsiąs jų bendrininku.

Kaip įdomu, pagalvojo Edita. Ta moteris anglė. Taip keistai atrodo. Tikriausiai šokėja. Pasižadėjo sau apie tai pagalvoti vėliau.

Salone buvo kur kas maloniau nei ji galėjo tikėtis, spręsdama iš to, kaip atrodė jos kambarys: tamsiai mėlynas kilimas, daugybė apvalių stalelių su stiklo viršumi, patogūs senovinio stiliaus krėslai ir nedidelis pianinas, prie kurio sėdėjo pagyvenęs vyriškis su įmantriai parištu kaspinu vietoj kaklaraiščio ir skambino švelnias pokario laikų melodijas. Išgėrusi arbatos su gabalėliu puikaus vyšnių pyrago, Edita pagaliau išdrįso apsidairyti. Žmonių kambaryje nebuvo daug; dauguma, pamanė ji, grįš tiktai pietums. Dama mopso veidu valgė su nuožmia veido išraiška, plačiai išskėstomis kojomis, nekreipdama dėmesio į sterblėn byrančius trupinius. Tolimame kampe šnabždėjosi du neaiškūs tipai. Neišvaizdi porelė, gal vyras ir žmona, gal brolis ir sesuo, tikrino lėktuvo bilietus, o arbatos gerti nebaigęs vyras buvo nuolatos siuntinėjamas pažiūrėti, ar jau atvažiavo taksi. Nors patalpa atrodė šviesi ir linksma, labiausiai į akis krentantis jos bruožas buvo mirtina ramybė. Susitaikydama su dalia, kuriai buvo pasmerkta, Edita atsiduso, pripažindama, kad atsirado puiki proga baigti „Mėnuliui pasirodžius“, nors šios progos ji pati ir neieškojo.

Dar kartą pakėlusi akis nuo knygos, kurioje neperskaitė nė vieno žodžio, Edita išvydo netikėtai romantišką neaiškaus amžiaus damą spindinčiais pelenų spalvos plaukais, ryškaus raudonumo nagais, žavia (ir brangia) margo šilko suknia, ranka barbenančią muzikos taktą, su pasitenkinimo šypsena gražiame veide. Aplink ją, traukiamos tokios asmenybės, zujo padavėjos, siūlydamos dar pyrago, arbatos. Ji apdovanojo jas šilta šypsena, o dar šiltesne — pianistą, kuris pakilo, sulankstė gaidas, prisiartino prie jos ir sušnibždėjo kažką, kas privertė ją nusijuokti, paskui pabučiavo jai ranką ir nuėjo, jo standžiai ir siaurai nugarai atspindint gautą pripažinimą. Atsilošusi krėsle, prie smakro pakė-

lusi puodelį ir lėkštelę, dama gėrė arbatą rafinuotai, netgi kiek teatrališkai, nepatirdama nerimo, būdingo kai kuriems žmonėms svetimoje vietoje, jausdamasi kaip namuose gan tuščioje viešbučio aplinkoje.

Edita stebėjo ją it užhipnotizuota, apgailestaudama, kad praleido šio reginio dalelę. Švelnią nėriniuotą nosinaitę prie lūpų kelianti ranka žėrėjo žiedais. Kai padėklas buvo nuneštas, Edita ėmė nekantriai laukti, ką ši dama darys, užpildydama arbatą ir pietus skiriantį laiko tarpą, tokį slegiantį netikėtam ir vienišam viešbučio svečiui. Bet, žinoma, ši dama nebuvo viena.

— Štai ir aš, — jaunu balsu užgiedojo į saloną įžengdama mergina gana siauromis (pernelyg siauromis, pagalvojo Edita) baltomis kelnėmis, išryškinančiomis Viktorijos slyvos pavidalo užpakalį.

— Tai tu, brangioji, — sušuko dama, tikriausiai jos motina. — Aš kaip tik baigiau. Ar jau gėrei arbatą?

— Ne, bet nesvarbu, — atsakė mergina, kaip pastebėjo Edita, kur kas blankesnis savo motinos variantas, beveik tiksli, tačiau ne taip tobulai užbaigta jos kopija.

— Bet, brangioji! — sušuko vyresnioji dama. — Turi būtinai išgerti arbatos! Tikriausiai pavargai! Paskambink varpeliu. Jie gali dar užplikyti.

Pasirodžius vienai iš padavėjų, jos abi nukreipė į ją nuginkluojančias šypsenas, paprašė arbatos, tvirtai įsitikinusios, kad jos iš tikrųjų ir tučtuojau atneš, paskui pasinėrė į pokalbį, kurio Edita galėjo nugirsti tik vieną kitą žodį drauge su džiaugsmingais ir triumfuojančiais juoko protrūkiais. Kai buvo atneštas antrasis padėklas, jos abi pasuko šypsančius veidus į padavėją, iškalbingai padėkojo ir vėl grįžo prie pašnekesio, nors mergina dar kažko lūkuriavo tarsi jos vaidmuo šiame rituale turėtų nesibaigti. Bet dama šilko suknia tarė: „Štai ir viskas, brangioji“, ir ėmė stebėti dukterį.

Duktė turėtų būti kokių dvidešimt dvejų metų, mąstė Edita, netekėjusi, bet dėl to nesukanti galvos. „Jai nėra ko skubėti, — įsivaizdavo sakant žavingai šypsantis motiną. — Ji visiškai laiminga ir taip“. O dukra tik raudonuotų riesdama nosį ir šitaip viliotų pagyvenusius džentelmenus, kurie, Editos įsitikinimu, nuolatos sukinėjosi aplink motiną. Reikia liautis, tarė ji sau pačiai. Nėra reikalo kurti joms gyvenimų. Jos puikiausiai apsieina ir be manęs. Jai dilgtelėjo ilgesys, matant tokią motiną: tokią geraširdę, elegantišką, taip primygtinai reikalaujančią, kad dukrelė išgertų arbatos, nors buvo jau beveik šešios valandos. Ji staiga pajuto pavydą ir dukteriai, tokiai pasitikinčiai, taip lengvai priimančiai visa, kas jai teikiama... Jos buvo anglės, nors ir nepriklausė jos gerai pažįstamam tipui, pasiturinčios, maloniai leidžiančios laiką. Atrodė, kad visada maloniai jį leido.

Pagaliau moterys nusprendė pajudėti, ir kai motina dukart pabandė pakilti nuo krėslo, o dukra energingai prie jos prišoko, tarsi tiksliai žinodama, kada bus reikalinga jos pagalba, Edita su nuostaba pamatė, kad pagyvenusios damos sąnariai gana nelankstūs, o švytintis jaunatviškas brandumas, toks įspūdingas iš tolo, jai atsistojus dingo. Susimąsčiusi ji perkėlė jų amžių iš šeštos ir trečios dešimties vidurio į septintosios pabaigą ir ketvirtosios pradžią. Bet ir šiuo atveju jiedvi atrodė puikiai. Ji patyrė slaptą pasitenkinimą, kuomet pagyvenusioji dama, priešais kurią, nors ir šiek tiek toliau, ji sėdėjo, išeidama iš kambario atsisuko ir pasiuntė jai švelnų pripažinimo šypsnį.

Tuomet jai nebeliko nieko kita kaip tiktai eiti pasivaikščioti.

Gęstančioje pilkos dienos šviesoje ji nuėjo tyliu sodu, pro geležinius vartelius ir judrią gatvę, paskui išilgai ežero pakrantės. Praėjus vieną miesto kvartalą, ją

apgaubė tyla ir atrodė, kad galėtų taip eiti amžinai, niekieno netrukdoma, vien tik su savo mintimis. Ši vienatvė, į kurią ją ištrėmė geriausi pažįstamieji, nebuvo tokia, kokią ji vaizdavosi. Ir tas miglotas, į rūko šydą panašus paslaptingas, bet atšiaurus oras: ar ir jam lemta būti jos nuolatiniu palydovu šį išbandymų metą, kai ji per skubą išvyko be šiltesnio apsiausto? Ežeras buvo visai ramus; viršuje mirgėjo vienišas žibintas, paversdamas gležnus platano lapus žvilgančiu smaragdu. Man nėra reikalo čia būti, jei nenoriu, nusprendė ji. Tikrai, niekas manęs neverčia. Tačiau privalau pabandyti jau vien tam, kad būtų lengviau sugrįžus į namus. Vietovė nėra visiškai negyvenama. Man reikalingas poilsis. Galbūt ištverčiau savaitę. Tokia tamsuolė kaip aš galėtų daug sužinoti, nors, žinoma, nė vienas iš tų žmonių netiktų mano rašomai prozai. Nebent ta labai aukšta, siaurų formų moteris, ta graži moteris su įkyriu šunimi. Taipogi ir ta žavi porelė, kuri čia, atrodo, puikiai jaučiasi. Kodėl gi jos būtent čia atsidūrė? Tačiau vien tiktai moterys, moterys, moterys, o man taip patinka vyrų pokalbiai. Ak, Deividai, Deividai, mintyse ištarė ji.

Pasivaikščiojimas ežero pakrante kaip niekas kitas priminė jai tylų vaikščiojimą sapnuose, kai beprotybė ir neišvengiamumas eina ranka rankon. Lyg sapne ji juto neviltį ir kartu lemtingą smalsumą, tarsi privalėtų eiti keliu, kol atsivers jo galutinis tikslas. Jos minčių ir paties kelio kryptis, rodės, nežadėjo nieko gero: tik sukrėtimą, apgaulę, išdavystę ar bent jau pavėlavimą į traukinį, praleistą progą, kaltinimą nežinia kokiu nusižengimu. Ir šviesa buvo lyg sapne: jos keistą kelionę gaubė neaiški prieblanda, nei diena nei naktis. Ji suvokė realaus pasaulio, kuriuo keliavo, tam tikrus fizinius bruožus: tobulai tiesų taką, iš abiejų pakraščių gožiamą plūktoje žemėje auganččių medžių, vienoje pusėje

esantį, bet šiuo metu nematomą ežerą, kitoje turėjo būti miestas, bet toks nedidelis ir taip gerai tvarkomas, jog niekuomet negirdėjai cypiančių stabdžių, kaukiančių sirenų ar ekstravagantiškų atsisveikinimų metu pakelto balso. Buvo girdėti vien tik kažkur už medžių sklindantis ir nematomas romus vakarinio grįžimo namo ūžesys. Kur kas garsiau aidėjo jos pačios žingsniai žvyruotu taku, jų keliamas garsas rodėsi kažkoks įsibrovėlis, todėl ji pasuko minkšta žeme arčiau ežero. Kur–ne–kur apšviečiama žibintų, ji ėjo niekieno netrikdoma it būtų vienui viena šioje tyloje. Pajuto nuo vandens dvelkiančią vėsą, nors ežero jau neįžvelgė, ėmė drebėti, nors buvo apsivilkusi ilgą megztinį. Dabar būtinai kurį laiką turėsiu eiti šia minkšta žeme, pagalvojo, ir susikrimtusi, nors ir susitaikiusi su savo dalia, žingsniavo toliau, kol pagaliau nusprendė, jog laikas sustoti. Tuomet apsisuko ir nuėjo atgal.

Grįždama prieblandoje, ji iš tolo išvydo apšviestą, apgaulingai šventišką viešbutį. Privalau prisiversti, nusprendė, nors žinojo, kad kita jos vietoje koketiškai atsidususi tartų: „Manau, kad turiu pasirodyti".

Tyliame fojė degė ryški šviesa, iš televizijos kambario sklido neaiškus murmesys, galėjai užuosti mėsos kvapą. Ji užlipo viršun persirengti.

Už savo stalo ponas Juberas vyresnysis, jau pensininkas, bet vis dar aktyvus, palankus ir tik maloniai įsiterpiantis, mėgavosi mylimiausia dienos akimirka. Jis vartė registracijos knygą, norėdamas patikrinti, kas išvyko ir kas atvyko. Žinoma, biznis šiuo metų laiku labai menkas, viešbutis mėnesį prieš uždarymą žiemai beveik visada pustuštis. Vokiečių šeima išvyko, pastebėjo jis; jų išvykimo keliamas triukšmas pasiekė jo ausis net svetainėje penktame aukšte. Toji keista pagyvenusi porelė iš Lamanšo salų išvažiavo tuoj po arbatos. Po konferencijos Ženevoje galėtų užklysti atsitiktinis

svečias, galbūt nutaręs pasilikti ir grįžti po savaitgalio. Šiaip liko tiktai nuolatiniai svečiai: grafienė de Bonej, ponia Pjusi su dukra, moteris su šuniuku, kurios vardą jis atsisakė minėti, nors jos vyras buvo angliškoje Gotoje[1] ir dėl kurios jo žentas buvo gavęs tam tikras instrukcijas. Viena naujai atvykusi. Houp, Edita Džoana. Neįprastas vardas anglų damai. Galbūt ne visai anglė. Galbūt ne visai dama. Žinoma, su rekomendacijomis. Tačiau šiuo atveju nieko negali žinoti.

[1] Gota (Gotha) — metinis almanachas, kuriame registruojami žymiausi aristokratai, diplomatai, politiniai veikėjai, statistiniai duomenys.

II

APSIVILKUSI pietums šilko kombinezoną, ilgas, siauras pėdas įspraudusi į kuklius minkštos odos lakinius batelius, Edita galvojo, kaip kuo toliau nustumti akimirką, kai turės nusileisti į valgomąjį ir pirmąkart valgyti viešumoje. Ji netgi parašė kelias knygos „Mėnuliui pasirodžius“ pastraipas, bet perskaičiusi suprato, jog tokias pat frazes jau buvo pavartojusi „Akmenyje ir žvaigždėj“, ir jas išbraukė. Tai darydama, aiškiai suvokė, kaip turėtų rašyti iš naujo. Šiek tiek nurimusi, numačiusi rytojaus darbo programą, užvožė aplankalą, pasiėmė rankinuką, raktą ir ryžtingai išėjo iš kambario.

Toje pačioje vietoje, šiek tiek toliau koridoriuje, ji vėl išgirdo radijo garsus, vandens ūžesį vonioje, o artėdama prie laiptų užuodė staiga pasklidusį rožių aromatą, sakantį, jog kažkokia dama, gerai suvokianti savo asmenybės svarbą, ketina pasirodyti viešumoje. Moteris su šuniuku, pagalvojo Edita. Ji atsiras vėliau nei kiti, stulbinančiu tualetu, įtrauktu pilvu, niekinančiu žvilgsniu, su šuniuku pažastyje. Turiu pabandyti ją užkalbinti. Ji su skausmu pagalvojo, kad vis tiek po pietų nebus ką daugiau daryti.

Apačioje buvo visai tuščia, todėl ji suprato atėjusi per anksti. Vieninteliai garsai sklido iš baro, kur vyko prislopintas, nei juoko, nei linksmybių netrikdomas vyriškas pokalbis. Ji mielai išgertų džino ar kokio kito

stipresnio gėrimo, tačiau negalėjo prisiversti nueiti. Atsisėdo prie mažo stalelio salone ir paėmė į rankas kažkieno paliktą „Gazette de Lausanne". Keista, kad niekas jo nenunešė, pagalvojo, juk čia taip rūpestingai tvarkoma. Bet kaip tik tuo metu duryse pasirodė jauna dama buldogo veidu, į kurią (tai būtinai reikia prisiminti) ji turėtų kreiptis kaip pridera, jeigu tik iš viso kada nors tai turėtų daryti. Dama vilkėjo visoms progoms tinkamą juodą suknelę, o žydrą tinklelį su kaspinėliais buvo pakeitusi juodu su keliais prie jo ne visai tinkančiais blizgučiais. Įėjusi ji iškėlė savo lazdą ir pasakė: „Ak, štai". Klausiamai šypsodamasi, Edita kilstelėjo „Gazette de Lausanne". Ponia de Bonej linktelėjo ir nukrypavo tarp ankštai stovinčių dar neužimtų stalų bei kėdžių. Edita atsistojo, tačiau ponia Bonej yrėsi pirmyn taip greit, kad Edita liko stovėti vietoje, už dviejų stalų.

— *Merci*, — tarė ponia de Bonej, vėl iškeldama lazdą. — *Je vous en prie*[1], — atsakė Edita ir grįžo prie savo kėdės. Tai buvo jos pirmieji po atvykimo ištarti žodžiai.

Atsilošusi kėdėje ir užmerkusi akis, ji juto, kaip iš gelmės kyla visas prieš ją tvyrančio vakaro siaubas. Ji niekada nemėgo valgyti viešose vietose, netgi dviese su kuo nors. Ją nukrėtė lengvas drebulys, prisiminus savo paskutinius pietus prieš išvykstant iš Anglijos. Jos agentas Haroldas Vebas ją pakvietė į restoraną. Jis aiškiai ketino pakelti jos nuotaiką, tvirtino ja tikįs, netgi pasakė, kad žada tartis dėl aukštesnio avanso už jos naują knygą.

— O visa kita praeis, — pasakė jis, prisidegdamas jam tokį neįprastą cigarą. Švelnios mokslininko išvaizdos vyras, panašus į kaimo gydytoją, jis nemėgo su sa-

[1] Merci (*pranc.*) — ačiū. Je vous en prie (*pranc.*) — prašau.

vo tarnyba susijusių visuomeninių pareigų, tačiau užsakė staliuką į katedrą panašiame restorane, kur klientai susigūždavo iš pagarbos nešamiems stebuklingiems patiekalams, žaismingai knebendami įmantriai susuktą žuvies filė, atrodo, patį paprasčiausią patiekalą valgiaraštyje. Siurbčiodama Perjė vandenį, nuo kurio paprastai šiek tiek apsvaigdavo, Edita liūdnai žvelgė į tolį. Pokalbis nebuvo lengvas.

— Man patinka jūsų naujos knygos idėja, — tarė Haroldas po ilgokos pauzės. — Nors turiu pasakyti, kad romantikos paklausa yra smukusi. Dabar jaunai dirbančiai moteriai, „Cosmopolitan"[2] skaitytojai, merginai su valdininkės portfeliu, reikalingas seksas.

Nesulaukęs atsako, jis ėmė žaisti vėduokle išdėstytais morkų gabalėliais šalia esančioje lėkštėje, paskui vėl pradėjo puolimą.

— Ką ji pasiima skaityti, vykdama ton komandiruotėn į Briuselį?

— Į Glazgo, — pataisė Edita.

— Ką? Ak, galbūt. Bet šiaip ar taip, ji nori kažko, patvirtinančio, kad būti laisvai labai malonu. Trokšta kažkuo patenkinti savąjį ego, viena praleisdama naktį viešbutyje, ilgisi kažko, atspindinčio jos pačios gyvenimo stilių.

— Haroldai, — tarė Edita, — paprasčiausiai nepažįstu nė vieno, turinčio savąjį gyvenimo stilių. Ką tai reiškia? Daugiausiai, jog visa, kas jums priklauso, pirkote tiksliai tuo pačiu laiku maždaug prieš penketą metų. Ir pagaliau jeigu ji jau tokia laisva, tai kodėl gi neina į barą ir ko nors nesusigauna? Esu tikra, jog tai įmanoma. Bet dauguma moterų to nedaro. O kodėl jos to nedaro? — paklausė ji, staiga vėl atgavusi pasitikė-

[2] „Cosmopolitan" — Anglijoje leidžiamo žurnalo moterims pavadinimas.

jimą. — Todėl, kad paskutinę akimirką pasirenka senuosius mitus. Tikisi, kad jas, sėdinčias už uždarų durų gražuoles ir galvojančias, kad jau visa prarasta, atras ir pasiims kontinentus perskrodęs, visa, ką turi, palikęs vyras. Ak! Kad taip būtų! — tarė ji, sunkiai alsuodama, persmeigdama kivi vaisiaus gabalėlį, taip ir likusį kyboti ant pakeltos šakutės, kai ji, palenkusi galvą, sugalvojo tai, ką pasakė. Ji tikrai atrodo nuostabi blumsberietė[1], mąstė Haroldas, žvelgdamas į jos įdubusius skruostus ir tvirtai suspaustas lūpas.

— Ką gi, brangioji, jūs geriau žinot, — pratarė jis, nenorėdamas jos liūdinti daugiau, nei jau buvo nuliūdinęs. Tiktai maniau, kad...

— Ir koks gi mitas pats galingiausias? — tarė ji šiek tiek skambesniu tonu negu visada, privertusiu jį slapčiomis pamoti padavėjui,. kad atneštų sąskaitą. — Apie vėžlį ir kiškį, — atsakė pati. — Žmonės jį mėgsta, ypač moterys. Tu pastebėjai, Haroldai, kad mano knygose būtent į pelytę panaši kukli mergaitė užkariauja herojų, o išdidi gundytoja, su kuria šis išgyveno audringą nuotykį, pralaimėjusi pasitraukia iš mūšio lauko, kad niekada daugiau nebegrįžtų. Kiekvienąsyk laimi vėžlys. Tai, aišku, netiesa, — tarė ji maloniai, tačiau autoritetingai, o kivi vaisius nepastebimai nuslydo atgal į lėkštę. — Tikrovėje, aišku, laimi kiškis. Kiekvieną kartą. Apsidairyk. Šiaip ar taip, esu įsitikinusi, kad Ezopas kūrė vėžlių rinkai. Tai aksioma, — sušuko ji, entuziastingai pakeldama balsą. — Kiškiai neturi laiko skaityti. Jie perdėm užsiėmę pergalės siekimu. Visa propaganda nueina į kitą pusę, bet vien dėl

[1] Blumsberis (Bloomsbury) — intelektualų, rašytojų ir menininkų gyvenamas rajonas Londone; ten XX a. pradžioje susibūrė vad. Blumsberio būrelis, kuriam priklausė rašytojai Virdžinija Vulf, Tomas Sternsas Eliotas, filosofas Džordžas Edvardas Mūras ir kt. Autorė daro aliuzijas į savo herojės panašumą į V. Vulf.

to, kad būtent vėžliui reikalinga paguoda. Kaip tiems romiesiems, kuriems atiteks visa žemė, — pridūrė ji, trumpai šyptelėjusi. Po pauzės jos dėmesys nukrypo į likučius lėkštėje, kuriuos ji suvalgė vienu kąsniu, paskui atsilošė, vis dar paskendusi savo argumentuose.

Jis pagalvojo, jog ne veltui yra profesoriaus duktė, jog galima pasikliauti, kad ji greitai grįš prie darbo, o po pertraukos tikriausiai pasirodys su dar viena kuklia, tačiau svaria knyga.

— Žinoma, — pasakė Edita, dėdama į kavą vonios druskų spalvos cukraus gabalėlius, — galėtumei prieštarauti, kad kiškį gali paveikti vėžlio kuluarų propaganda, kad jis gali pasidaryti atsargesnis, apdairesnis, ne toks greitas. Tačiau kiškis visada įsitikinęs savo pranašumu, jis paprasčiausiai nežiūri į vėžlį kaip į vertą priešininką. Štai kodėl kiškis ir laimi, — užbaigė ji. — Noriu pasakyti, kad taip yra gyvenime. Literatūroje — niekada. Bent jau mano kūriniuose. Gyvenimas pernelyg baisus, kad jį būtų galima vaizduoti panašaus pobūdžio literatūroje. Aišku, ir mano skaitytojai to nenori. Matai, Haroldai, mano skaitytojai iš esmės dorybingi. Tiek mano skaitytojų, tiek ir mano pačios požiūriu, tos multiorgazmiškos merginos su portfeliais gali pasiieškoti sau vietos kitur, kur bus deramai aprūpintos. Juk bet kokioje rinkos vietoje esama prekiautojų.

— Matau, grįžti į savo pirmykštę būseną, — skaičiuodamas krūvą banknotų tarė Haroldas.

— Ačiū už priešpiečius, Haroldai, — pasakė išėjusi į gatvę Edita. Aštriau nei bet kada ji pajuto skausmą, kad tučtuojau turės išsiskirti su šiuo mielu ir kukliu žmogumi. Jis buvo vienintelis, kam įmanoma patikėti ryšį su pasauliu, kai išvyks. Jis yra vienintelė būtybė, — na, beveik, — žinanti, kur ji išvyksta. Deja, jis buvo ne vienintelis žinąs, kodėl ji išvyksta. Ji mal-

daujamai pažvelgė jam į akis, puikiai suvokusi, kad jis per brangiai sumokėjo už valgį, po kurio už valandos pasijus alkanas. Jos pačios apetitas buvo dingęs, dingęs visai. Jai buvo nesvarbu, ką valgo, kadangi ji buvo nesvarbi pačiai sau. Kokius puikius patiekalus ji gamindavo Deividui, atsidavimo reikalaujančius sočius kepsnius, kurie jam, rodės, būdavo būtini, kai jie galiausiai ryždavosi išlipti iš lovos, tokiu nepatogiu laiku, po pusiaunakčio, paskutinę akimirką prieš jam išlekiant dideliu greičiu į Holland Parką tyliomis gatvėmis. „Niekada šito negaunu namie", sakydavo jis meiliai, šakute persmeigęs keptą bulvę ir dažydamas ją kepto kiaušinio trynyje. Susijaudinusi, su naktiniais marškiniais, ji stebėdavo, kaip jis valgo, laikydama jau paruoštą keptuvę su troškintomis pupomis. Žvelgdama eksperto akimis, nustatydavo jo apetito dydį ir paėmusi kitą indą, dėdavo jo lėkštėn virpantį omleto kauburėlį. „Maistas, tinkamas didvyriams", atsidusdavo jis patenkintas, o jo liesas, blyškus kūnas niekuomet nepasiduodavo tokios dietos tukinančiam poveikiui. „Nepaprasta, — tardavo atsilošęs kėdėje, prisisotinęs. — Arbatos bus?" Vos pradėjęs gerti arbatą, ji pastebėdavo, jis darydavosi staigesnis, tiesesnis, judesiai greitesni ir ryžtingesni, o kai rankomis persibraukdavo trumpus rudus plaukus, ji žinodavo, jog pereina į kitą būseną, greit bus apsirengęs. Ji jautė, kad tuomet jis tapdavo jai mažiau pažįstamas. Rankogalių ir laikrodžio užseginėjimas priklausė jo kitam gyvenimui, būtent tai jis darydavo kas rytą, kai jo žmona šaukdavo vėluojančius vaikus. Pagaliau pajusdavo jo beveik visai nepažįstanti, iš už užuolaidos stebėdama, kaip skubėdamas bėga prie automobilio ir dingsta naktyje. Visada atrodydavo tarsi jis išvyktų amžiams. Tačiau visada grįždavo. Anksčiau ar vėliau, bet grįždavo.

Atrodydavo, jog visas dienos valandas praleisdavo paprasčiausiai jo laukdama. Bet vis dėlto penki gan ilgi romanai buvo įrodymas, jog neleido laiko, žiūrėdama pro langą it kokia ledi Šalot. Ji pripažino, jog tai vėžlio egzistencija nepaisant viso darbštumo. Štai kodėl ji ir rašė vėžliams, panašiems į save.

Bet dabar esu pasmerkta vėžliškumui, mąstė ji, atmerkusi akis ir baimingai apžvelgdama dar vis tuščią saloną. Tarpduryje pasirodęs padavėjas su servetėle ant rankos suteikė jai pasiryžimo bent jau kuo greičiau pavalgyti, nes dabar norėjo būti viena, savo kambaryje, kad galėtų mąstyti. Tablečių veikimas tikriausiai praėjo, pamanė, jausdama svaigulį, kai atsistojo, nuo slopinamo žiovulio suskaudo gerklę. Tėvas pasakytų, jog taip pasireiškia žmogaus charakteris. Ji nuskubėjo į valgomąjį, pasiruošusi valgyti, nes tai buvo jai naudinga, pasiruošusi kiek įmanoma ilgiau išlaikyti dvasios pusiausvyrą.

Valgomasis buvo tikrai labai malonus, į dabar visiškai tamsų sodą atsiveriančiais aukštais langais, ant sniego baltumo staltiesių nedidelės kuklių gėlių puokštelės. Bet čia taipogi buvo beveik tuščia. Prie stalelio kampe sėdėjo vyriškiai pilkomis eilutėmis, įsigilinę į tą patį monotonišką pokalbį, kurio garsus ji jau buvo girdėjusi sklindant iš baro. Ponia de Bonej monotoniškai kramtė neišraiškingu veidu, kažkaip keistai, it skalaudama burną, didžiuliais gurkšniais gėrė vyną, o pertraukomis tarp patiekalų sėdėjo padėjusi rankas ant stalo, laukdama, kol atneš. Edita matė į jos rusvų pirštų mėsą įsmigusius mažus žiedelius, vieną su monograma, kurios raižiniai buvo visai nusitrynę. Moteris su šuniuku, ant lieso kaklo ir siaurų pečių karančia krepdešino palaidine ją šiek tiek nuvylė, nes neįžengė į valgomąjį taip, kaip buvo mintyse įsivaizdavusi Edita, o sėdėjo susikūprinusi gan netvarkingais plaukais prie greti-

mo stalelio, o už jos kėdės stovėjo berniukas bejausmiu veidu, baltu švarku it liokajus. Šalia jos šniukštinėjo Kikis, šeimininkė jį karts nuo karto pakeldavo ir priglausdavo prie veido, kuriame dabar Edita įžiūrėjo pirmus prasidedančio irimo ženklus. Laikydama dabar Kikį ant kelių, moteris daugiau mosikavo šakute, negu ja valgė, ir tik išradingai kėlė įspūdį, jog pietauja, nors Edita matė, kaip maisto gabalai slydo staltiese žemyn, tačiau kažkokiu būdu nenukrisdavo, nes Kikis pašokdavo ir juos sugaudavo it išmokytas ruonis. Editai susidarė įspūdis, kad Kikis neįkainojamas daugeliu atvejų. Bejausmio berniuko buvimas atrodė visai nereikalingas, kol vyriausiajam padavėjui linktelėjus, jis išsitiesė į priekį, paėmė pusiau tuščią „Frascati" butelį ir nunešė jį tvirtais bei ryžtingais žingsniais į tolimą kambario kampą. Po kelių sekundžių jis grįžo vis tuo pačiu tvirtu ir ryžtingu žingsniu, nešdamas didžiulę ledų porciją, kurią padėjo priešais savo ponią ir vėl atsistojo už jos kėdės. Dama su šuniuku nukreipė gražias sustingusias akis į Editą, padarė įmantrią ir sudėtingą grimasą, tada vėl sutelkė dėmesį į savo lėkštę. Teatriška, pagalvojo Edita, viena iš tų nepaprastai aukštų šokėjų, kurios suklesti užsienio kabaretuose, pasinaudoja tuo, o vėliau pasitraukia iš scenos. Bet kodėl gi ji čia?

Maistas buvo karštas ir puikus, ir ji su nuostaba pajuto, kad mielai valgo, pamažu atgaudama jėgas. Dabar jau šiek tiek akyliau apžvelgė patalpas, bet čia nebuvo ko apžiūrinėti: pilkai vilkintys vyriškiai vis dar buvo įsitraukę į pokalbį, dvi jaunos porelės, tikriausiai iš miesto atvykusios vienai nakčiai, buvo pasodintos netoli langų, atsiveriančių į nematomą sodą. Storas pagyvenęs vyriškis, kuris iš tikrųjų buvo ponas Juberas, nusprendė pietaudamas patikrinti, kaip vyksta darbas, šitaip suderindamas du savo mėgstamiausius dalykus.

Nors ir pastebėjo, kad beveik viskas einasi pagal jo skonį, ponas Juberas nepraleido progos pakviesti beveik visus padavėjus prie savo stalo, kur jie išklausydavo žaibiškai reiškiamas pastabas ir vėl nuskubėdavo savais keliais.

Nesunku pastebėti, jog ne sezono metas, mąstė Edita. Moteris su šuniuku atsistojo, suklupo, — jos servetėlė tuo metu nukrito ant žemės, — sugriebė Kikį, didingu žvilgsniu nužvelgė į priekį žengtelėjusį berniuką baltu švarku ir, giliai atsidususi, pasiruošė oriai išeiti iš salės. Ponia de Bonej, padėjusi rankas ant stalo, garsiai atsiriaugėjo. Ponas Juberas trumpam užmerkė akis. Edita susidomėjusi žiūrėjo į jį, tačiau kai jis atsimerkė, jo veidas spindėjo serafimišku džiaugsmu. Pasekusi jo žvilgsnį, ji pamatė šio džiaugsmo priežastį. Kitame kambario krašte, su vidurnakčio mėlio spalvos mezginiais, ausyse spindinčiais deimantais, šiek tiek delsdama, tarpduryje stovėjo žavingoji ponia, reikalavusi arbatos savo dukteriai. Paskui, įsitikinusi, kad jos pasirodymas pastebėtas ir deramai įvertintas, ji gracingai prisiartino prie savo stalo. Dukra su juoda berankove suknele sekė iš paskos, šypsodamasi į kairę ir į dešinę, tarsi skindama gėlių puokštę.

Šitai turiu būtinai pamatyti, pagalvojo Edita, įsipildama dar vieną stiklinę vandens. Dabar ji jau suvokė stiprius, iki šiol nediagnozuotus savo jausmus šiai porelei: smalsumą, pavydą, susižavėjimą, vilionę ir baimę, baimę, kurią visada patirdavo stiprių asmenybių akivaizdoje. O jos, be abejonės, buvo stiprios, nors jų buvimas šičia ir kėlė abejonių. Jos atrodė iš pačios aukštuomenės. Tai buvo justi iš to, kaip prišokę padavėjai padėjo joms atsisėsti kėdėse, kaip buvo mosikuojama valgiaraščiais, juokais persimetinėjama žodeliais. Moteris su šuniuku, visai užtemdyta šitokio subruzdimo, atsigręžusi pažvelgė į jas mįslinga veido išraiška.

Edita pastebėjo, kad nors anksčiau jau buvo susidūrusi su šiomis dviem moterimis, dabar jos visiškai ją ignoravo. Ir vėl mažytis baimės virpulys sušnarėjo jos minties gelmėse. Tačiau jas stebėti verta, nes jos yra tikra energijos, taipogi žavesio koncentracija. Buvo ne tik žavingos pažiūrėti, bet ir turėjo atitinkamai žavų apetitą. Guviai kalbėdamosi, švysčiodamos peiliais ir šakutėmis, jos entuziastingai sudorojo visus keturis patiekalus ir tuo pat metu kūrė planus kitai dienai. „Kuriai valandai užsakei automobilį?" nugirdo Edita. „Primink, kad nuneščiau šituos batelius, mamyte". Paskui, kaip dauguma godžių moterų, jos įnoringai atsilošė kėdėse, tarsi visai nepastebinčios valgio. Lyg niekur nieko, pagalvojo Edita.

Ir vis dėlto ji buvo priversta sekti joms iš paskos it nusižeminęs tarnas, einąs jų rožėmis dvelkiančiu pėdsaku (tai ir buvo, ji dabar suprato, tas kvapas, kurį užuodė koridoriuje). Kai jos atsisėdo salone, ji įsitaisė netoliese, tarsi norėdama pasisemti drąsos ir pasitikėjimo iš jų tokio užtikrinto artumo. Laukdamos, kol atneš kavą, jos susikaupusios apžiūrinėjo savo veidus pudrinių veidrodėliuose, tvarkėsi, naujai dažėsi lūpas. Peleninė šviesiaplaukė pakėlė galvą ir nusišypsojo pagyvenusiam pianistui, kuris dabar sugrįžo, nešinas naujais gaidų rinkiniais iš savo nesibaigiančių šaltinių.

— O, Noelis, — pasigirdus švelniems jausmingiems garsams, pataikaujamu tonu sušuko dama pelenų spalvos plaukais. — Tas berniukas tikras genijus.

Tas *berniukas*? Edita suprato, kad amžių skalę vėl teks keisti, tačiau prieš tai padarydama, ji pastebėjo, kaip dukra atsistojo, apsiglostė putnokas šlaunis aptempusią suknelę ir prisiartino prie jos. Juokingai palenkusi gana didelį įraudusį šviesiaplaukės veidą į Editą, ji tarė:

— Mama norėtų žinoti, ar jūs nepageidautumėt išgerti su mumis kavos.

Žinoma, tai reiškė išsivadavimą iš ilgo ir nuobodaus vakaro, todėl Edita su džiaugsmu atsistojo, nusekė paskui dukterį, šiek tiek palinko prie motinos ir pasakė:

— Kaip malonu iš jūsų pusės. Esu Edita Houp, tiktai vakar atvykau. Aš...

— Aš ponia Pjusi, — tarė dama. — Airisė Pjusi.

— Labą vakarą. Ar ilgai čionai...

— O čia — mano duktė Dženiferė.

Jos atsisėdo, šypsodamosi viena kitai lyg kažko laukdamos. Atnešė kavą. Ponia Pjusi pasilenkė į priekį ir paėmė puodelį.

— Pasakiau Dženiferei, kad eitų ir paprašytų ponią prie mūsų prisijungti. Nemėgstu žiūrėti į vienišus žmones, ypač vakare. — Ji vėl atsilošė kėdėje. Edita dar kartą nusišypsojo. — Pasakiau, jos tokios liūdnos akys.

III

KITĄ rytą tvyrojo mirtina ramybė.

Edita nubudo švelnioje rausvoje prieblandoje. Atsargiai pasikėlė nepažįstamoje lovoje ir žvilgtelėjo į laikrodį, kad pamatytų, kiek laiko. Spėjo, jog turėtų būti labai anksti; prisiminė atsibudusi šiek tiek anksčiau, girdėjusi, kaip kažkur toliau koridoriuje tyliai užsidarė durys, bet dabar nustebusi pamatė, jog jau beveik aštuonios, o pro veršienos spalvos užuolaidas prasiskverbiantis šviesos pluoštas žadėjo gražią dieną. Ji paskambino, kad atneštų pusryčius, atsikėlė, atitraukė užuolaidas; ilgais baltais naktiniais marškiniais išėjo į balkoną, sudrebėjo šaltame ore. Nuo ežero kilo rūkas, priešais tolumoje dūlavo tamsiai pilkas siluetas, įsižiūrėjus įgavęs ryškesnius kontūrus: tai buvo kalnas. Apačioje, šalia prieplaukos, tyliai pūškavo nedidelis laivas, prie jo nuėjo virėjas apdribusiomis, nusitrynusiomis kelnėmis ir baltu švarku — pasiimti dienai skirtus šviežius ešerius.

Abejingo veido berniukas, aną kartą stovėjęs už moters su šuniuku kėdės, atnešė padėklą su pusryčiais, nuleido jį nuo peties ant jos mažo stalelio.

— *Merci,* — tarė ji, vis dar sau pačiai nepažįstamu balsu, nes kurį laiką nebuvo juo naudojusis. — *Il fait froid?*[1]

[1] Ar šalta? (*Pranc.*)

— *Il a neigé cette nuit sur la montagne*[1], — atsakė jis niūriai.

Toks jaunas, o atrodo taip rimtai žiūrįs į savo darbą. Turbūt kokių aštuoniolikos metų, labai trumpais it kalinio plaukais, pastovia daug vyresnio prityrusio tarno išraiška, rodėsi esąs džentelmenų džentelmenas, paslapčių buveinė, teisus ir garbingas, savo senjoro vertas tarnas.

— *Comment vous appellez — vous?*[2] — švelniai paklausė ji.

Atsigręžęs nuo durų, jis nusišypsojo, parodydamas smulkius priekinius dantis, žvelgdamas pilnomis pasitikėjimo akimis, sakančiomis, jog šis vaikinas, nors ir kelia sau griežtus reikalavimus, mielai sutinka būti draugiškas.

— *Alain*, — atsakė. — *Je m'appelle Alain.*[3]

Gerdama kavą, Edita mąstė apie praėjusį vakarą. Ką gi, kažkas buvo pasiekta, žmonės įgauna vardus. Čia ir dabar, kasdieniška darosi substancialu. Šio suvokimo atnešta baimė — tarsi šios vietos per didelis pažinimas suteiktų jos buvimui tam tikro realumo, pagrįstumo — tučtuojau buvo numalšinta didžiulės daugybės faktų, itin paįvairinančių kasdienybę, susijusių su Airise ir Dženifere Pjusi. Tikriau su Airise, nes Dženiferė buvo toks stulbinantis savo motinos atspindys, kad nors ir užimdama gan nemažai erdvės bei turėdama keistą savybę primygtinai primesti savo fizinį buvimą, nedaug ką galėjo pasakyti apie save pačią. Tikrai, jau ne kartą Editai susidarė įspūdis, kad, slėpdamasi po savo dideliu šypsančiu veidu, Dženiferė yra kažkur kitur.

Šiaip ar taip, Airisei priklausė pagrindinė vieta scenoje, buvo aišku, jog būtent ji yra žvaigždė. Kaip ir

[1] Kalnuose šiąnakt snigo (*pranc.*).
[2] Kuo jūs vardu? (*Pranc.*)
[3] Alenas, vadinuosi Alenas (*pranc.*).

visos žvaigždės ji galėjo veikti tiktai dominuojančioje pozicijoje. Ji teikė visą informaciją, todėl Editai nebuvo reikalo duoti apie save ataskaitą. Trumpam pabuvusi ponios Pjusi užuojautos objektu, Edita dabar tampa jos patikėtine. Ir kiek daug pasakyta, mąstė Edita. Koks veiklus kai kurių žmonių gyvenimas. Airisė Pjusi kasmet pasirodydavo „Ežero“ viešbutyje, turėdama tiktai vienintelį tikslą — apsipirkti. O ji tą galėjo daryti dėl to, kad jos amžiną atilsį vyras apdairiai padėjo tam tikrą pinigų sumą jos vardu Šveicarijos sąskaitoje.

Visa tai Edita sužinojo, pabuvusi pusę valandos ponios Pjusi draugijoje. Pusės valandos tereikėjo, kad būtų nustatytos žaidimo taisyklės, sudaryta bežodė abiejų pusių sutartis. Atsidėkodama už išvadavimą iš tos siaubingos, ponios Pjusi užjaučiamai įžvelgtos dalios, Edita privalėjo tapti jai prieinama arba kaip kitaip užsiangažuoti (ir tas užsiangažavimas bus atidžiai išnagrinėtas), klausytis ponios Pjusi nuomonių, prisiminimų, charakterių aiškinimų ar bendrų pažiūrų į mažus gyvenimo klausimus. Edita pakankamai mielai su tuo sutiko ne dėl savo būklės, kurią laikė nors ir nepataisoma, bet ne visai prasta, bet dėl to, kad ponia Pjusi teikė progą tyrinėti, mėgautis, bendrauti su jai svetima rūšimi. Mat šioje žavingoje moteriškėje, vertoje visiškos pagarbos dėl palaimingo troškimo patraukti širdis, atsidavusioje savajam moteriškumui, visada teikusiam jai pagrindinius gyvenimo džiaugsmus, Edita pastebėjo godumą, storžieviškumą, aistrą. Būtent suvokusi šį persisotinimo ir triumfo norą, Edita pajuto švelnų svaigulį, stebėdama pietaujančias ponią Pjusi ir Dženiferę. Ji taipogi pastebėjo, kad jų apetitas visiškai kitoks, tarsi slepiantis savyje grėsmę jos pačios apetitui. Vis dėlto ji atsikratė šios keistos minties (gal dėl to, kad pernelyg skausminga apie tai mąstyti), gerdama kavą ir sėdėdama malonioje Dženiferės ir ponios Pjusi draugijo-

je, šildydamasi jų savosios vertės pajutimo apoteozės saulėje, kuri savo ruožtu skleidė maloningą šviesą visiems, esantiems josios orbitoje. Ir šioje keistoje kritinėje savo gyvenimo būklėje Edita apčiuopė kažką guodžiančio tame, kad egzistuoja ponia Pjusi, tokia gera, godi, patenkinta, tokia visiškai pasisotinusi savo troškimais moteriškė, pačiu savo buvimu skatinanti ir kitų drąsias mintis kažką turėti, kaupti. Ji, pagalvojo Edita, yra tarsi įkūnyta propaganda, prieš kurią neatsilaikytų nė viena nūdienė moteris, nes ponia Pjusi ne tiktai savotiška apžavėtoja, bet ir šių savybių vertintoja kituose. (Visa tai liudijo, jog ji ir atlaidi.) Joje slypėjo netikėtos vaizduotės ir dosnumo erdvės. Pavyzdžiui, žiūrėjo į dukterį ne kaip į konkurentę, kaip kad ja dėta darytų ne tokia kilni moteris, o kaip į pasekėją, rūpestingai puoselėjamą spindesiui, kuris jai kada nors yra lemtas. Iš tiesų motiną ir dukterį rišo kažkoks ypatingas, Editos niekada nematytas fizinis artumas, kažkokia abipusė meilė, nors ši meilė, kaip pastebėjo Edita, buvo kažkokia nereali. Mat buvo aišku, jog nepaisant Dženiferės fizinio vešlumo, besiribojančio su vangumu, jos motina tebežiūrėjo į ją kaip į mažą mergaitę. O Dženiferė, gal iš įpročio, gal iš meilės ir toliau tebesielgė it maža mergaitė.

Kaip visų šių apmąstymų rezultatas Editos galvoje iškilo klausimas — koks elgesys labiausiai dera moteriai, klausimas, kuriam skyrė daugumą savo parašytų romanų, kuriuo bandė diskutuoti su Haroldu Vebu, klausimas, į kurį pati nesugebėjo atsakyti, kuris dabar atrodė pačios gyvybingiausios reikšmės. Susijaudinimas, patirtas atsivėrus galimybei tyrinėti šį klausimą iš arti, buvo juoba didesnis, nes visa, ką iki šiol nusakė ponia Pjusi, buvo patys trivialiausi dalykai. Aišku, čia esama ilgesnio susitelkimo vertų gelmių.

Naudodamasi proga, ponia Pjusi pradėjo diskusijas, prisimindama savo vyrą, dabar, nelaimei, jau mirusį, bet vis dar ją tebeįkvepiantį ir nuolatos gyvą jos mintyse.

— Nuostabus, nuostabus vyras, — tarė ji ir suteikusi šią informaciją trumpam prispaudė dešinės rankos nykštį ir smilių prie tarpuakio.

— Nereikia, mamyte, — paprašė Dženiferė, glostydama motinos ranką.

Ponia Pjusi nusikvatojo kretančiu juokeliu.

— Ji tiesiog neapkenčia, kuomet liūdžiu, — pasakė Editai. — Viskas gerai, brangioji, nebūsiu kvailė. — Ji išsitraukė ploną batisto nosinaitę ir palytėjo ja lūpų kampučius.

— Ak, negalite įsivaizduoti, kaip man jo trūksta, — prisipažino ji Editai. — Jis man duodavo viską, ko tiktai užsimanydavau. Mano vedybinis gyvenimas buvo kaip sapnas. Jis, būdavo, sako: „Airise, jeigu tai atneš tau laimę, pirk. Duosiu tau neužpildytą čekį. Ir neleisk visų pinigų namams. Panaudok juos sau pačiai". Bet, žinoma, mano mylimieji namai būdavo pirmutinėje vietoje. Ak, kaip aš dievinau tuos namus. — Ir vėl dešinės rankos nykštys su smiliumi buvo prispausti prie tarpuakio.

— Kur jūs gyvenate? — paklausė Edita, gerai žinodama, kad šis tiesmukas klausimas nepadarys jokio įspūdžio.

— Betgi, brangioji, kalbu apie savo pirmuosius namus Haslemire. Kaip gaila, kad čia neturiu nuotraukų. Juos suprojektavo architektas. Tai buvo mano svajonių namai. Bet negaliu per daug apie juos kalbėti, nes tai nuliūdins Dženiferę, ar ne, brangioji? Ak, kaip jos širdis plyšo, kai turėjome palikti Gryn Tailzą.[1]

[1] Green Tiles (*angl.*) — Žaliosios Čerpės.

Galiu juos įsivaizduoti, mąstė Edita. Parketo grindys. Sieninės spintos. Vitražo langai. Visi įmanomi įrengimai virtuvėje. Du kartus per savaitę ateinantis sodininkas, o sodininko žmona, atsidavusi moteris baltais darbiniais drabužiais, ateina kas dieną. Apačioje — rūbinė džentelmenams, sužaidusiems golfo partiją. Vidinis kiemas, pridūrė.

— Bet kai vyras nuėjo dirbti į valdybą ir kai pamačiau, kiek daug turės važinėti, pasipriešinau. Kam gi jis turi vargti, pasakiau sau, kad suteiktų malonumą savo kvailutei žmonelei, mėgstančiai ramų gyvenimą kaime? Be to, žinojau, kad norės, jog linksminčiau jo draugus. Žinojau, kad ir anksčiau šito norėjo. Tad persikėlėme į Seint Džons Vudą[1], Montroz Kortą. Žinoma, ten gražus butas ir turime gerą šeimininkę. Užtenka vietos Dženiferės nuosaviems apartamentams. Gali kviestis kiek tik nori draugų, palieku ją visiškoje ramybėje. Ir parduotuvės ten labai geros. — Vėl nosinaite palytėjo lūpų kampučius. — Žinoma, man viską pristato į namus, — pridūrė.

Įtikinusi Editą, kokias patogias sąlygas turi namuose, ji toliau pasakojo apie savo gyvenimą užsienyje. Buvo aišku, kad ponia Pjusi ir Dženiferė nuostabiai tinka viena kitai kaip kelionių draugės. Užsienis joms pirmučiausiai prabangių daiktų lobynas. Joms buvo visa žinoma apie neseniai, bet galutinai nebemadingu tapusį kurortą. Štai kodėl jos apsistojo būtent čia, nors kartu tai buvo aiškinama ir kitomis priežastimis: sąskaita banke ir tuo, jog „kadaise“ jos susipažino su ponu Juberu, važiuodamos iš Monrė. Paaiškėjo, kad ponas Pjusi dažnai būdavo paliekamas namuose likimo valiai, kai Dženiferė su motina vykdavo ilsėtis į Kadenabiją, Liucerną, Amalfį, Dovilį, Mentoną, Bordigerą

[1] St. John's Wood (*angl.*) — Šv. Jono Miškas.

ar Estorilį. Ir tiktai vieną vienintelį kartą į Palmą, tačiau tai buvusi aiškiausia klaida.

— Niekada negalėjau pakelti kaitros. Mano vyras pasakė, jog niekada nerizikuotų važiuoti į Viduržemį, bent jau sezono metu. Žinoma, tai buvo dar prieš visas tas keliones su pirkinių ryšuliais. Vieta graži, bet baisus karštis. Visą laiką praleidau katedroje, bandydama atvėsti. Daugiau niekada ten nevažiuosiu.

Ne, kalbėjo toliau ponia Pjusi, ji labiau mėgstanti vėsesnį klimatą. Be to, jos nepakenčia minios. O ponas Juberas jas taip gražiai sutiko. Žinoma, jos visada gauna tuos pačius kambarius. Trečiame aukšte, su langais į ežerą.

— Vadinasi, gyvenam tame pačiame koridoriuje, — išdrįso įsiterpti Edita. — Mano kambarys 307–tas.

— Ak, taip, — tarė ponia Pjusi. — Tas mažas kambarėlis koridoriaus gale. Žinoma, tokioje vietoje kaip šita nedaug vienviečių kambarių. — Ji mąsliai pažvelgė į Editą. — Jei drauge pasikeltume, galėtume užsukti ir pasižiūrėti, kur gyvename, — pasakė. Po to, su didelėmis pastangomis prisislinkusi prie pat kėdės krašto, pabandė atsikelti, ir po dviejų nesėkmingų bandymų pagaliau atsistojo, atmesdama Dženiferės ranką, laikydamasi ant savo plonų kojų. Šiai moteriškei jau beveik septyniasdešimt, pagalvojo Edita.

Tačiau taip neatrodė, kai ji sekė paskui vidurnakčio mėlynumo stotingą nugarą ir rožių aromatą iki lifto, o vėliau koridoriumi iki kambarių. Praleidusi Dženiferę pirma savęs atidaryti durų, ponia Pjusi pasiruošė garbingam priėmimui. Jos iš tiesų turėjo butą: du miegamieji su atskirais įėjimais iš koridoriaus, bet ponia Pjusi davė suprasti, kad jas visada galima rasti juos jungiančiame nedideliame salonėlyje, maloniai pripildytame įvairiausių patogių daiktų, kuriais apdairūs žmonės mėgsta save apsupti svetimoje vietoje: spalvo-

tas televizorius, pintinė su vaisiais, kelios taurės su nugertu šampanu. Vesdama į miegamąjį, ponia Pjusi šypsodamasi mostelėjo į gausiai nėriniais papuoštą austrių spalvos satino chalatėlį, kuris buvo pamestas ant kėdės atlošo.

— Mano silpnybė, — prisipažino. — Mėgstu gražius daiktus. O Monrė tokia gera parduotuvė. Štai, kodėl čia kasmet atvažiuojam.

Ji vėl pažvelgė į Editą ir nusišypsojo.

— Turėtumėte nusipirkti ką nors gražaus, kol čia esate, brangioji. Moteris privalo turėti daug gražių daiktų. O jeigu gerai jaučiasi, tai ir gerai atrodo. Tai visada sakau Dženiferei. Visada žiūriu, kad būtų pasipuošusi kaip karalienė. Argi ne, brangute?

Ji ištiesė rankas į Dženiferę, kuri tiesiog įžengė tarp jų ir priglaudė veidą prie motinos skruosto.

— Ak, — nusijuokė ponia Pjusi. — Ji myli savo kvailutę motiną, ar ne, brangute? — Jos meiliai apsikabino ir taip susiglaudusios pasuko link durų išlydėti Editos. — Nebūkite viena, brangioji, — pasakė ponia Pjusi. — Žinote, kur mus rasti. — Ir durys užsidarė.

Edita pajuto, jog dažnai naktimis mąsto apie šį pokalbį, kai gulėdama ant spartietiškai kieto čiužinio atsibusdavo dažniau nei paprastai, nors šiaip niekada kietai nemiegodavo. Ji galvojo ir apie Pjusi bute įrengtą Aladino olą, nerūpestingai demonstruojančią savo malonius atributus. Bet daugiausiai mąstė apie žavingą paveikslą — motiną ir dukrą, susiglaudusias, apsikabinusias, į Editą atgręžtais rausvais veidais. Žvelgdamos į Editą, jos puikiai išmatavo jos vienatvės gylį, ir visa tai abi aiškiai rodė savo veido išraiška, pridengta nekalta nuostabos ir gailesčio kauke. Ji beveik pajuto turinti atsiprašyti jas, kai it sumedėjusi linktelėjo (o tai jau savaime kėlė asociacijas bei prisiminimus), pasakė

labanakt ir susimąsčiusi patraukė į savo kambarį. Ji nusprendė mokytis ir pasistengti, kad šis ypatingas jausmų kompleksas niekada nebekiltų.

Kitą rytą, apsivilkusi tvido sijonu ir ilgu nertiniu, Edita pagalvojo, jog galbūt šiek tiek per mažai kreipė dėmesio į savo išvaizdą rodydamasi žmonėse. Ir jeigu aplinkiniai neypatingai ja domėjosi („Ką dabar rašote?“ — klausdavo jie priėmimų metu), tai turbūt buvo jos pačios kaltė. Ji nesugebėjo nustatyti dydžių vartojamų gėrybių skalėje, tiek pat prieinamoje jai kiek ir kitiems. Dabar šią klaidą būtų galima ištaisyti. Jei moteris gerai jaučiasi, ji gerai atrodo, pasakė sau, išeidama į koridorių. Perkirtusi fojė, išėjo pro sukamas duris, sustojo ir giliai įkvėpė, prieš įžengdama į pasaulį, ir vėl priminė sau šį posakį. Žinoma, man viską pristato į namus, pridūrė ji.

Tačiau maždaug po dešimties minučių tapo aišku, kad užsienis, netgi toks mažytis kurortas ne sezono metu, jai reiškė ne tą patį, ką Airisei Pjusi ar netgi Dženiferei. Ten, kur jos matė prašmatnias gėrybes, ji įžvelgė tiktai paprasčiausius namus. „Lartigo pensionas (Direktorė ponia V. Lartig)“, paskui „Mimozų klinika (Dr. Priva)“. Nedideliame tvorele aptvertame sodelyje du vyriškiai žaidė šachmatais ant sulankstomo stalelio, stebimi šešių nebylių žiūrovų. Nusivylusi, tačiau dar vis rami, ji ėjo toliau, kol pasiekė didžiulę kavinę iki pusės aprasojusiais dideliais langais. Įėjusi atsisėdo ir išsitraukė iš rankinuko užrašų knygutę, kad drąsiau jaustųsi. Bet priešais atsivėręs vaizdas šiek tiek nuramino. Tylus pokalbio ūžesys sklido iš sveikai atrodančių moterų būrelio; įkaitusios padavėjos nuo bufeto prie stalelių nešiojo padėklus su pyragaičiais, buvo užsakinėjama kava. Kažkur toliau Edita išgirdo pažįstamą inkštimą; pakėlusi galvą, pamatė aukštąją moterį atlaužiant gabalėlį migdolinio sausainio ir grūdant Kikiui į snukutį. Pastebėjusi Editą, aukštoji moteris kils-

telėjo sidabrinę šakutę kaip trumpo ir nebylaus pasveikinimo ženklą. Edita linktelėjo ir nusišypsojo. Dievaži, ką šioji moteris čia daro? Be abejonės, ponia Pjusi tai tikrai žinotų. O ką gi aš pati čia darau, pamąstė ji, tačiau tučtuojau nuvijo šią mintį, apmokėjo sąskaitą ir išėjo.

Visą likusį kelio galą ji daugiau nepastebėjo sibaritiško gyvenimo ženklų. Prie mažos kampinės krautuvėlės, tikriausiai bakalėjos, stovėjo trys tobulos primityvios formos pintinės ankštinių pupelių. Šalia stoties ji nusipirko trijų dienų senumo „The Times" numerį. O grįždama į viešbutį kaip tik spėjo pamatyti ponią Pjusi ir Dženiferę, ceremoningai sėdančias ant senamadiško limuzino užpakalinės sėdynės. Be abejonės, vyksta į Monrė, kad papuoštų Dženiferę it karalienę. Edita lėtai pasuko į viešbutį, pakilo liftu, užuodė šviežiai pasklidusį aromatą koridoriuje ir susimąsčiusi atsisėdo prie stalelio savo kambaryje.

Mano brangusis Deividai, — parašė ji.

Žinai, čia viskas sukasi it verpetas. Tokia viešumos nemėgstanti būtybė kaip aš būtų siaubingai išsigandusi puošnių rafinuotų svečių, jei ne maloni garbiosios ponios Pjusi globa. Manoma, kad galėčiau pasirodyti tinkama draugija jos dukrai Dženiferei, nors, aišku, Dženiferė skirta aukštesniems dalykams. Kol kas Dženiferė neskuba skirtis su savo mamyte, ar bent taip tvirtina pati mama, o tuo tarpu visi ramiausiai apsimetam, kad tinkamu momentu pasirodys jos vertas vyras. Šiuo metu nesama nė vieno vyriškio. Išskyrus ponios Pjusi vyrą (kuris neturi kito titulo ar vardo, be to, manoma, jog jis jam nereikalingas), esame paliktos likimo valiai.

Ji tikrai pats įdomiausias asmuo šičia, nors dar yra daug žadančios išvaizdos graži moteris su šuniuku. Kaip supratau, jos vyras kažkokia svarbi asmenybė

Briuselyje. Tačiau su ja dar nesikalbėjau. Užtat ponia Pjusi labai linkusi bendrauti, ir tai tiesiog palaima, nes kitaip aš... (šį sakinį ji išbraukė).

Aš žaviuosi ponia Pjusi. Ji — giedros nuotaikos, be galo savimi pasitikinti moteris, kuri, kaip pati juokais sako, tiesiog puikiai pasinaudojo jai Viešpaties suteiktomis dovanomis. Aišku, kad turi nepaprastai daug pinigų, ir man labai įdomu žinoti, iš kur. „Kai mano vyras nuėjo dirbti į valdybą", o tai ir buvo tragiško išvykimo iš Haslemiro priežastis, tai kurgi jis iš tikrųjų nuėjo? Kokia tai valdyba, kieno valdyba? Esama tam tikro niuanso ponios Pjusi elgesyje ir netgi kažko tokio, drįsčiau teigti, Dženiferės išvaizdoje, keliančio įtarimą, kad jos vyras gali būti žmogus, vadinantis parduotuvę mažmeninės prekybos realizavimo rinka. Tačiau aiškiai turėjęs būti ryžtingas. Dalį savo grobio padėjęs Šveicarijos banke, be to, kaip tik jis yra pareiškęs, kad nerizikuotų vykti į Viduržemį sezono įkarštyje. Turiu galvoje, kad dėl jos nerizikuotų. Ar jis laikas nuo laiko nepasprukdavo slapčiomis iš namų kur nors pasilinksminti? Ar tiktai nebuvo slaptas „Marbela Klubo" narys? Mielai tuo patikėčiau, bet neturiu įrodymų.

Beje, nors anksčiau galvojau ponią Pjusi esant ledi, dabar pakeičiau nuomonę, pažemindama jos rangą: ponia Pjusi — paprasta moteris. „Visapusiška moteris, būdavo, sako mano vyras". (Betgi jis priklausė senajai mokyklai.) O moteris su šuniuku turėtų būti pakelta aukščiau, į ledi arba tikros ledi rangą. Ji, arba tikriau jos vyras, kurio taipogi čia nėra, priklauso valdančiajai klasei, nors ponia Pjusi ir nemano, kad jis turi aukštą titulą. Ponia Pjusi aiškiai nemėgsta Ledi X (dar nežinau jos pavardės). Būtų įdomu sužinoti kodėl.

Bet šiaip visų kitų vardus dabar žinau: ponios Pjusi ir Dženiferės pusryčius atnešantis berniukas vardu

Alenas, o žavi maža šviesiaplaukė, paduodanti arbatą, — Marivona...

Edita padėjo plunksnakotį. Labai gera aprašinėti ponią Pjusi ir Dženiferę, bet ji vis negalėjo atsikratyti prisiminimo apie tas dvi meiliai apsikabinusias moteris, einančias jos palydėti prie durų ir sakančias labanakt. Mat jas rišo meilė, motinos ir dukters meilė, fizinis ryšys, suokalbis, kad abi yra gražios, jos pačios niekada nepatirtas dalykas. Jos motina Roza buvo keista, atšiauri, nusivylusi moteris, kadaise gražuolė, taip nesėkmingai niršusi prieš savąją dalią, tyčia, sąmoningai apsileidusi, nevalyva ir pilna paniekos, besityčiojanti iš savo išblyškusios tylios dukters, taip bailiai įslenkančios ir po to išsmunkančios iš jos kvapnaus miegamojo, nešančios puodelius su kava, kurią motina tyčia išliedavo. Ir tas nuolatinis šauksmas: „Per silpna! Per silpna! Jūs visi, ar girdite, per silpna!“ Dūsaujanti apie Vieną, kur buvo jauna ir spinduliuojanti, ne tokia nutukusi ir apsileidusi kaip dabar. Nuolatos verkianti savo mirusios sesers Anos.

Galvojant apie ponios Pjusi švytintį žavesį, Editą apniko skausmingi prisiminimai. Jų senatvė buvo baisi, kerinčių seserų Šafner, jos motinos Rozos, tetos Anos. Jos pavertė vergais daugelį studentų, gyvenusių niūriame motinos bute, rašančių disertacijas apie Klimtą, Šniclerį, Jugendstilių arba apie visus tris kartu. Bet nors seserys greit ir gerai ištekėjo, netrukus gavo karčiai nusivilti. Studentai, tokie patrauklūs, gyvendami toli nuo namų, pernelyg greit virsdavo nuolankiais universiteto dėstytojais. Redingo, Notingamo, Ohajo valstijos, Kingstono universitetų miesteliai nedaug ką begalėjo pasiūlyti dviem tokioms įgudusioms Vienos koketėms, taikančioms savitą strategiją, taktiką bei nuotaikas begaliniam pergalių troškimui patenkinti. Kai

seserys po daugelio metų vėl susitiko savo pusseserę Rezę, viena kitą pranokdamos pasakojo istorijas apie baisų nuobodulį, apie vyrus, tapusius pernelyg geibiais, kad jas domintų, apie be tikslo leidžiamas dienas, kurių net neverta buvo kuo nors užpildyti. Jos visos tiesiog žaižaravo apmaudu ir frustracija; oras tamsioje motinos svetainėje buvo persismelkęs nesantaika, bjaurastimi. Dabar tai buvo apsunkusios, iki skausmo korsetais susiveržusios moterys negražiais pieštuku išvedžiotais antakiais, didžiulėmis standžiomis krūtinėmis. Laistydamos kavą jos pakeltais balsais plakė viena kitą įsiliepsnojusiu prisiminimų įtūžiu. *„Schrecklich! Schrecklich,* — šaukė jos, — *Ach, du Schreck!"*[1]

Už močiutės Editos kėdės pasislėpusi septynmetė Edita palengvėjusia širdimi išgirdo tėvą rakinant duris ir verkdama nubėgo pas jį. Ją žeidė brutalus jai nesuprantamų žodžių garsas. Spėdamas, kas nutiko, tėvas blankiai šyptelėjo ir pasiūlė pasivaikščioti. Nuvedė ją į Meno istorijos muziejų, bandė aiškinti paveikslus, bet ji prigludo paraudusiu, nuo ašarų šlapiu veidu prie jo rankos ir nieko nesiklausė. Ir kai ilgesingai sustojo priešais paveikslą su saulės atokaitoje javų lauke išsitiesusiais vyrais, ji vėl apsipylė ašaromis, o jis pasilenkė ir nubraukė jai nuo kaktos plaukus. Štai, Edita, tarė, šluostydamas jai nosine akis, būtent dabar ir pasirodo žmogaus charakteris.

Jis mirė visiškai jaunas, pradėjęs šeštą dešimtmetį, jos vargšas profesorėlis, ir visus niekinanti Roza turėjo mirti be jo. Kaskart vis irzlesnė ir nešvaresnė, ji nepraleisdavo nė dienos neįžeidusi jo atminimo. Tačiau po jos mirties, visai netrukus, Edita rado tarp jos popierių išblukusią laiško skiautelę, parašytą tėvo studentiškai

[1] Siaubinga! Siaubinga! Ak, siaube! (*Vok.*)

rūpestinga vokiečių kalba, kažkokį kvietimą, dabar jau nežinia kur, ir tiktai pirmasis sakinys priminė ankstesnius laimingesnius laikus. Švelnia, nuotakia rašysena buvo parašyta: „Maloningoji ponia, gal suteiktumėte man garbės...“ Toliau kvietimo tekstas buvo nuplėštas.

Edita pasitrynė akis ir vėl paėmė plunksnakotį.

Mano brangiausias, mylimiausias, tu negali įsivaizduoti, kiek apie tave galvoju, ilgiuosi tavęs ir laukiu, kol vėl galėsiu pamatyti.

Šiuos žodžius ji rūpestingai nudžiovino ir padėjo laišką į šalį. Paskui, paėmusi aplankalą su romano „Mėnuliui pasirodžius“ rankraščiu, išsitraukė lapus, perskaitė paskutinę pastraipą ir nuolankiai palenkė galvą prie kasdienio triūso — klaidžioti tamsiais vaizduotės labirintais.

IV

— MANAU, turite gerbėją, — pasakė nusijuokdama ponia Pjusi.

Edita nieko neatsakė, atrodo, to iš jos ir nebuvo tikimasi, nes ponia Pjusi, su žalsvos migdolų spalvos apsiaustu ir sijonu, perlų vėriniu ant kaklo, nusigręžė nuo jos pakviesti Marivonos: pareikalavo dar karšto vandens.

Apsvaigusi ir iškankinta kelias valandas trukusio rašymo, Edita išėjo iš kambario ir rado saloną beveik tuščią, išskyrus ponią de Bonej, kuri pro padidinamąjį stiklą mažais lopinėliais skaitinėjo „Gazette de Lausanne". Šilumos pritvinkusi tyla rodė, kad pietų ji pavėlavo, o arbatai dar per anksti. Vis dar tarsi apsvaigusi nuo įtempto darbo, Edita perėjo fojė ir pro sukamąsias duris įžengė į tokio brandaus grožio popietę, jog pagalvojo, kad vos neprarado to malonumo. Švelni it medus saulė auksino ežerą; atsimušdamos į krantą šnarėjo vilnys; baltas garlaivis be garso nuplaukė link Ušy, o po savo kojomis smėlėtame takelyje ji išvydo į ežį panašų kaštoną, prasiskleidusį ir demonstruojantį savo rusvo vaisiaus spindesį.

Kavinė, anksčiau padūmavusiais, o dabar vaiskiais popietės šviesa spindinčiais langais, buvo beveik tuščia. Atsisėdusi prie nuošalaus stalelio, Edita užsimerkė nuo staigios šviesos ir akimirką mėgavosi netrikdo-

ma palaima. Laikas ištirpo, it žiedas išsiskleidė jausmai. Ji gėrė kavą, vis dar pernelyg susijaudinusi, kad galėtų valgyti, paskui atsilošė kėdėje, vėl užsimerkė, gardžiuodamasi užtarnautu poilsiu po niekam nežinomo ir nepastebimo triūso. Atvėrusi akis, išvydo nepaprastą vaizdą: moterį ir šuniuką — aukštas ir lieknas moters kūnas čia lenkėsi, čia tiesėsi, grakšti ranka švysčiojo aukštyn, spindintys plaukai plaikstėsi, pro langą vos girdimai aidėjo keisti šauksmai „Kiki! Kiki!“, o šuniukas, pamiršęs savo neurotišką temperamentą, lakstė paskui mėtomus pagaikščius. Vienišos moters energija, jos susikaupę, keisti, laukiniai judesiai vėl sugrąžino Editai grėsmės nuojautą, ir ji nuėjo atgal į viešbutį, į savo tremties liūdesį.

Jau buvo arbatos metas, ir Editos nuostabai prie staliukų sėdėjo daugybė anksčiau jos nematytų žmonių. Kur kas daugiau jaunų padavėjų, kurių anksčiau nebuvo pastebėjusi, plušėjo aptarnaudami gera nuotaika trykštančius ir gyvai diskutuojančius vyriškius. Vienas kitas pakėlė akis, jai einant pro šalį, paskui vėl grįžo prie svarbesnių reikalų, atvedusių juos čia iš konferencijos Ženevoje, prie paskutinio neoficialaus susitikimo, prieš visiems išvykstant savais keliais. Pirmąkart Edita pamatė viešbutį kaip gerai organizuotą įstaigą, kurios tarnautojai ilsisi tiktai tol, kol būna pakviečiami skirtu laiku rimtai ir su užsidegimu atlikti savo pareigą. Tokia akimirka kaip tik dabar atėjo. Ponas Juberas, prie kontoros stalo padėdamas savo žentui, šypsojosi, linkčiojo, siūlė sunkiai įveikiamus pakeitimus valgiaraštyje.

Šiek tiek raukydama nosį nuo neįprastų cigarečių dūmų, į šią judrią sceną įžengė ponia Pjusi, kaip visada pavėlavusi, gal truputį pavargusi ir nusivylusi po reikiamo kiekio pirkinių neatnešusios dienos. Jos ieškojo ypatingos palaidinukės, ištrauktais siūlais, paaiš-

kino Editai, kurią it kažkokio magneto jėga pritraukė prie ponios Pjusi stalelio, bet joms teko nusivilti. Šias palaidinukes mezgusi moteriškė kažkur prapuolė, nepalikusi joms jokios žinutės, nors gerai žinojo, kad ponia Pjusi ir Dženiferė kasmet atvažiuoja ir pateikia solidų užsakymą. Jos netgi buvo nusiuntusios jai atviruką per Kalėdas.

— Ir štai, prašom, — tarė ponia Pjusi. — Seni gero aptarnavimo laikai praėjo, netgi Šveicarijoje. Tai jau nebe mano pasaulis. — Ji liūdnai šyptelėjo. — Ne, visa pasikeitė, ir ne į gera. Tačiau štai ko tikrai nedarysiu — nekeisiu savo reikalavimų. Visada siekiau geriausio. Manau, kad tai instinktas. Kaip sakydavo mano vyras, tiktai geriausia yra gera.

— Mamyte, — karštai sušuko Dženiferė, — tu ir esi geriausia. — Ji pačiupo motinos ranką, ir abi akių poros suspindo ką tiktai nuskriaustųjų drąsa; nors šios skriaudos kaltininkė tebuvo neištikimoji ištrauktasiūlių palaidinukių specialistė, mąstė Edita, ji mažai kuo galėjo paguosti. Kol vėl buvo demonstruojamas nuostabus, jos nuomone, motinos ir dukters bendravimas, ji stebėjo Dženiferę, jai visada atrodžiusią neįspūdingai it tuščias langas, nors visi jos gestai buvo gyvi, o įterpiamos pastabos gan ryškios. Dženiferė — puikus egzempliorius, pripažino ji, be jokių pastangų bylojantis apie savo motinos globą. Jos didelis stambus veidas, kuriame gal šiek tiek per mažai vietos užima gana smulkūs bruožai, spindėjo žydinčia nekalto kūdikio sveikata. Viskas joje švytėjo. Šviesios žydros akys, taisyklingos formos, šiek tiek įgaubti dantys, nepriekaištinga oda — visa turėjo skirtingą žvilgesio atspalvį, tiktai šviesūs plaukai atrodė palyginti blankoki. Jos gana aptukusio prasčiokiško kūno formas, kaip pastebėjo Edita, pabrėžė toli gražu neprasčiokiški ir gal per siauri drabužiai. Atrodė, kad Dženiferė juos išaugusi. Viskas joje buvo

brangu, kiek tik leido jos motinos pinigai, tačiau stiliumi skyrėsi nuo ponios Pjusi rūpestingos elegancijos. Su tamsiai mėlynomis drobinėmis kelnėmis ir galbūt pernelyg aptemptu megztuku Dženiferė atrodė pabrėžtinai berniokiškai. Įdomu, kiek jai metų, pagalvojo Edita. Pažiūrėti labai jauna, kaip ir ponia Pjusi, bet abi buvo kažkokios (tik Edita negalėjo apibrėžti kokios) nemadingos. Jos beveik nuolat priminė praėjusius spindesio, laimės, pasisekimo, pasitikėjimo ir tikrumo nušviestus laikus, tolimus nuo vargų ir paslaptingus jų pašnekovui. Edita mąstė, kokie vienpusiai visada turėjo būti pokalbiai su Pjusi pora! Jos užkraudavo pašnekovui savo praeitį, taip pat kaip ir dabartį, o šis kažkaip keistai privalėjo gerbti tiek vieną, tiek kitą. Jos visiškai nereikalavo informacijos. Įsitikinusios, kad Edita yra viena, ją rekvizavo, ir tai nebuvo vien malonė, bet rafinuoto mąstymo teikiamų patogumų įrodymas. O kadangi dauguma ponios Pjusi sakinių prasidėdavo žodžiu „žinoma“, juose glūdėjo tylus pasitikėjimas, kažkokiu būdu užkertantis kelią bet kokiems bandymams įterpti savo nuomonę. Tai ją pralinksmino ir nuramino, nes ji mažiausiai norėjo kalbėti apie save. Ne, ne tai. Tačiau pati sau prisipažino, kad ją kažkaip trikdo Dženiferės guvus, bet tvirtas vengimas turėti ką nors bendra. Pagaliau, mąstė Edita, esame beveik to paties amžiaus, nors ji gal keleriais metais jaunesnė. Jai turbūt trisdešimt dveji. Gal trisdešimt treji. Tikriausiai trisdešimt ketveri. Ir vis dėlto ji priklauso savo motinai, tarsi ši motina būtų atiduota nerūpestingo ir negailestingo pasaulio valiai, o Dženiferės pareiga — nuo jo apginti. Tik nedaugeliui pavyktų sužinoti, ką iš tiesų jaučia Dženiferė, galvojo Edita, pastebėjusi jos nepalenkiamą šypseną, klausantis motinos kalbų.

Šioje vietoje jos apmąstymus nutraukė malonus vyriškas balsas:

— Nepameskite šito daikto. — Ir jai buvo ištiesta ranka su užrašų knygele, nepastebimai nuslydusia nuo kelių, kol ji stebėjo Dženiferę. Krūptelėjusi ji pakėlė galvą ir išvydo jai besišypsantį aukštą vyriškį su šviesiai pilka eilute. Ji tyliai padėkojo, laukdama, kol jis nueis; juk negalėjo kviesti jo atsisėsti jų draugijoje. Bet jis šiek tiek valiūkiška intonacija pasiteiravo:

— Ar jūs rašytoja?

Tarsi žinotų, šiek tiek sutrikusi pagalvojo Edita, nors mintis, kad kas nors galėtų būti rašytojas tokioje vietoje kaip ši, neatrodė rimta. Bent ji to tikėjosi. Ji atsainiai nusišypsojo, nusprendusi užkirsti kelią naujiems klausimams, ir jis taip pat valiūkiškai nužingsniavo šalin paskui savo draugus ar kolegas, nuo stalų einančius į gryną orą.

— Atrodo, turite gerbėją, — pasakė ponia Pjusi. O kai atnešė dar karšto vandens, ji pridūrė: — Jis atkreipė į jus dėmesį vos įėjote. Iškart pastebėjau. — Nors kalbėjo šelmiškai, jos akių vokai buvo nuleisti, tarsi ir šis nutikimas būtų dar vienas šios dienos nusivylimas. Edita matė, jog Dženiferė vis dar taip pat neišraiškingai šypsosi.

Laikas stotis ir eiti persirengti, o jos vis kažko delsė. Editą kažkaip varžė šis lojalumo poniai Pjusi diktuojamas laukimas, nors jai ir nebuvo aišku, kuo čia dėtas lojalumas. Jų tylėjimas buvo mąslus, neskatinantis patikėti viena kitai savo paslapčių. Būtent to ir noriu, priminė sau Edita, tačiau staiga pajuto, kad labiausiai norėtų pasikalbėti su Deividu. Vyriškio įsibrovimas į jos pasaulį, kad ir turintis parodijos atspalvį, skausmingai pažadino jos ilgesį. Ji pažvelgė į laikrodį, baimingai skaičiuodama minutes. Jei dabar užbėgtų laiptais aukštyn, dar spėtų jį rasti prieš išeinant. „Kambariuose“, galvojo ji, meilės ir siaubo apimta.

„Turiu grįžti į „Kambarius", buvo pirmieji žodžiai, kuriuos sąmoningai suvokė jį sakant, apstulbinta jų paslaptingumo. Mintyse ji gromuliojo šį stulbinantį sakinį, vaizduotėje kurdama reginius vidinių kiemų su trykštančiais fontanais ir šerbetą nešiojančiais tyliais tarnais gazinėmis kelnėmis. Arba galbūt vaizduodamasi plačias sofas kalkėmis baltintuose namuose su uždarytomis langinėmis nuo popietės karščių, Delakrua įkvėptą mieguistą karščiu dvelkiantį tingulį, rimtus pirklius su tarškančiais gintaro karoliais, sėdinčius pusrūsiuose įrengtose kavinėse. Opijumo landynes. Turkiškas pirtis. Plytelėmis klotus hamamus, auksiniais vandens atšvaitais spindinčiomis sienomis. Ramybę.

— Kuo verčiatės? — pasiteiravo ji nuo šių reginių išplėstomis akimis, žvelgdama kažkur pro šalį.

— Esu aukcionierius, — atsakė jis, paskui stojo trumpa tyla.

Jie susitiko viename jos draugės Penelopės Miln rengiamų nervingų pobūvėlių. „Gėrimai prieš pietus kitą sekmadienį, — pasigirdo telefono ragelyje nepermaldaujamas balsas. — Tik jau neapvilk. Galėsi dirbti po pietų, jeigu turėsi noro. Aš tau netrukdau".

Betgi trukdai. Nes esi pernelyg šykšti, kad duotum ko nors užkąsti, o kadangi nenoriu valgyti pusę trijų ar tada, kai grįšiu namo iš skausmo plyštančia galva, tai visa diena yra iš esmės sugadinta. Penelopė keistai žiūrėjo į maistą savo pobūviuose, tarsi tai būtų neregėta nuolaida iš jos pusės. Ją galėjai papirkti senai žinomais būdais: gėlėmis, teatro bilietais, intymiais pietumis geriausiuose restoranuose, kurių žinovė ji buvo. Vyrai jai reiškė pergales, buvo būtini atributai, bet taipogi ir priešai, jie priklausė giminei, kuriai privalai skirti tik tiek laiko ir dėmesio, kiek ji užsitarnauja. Su tokiais vyrais ji kalbėdavo koketiška, valiūkiška, visad nerimta intonacija, skleisdavo kalbas apie savo greit pasibai-

giančias, juokingai niekuo neįpareigojančias meilės istorijas. Atrodė, jog didžiuojasi nuolatine vardų kaita. Edita matė, jog vyrų medžioklėje ji patyrusi. Tarsi akompanimentas šnekoms apie jos pačios meilės istorijas skambėdavo dūsavimai dėl Editos įvykiais nepasižyminčio gyvenimo, nedviprasmiai pareiškimai, kad Edita tiktai aprašanti malonumus, kurių nepatiria gyvenime. Ji kilniaširdiškai siūlydavosi supažindinti Editą su įvairiais savo pažįstamais gyvanašliais, savo „atstumtaisiais“, kaip juokais juos vadindavo, ir įsižeisdavo, kai Edita atsisakinėdavo jų kompanijos, teisindamasi, jog rašanti knygą. Edita žinojo, jog jai būtų malonu surengti susitikimą pačiai dalyvaujant, kad galėtų stulbinti smagiomis istorijomis apie savo pergales prieš mieląjį kandidatą, netgi išsitemptų į pačios pasirinktą restoraną ir kažką pašnibždėjusi „atstumtajam“ į ausį ryžtingai tartų Editai: „Ryt rytą tau paskambinsiu“. Vis dėlto ji žiūrėjo į vyrus kaip į paniekos vertą lytį, ir jos akys imdavo kibirkščiuoti, kai pasakodavo apie pergales įvairių komitetų susirinkimuose, kurie ir buvo tikroji jos visuomeninio gyvenimo esmė. „Tas siaubingas neūžauga“, sakydavo niekinamai apie jos žaidimo taisyklių nežinantį vyriškį.

Ji buvo graži keturiasdešimt penkerių metų moteris ir tokia turėjo likti dar ilgai. Ją ir Editą jungė kaimynystė, nes abi gyveno nedidelės terasos priešinguose galuose, turėjo kai kuriuos bendrus namų apyvokos įrengimus, pavyzdžiui, langų valytuvą (kad nepamirštų — turėjo viena kitos raktus) ir ponią Dempster, dramatišką ir nenuspėjamo elgesio valytoją. Buvo susitarusios, kad vienai susirgus, kita rūpinsis pirkiniais ir virs valgyti. Nors to iki šiol dar nebuvo nutikę, vien mintis apie tai teikė paguodą. Pavargusi, žiovaudama, kankinama skausmo po tylumoje praleistos dienos, Edita atstumdavo rašomąją mašinėlę ir keliaudavo pas

Penelopę. Būdavo visai laiminga, galėdama jai patarti, kaip apsirengti kitą kartą išeinant į žmones. Nors Penelopė niekada nekalbėdavo apie Editos darbą, savo pernelyg dažnuose pobūviuose stumtelėdavo ją priekin it vaiką sakydama: „Žinoma, pažįstate Editą Houp. Ji rašo". Tokia buvo jųjų draugystė.

Tą ypatingą sekmadienį Penelopė triukšmingai išreklamavusi savo pobūvį prisikvietė nemažai svečių ir daugelis susirinkusiųjų Editai buvo nepažįstami. Susitaikiusi, jog reikia kurį laiką pastoviniuoti (Penelopė nemėgo, kad svečiai sėdėtų), ji staiga sukluso, sąmonę pasiekus sakinio aidui. Pasisukusi ton pusėn, pamatė aukštą, liekną, lapiškų judesių vyrą, iš saujos besivaišinantį žemės riešutais. Matydama jo atsuktą nugarą, ji pastebėjo, jog yra nervingas, nekantrus, dega noru kuo greičiau iš čia išeiti. Bet kuria dingstimi. Iš čia ir jo neįtikėtina, tiesiog neįmanoma pastaba, po kurios, nepaisant Penelopės protestų, jis pažėrė pernelyg sklandžią ataskaitą apie paskutinį katalogo skyrių, prie kurio jam reikia neatidėliojant padirbėti.

Vis dar perpildyta hamamo, arabiškos kavinės, Viduržemio siestos vizijų, kažkaip suglumusi Edita sumurmėjo, jam ryžtingai einant durų link:

— Ar galėtumėte pasakyti, kaip atrodo tie „Kambariai"?

Nužvelgęs ją pro ilgoką nosį iš gana didelio aukščio, jis pasakė:

— Penkių aukštų parduotuvė Čilterno gatvėje.

Tuomet ji pažvelgė aukštyn, ir jie pasikeitė vienodais žvilgsniais, kurie buvo visiškai be išraiškos. Ji nuleido akis, ir jis išėjo.

Vėliau, kai padėjo Penelopei skalauti taures, ji paklausė:

— O ką daro tas aukštas vyras?

— Deividas Simondsas? Dabar vadovauja šeimos bizniui. „Simondsai“, aukciono namai. Per jų rankas pereina didžioji dalis visų parduodamų kaimo namų. Meilutis, ar ne? Visada jam patikdavau, bet šiuo metu jį labai sunku pasigauti. Beje, klausinėjo apie tave.

— Iš kur jį pažįsti? — paklausė Edita.

— Su jo žmona drauge mokėmės mokykloje, — tarė Penelopė. — Priscila. Pažįsti. Buvai ją pas mane sutikusi dešimt kartų. *Tikrai* pažįsti, Edita. Aukšta šviesiaplaukė, labai gražios išvaizdos. Šiandien negalėjo ateiti.

Edita tikrai ją prisiminė: aukšta, gražios išvaizdos šviesiaplaukė. Gan akiplėšiškai savo svorį bei lengvabūdiškumą demonstruojanti moteris. Garsiai kalbanti, pasitikinti savimi. Kartą matė ją porceliano skyriuje „Piterio Džounso“ parduotuvėje ir pastebėjo, kaip lakstė, tempdama paskui save pardavėją it kokia privilegijuota abiturientė mokyklos salėje.

Penelopė nusijuosė plastiko prijuostę, papuoštą Gineso reklamos piešiniais, pakabino gumines pirštines.

— Deja, Edita, dabar turėsiu paprašyti tave išeiti. Ričardas sakė sugrįš, eisim pietų į restoraną už kampo.

Stovėdama prie savo lango, Edita matė, kaip pasirodė Ričardas, pagyrimo vertu greičiu bėgantis per gatvę. Vikrus, pagalvojo ji. Stilingas. Gera languotos medžiagos eilutė, plačioje nugaroje kiek susiraukšlėjęs švarkas. Moja ranka su iššokusia vena. Ji pabandė įsivaizduoti Deividą ir nenoromis nusišypsojo. Atsisėdo ir ėmė jo laukti.

Kuomet jis atėjo — ji žinojo, kad ateis — po dviejų ar trijų valandų, jie nieko nekalbėjo, tik ilgai ir įdėmiai vienas į kitą pažiūrėjo. Lovoje jiedu apsikabinę tučtuojau pasinėrė į miego šilumą, o atsibudę beveik tuo pačiu metu ėmė gardžiai juoktis. Po to ji, rodės, jau visa apie jį žinojo, vienintelis atradimas — tai jo žavus

ir nuolatinis apetitas. Ji ėmė rūpintis, kad namai būtų pilni valgio.

Abu buvo nuovokūs. Saugojosi, kad neužgautų vienas kito. Ji didžiavosi, kad neišsiduoda, kad jis niekada nesužinos apie jos tuščiai leidžiamus sekmadienius, ilgus vakarus be jokių nutikimų, paskutinę akimirką atšaukiamas atostogas. Kraudamas daiktus į automobilį tolimam keliui iš Safolko, po dar vieno sujaukto nedarnaus savaitgalio, jis keikdavosi mintyse, galvodavo apie jos mažytį namą, jo ypatingą tylą, žalsvą svetainės prieblandą. Ankstų rytą, gulėdama lovoje, ji irgi galvodavo apie jį šeimoje, jų įpročius, ginčus, vieno kitam teikiamus malonumus. Apie jo vaikus.

Ir vėl apie tai mąstydama „Ežero“ viešbutyje, gerklėje ji pajuto skausmą, pranašaujantį ašaras (bet juk ji taip puikiai mokėjo jas tramdyti!), ir sumurmėjusi „atsiprašau“ poniai Pjusi, netikėtai pakilo ir anksčiau už ją išėjo iš salono. Nebeskambins. Pagaliau, jei dar ir tebėra nemalonėje, bandomasis laikotarpis tebesitęsia.

Jos nuostabiose šviesiose akyse pasirodžiusios ašaros tarsi paaštrino regėjimą. Kai po kelių valandų sėdo pietauti, pajuto, kad šviesos ryškesnės, kambarys pagyvėjęs nuo jame esančių asmenybių, apkrauti stalai. Po kelių šiame ginekėjuje[1] praleistų dienų buvo malonu išvysti vyrus, tarsi pagyvinančius buveinę, matyti, kaip jų pašaukti skuba padavėjai. Vyriškis balta eilute, tada padavęs jos nukritusią užrašų knygelę, kilstelėjo, kai ji sėdo į savo kėdę, linktelėjo, o paskui sutelkė visą dėmesį į žuvies nugarkaulį, kurį stengėsi pašalinti. Moteris su šuniuku atrodė stulbinančiai su plazdančia gėlėta šifono suknele, siauros petnešėlės ant nuostabių dramblio kaulo pečių buvo surištos dviem mažytėmis

[1] Ginekėja — moterų gyvenama namų dalis antikinėje Graikijoje.

kilpelėmis. Edita buvo dėkinga už šilumą, maistą, aptarnavimą; jautėsi labai pavargusi, galvojo, jog šiąnakt miegos saldžiai.

Ponia Pjusi juodo šifono drabužiais delsė tarpduryje, tarsi susijaudinusi, nedrįsdama prisiartinti prie savo stalo be palydos, tuo tarpu Dženiferė nuolankiai stovėjo jai už nugaros. Ir tik tuomet, kai pasirodė ponas Juberas, galantiškai tiesdamas ranką, ponia Pjusi nušvito šypsena ir leidosi vedama. Moteris su šuniuku suprunkštė, tačiau ponia Pjusi nusprendė šito negirdėti.

Vėl pasijutusi anonimu ir mielai priimdama šią situaciją, Edita pasinaudojo proga nepastebimai išeiti. Pirmoji įžengusi į tuščią saloną iš valgomojo, ji juto, kaip lengvai pažeidžiama tvirtybė traukiasi ir beveik ištirpsta jos ankstesniame liūdesyje. Pianistas, sėsdamasis groti, jai linktelėjo. Ji jam atsakė linktelėjimu ir susimąstė: kokios ribotos tapo jos išraiškos priemonės — linkčioti pianistui ir poniai de Bonej, klausytis ponios Pjusi, kalbėti svetimu balsu romane, kurį dabar rašo, ir šitaip laukti, kad išgirstų kitą balsą, dabar tylintį ir neatsiliepiantį, negirdintį jai svarbių dalykų. Ši siaubinga būsena privertė ją užmerkti akis ir prisiekti, kad bus narsi, valdysis, nepasiduos. Bet tai nebuvo lengva.

Salone gerdama kavą, Edita pasijuto nuskaistinta savo širdgėlos, nuolanki it mažas vaikas, kaip jau yra buvę daugybę kartų (ji prisiminė vaikystės ūkuose slypintį apsilankymą Meno istorijos muziejuje su savo tėvu). It degantis noru įtikti vaikas atėjus laikui ji pakilo, kad sudarytų kompaniją Pjusi porai prie stalo. Vyras pilka eilute sėdėjo netoliese ir nors apsimetė skaitąs laikraštį, aiškiai klausėsi jų pokalbio. Gal jis detektyvas, pagalvojo Edita, nekreipdama į jį dėmesio.

— Žinote, brangute, — tarė ponia Pjusi, pasipudravusi ir išklausiusi savo išvaizdai skirtų komplimen-

tų, — jūs man į kažką panaši. Pažįstamas veidas. Bet kas gi tai gali būti?

— Virdžinija Vulf? — paklausė Edita kaip visada tokiais atvejais.

Ponia Pjusi šį klausimą praleido negirdom:

— Po minutės prisiminsiu, — pasakė. — Jūs, mergaitės, galite sau pasikalbėti. — Ji vėl prispaudė dešinės rankos nykštį ir smilių tarpuakyje ir pasinėrė į tokią rimtį, jog visada budri Dženiferė nustojo klausiusis Editos ir nukreipė visą dėmesį į motiną. Edita atsilošė kėdėje, klausydamasi pianisto, į kurį dabar niekas nekreipė dėmesio, kol pajuto šalia savęs palinkusį Dženiferės veidą.

— Mamytė sako, kad nori pasižiūrėti televizoriaus, tad einame viršun. — Ji vėl pasisuko į motiną, stebėdama jai visada sunkų perėjimą iš sėdimos į stovimą padėtį. Edita vėl pagalvojo apie jos amžių.

Prie durų ponia Pjusi atsigręžė dramatiška poza ir tarė:

— Prisiminiau! Prisiminiau, į ką man panaši Edita!

Edita pastebėjo, kaip lengvas mėšlungis suvirpino vis dar tebesislepiančio už savo laikraščio vyro pilka eilute nugarą.

— Princesė Ana! — sušuko ponia Pjusi. — Žinojau, kad prisiminsiu. Princesė Ana!

V

BET miegas tą naktį neatėjo lengvai. Tarp padrikų sapnų Editos galvoje it kino ekrane švysčiojo trumpi audiovizualiniai pranešimai, kuriuos vėliau jai teks iššifruoti. Vyro pilka eilute dailios kulkšnys, stulbinantys vakariniai lakuoti batai. It staiga ką prisiminęs, sulanksto neįtikinantį laikraštį, šiek tiek pasitempia ir paskui nueina į barą. Neįprasti linksmybių garsai, sklindantys iš baro per visą saloną. Po valandos iš baro pasirodo moteris su šuniuku, iki alpulio kvatojanti, šiek tiek sutaršytais plaukais, įsikibusi į parankes vyrui pilka eilute ir jo draugui. Kikio galvutė po tokios išdavystės liūdnai pakelta, rutulio pavidalo kūnelis bando užtverti jai kelią. Nedidelis pono Jubero kivirčas su žentu, stebint šią sceną. Nervingas pianisto pasitraukimas, jo įsiteikiančios šypsenos, į kurias lengvu linktelėjimu atsako tiktai ponia de Bonej.

Daugeliu požiūrių šios scenos liko neaiškios. Nebuvo tikra, ar iš tiesų liko sėdėti apačioje ir tikrai matė galvoje atgijusias scenas, ar pati jas kūrė kažkokioje vis dar aktyvioje savo smegenų gelmėje. Puikiai suvokė, jog jos miegas sujauktas, jog reikia arba atsibusti, arba toliau kęsti šią keistą pusiau sapno, pusiau būdravimo būseną. Visa atrodė taip gyva, reikšminga. Tačiau reikšmė liko paslėpta. Ji nepatogiai pasirąžė it savo sutrikusio miego kalinė. Kažkur, kažkuriame sąmonės lygmenyje, išgirdo užsidarant duris.

Pabudo gerokai vėliau nei įprasta, slegiama seniai pažįstamos nepermaldaujamos ir pranašiškos minties, kad ši diena neskirta rašymui. Po neramios nakties skaudėjo galvą, instinktyviai šlykštėjosi valgiu ir draugija. Silpni garsai skambėjo it didžiausias triukšmas: koridoriumi dardėjo karutis, nepakeliamai aukštais balsais spiegė tarnaitės. Maudydamasi ji jautėsi sukaustyta it invalidė, tačiau bandė prisiversti laikytis proto ir apdairumo diktuojamo režimo. Besiartinančiai depresijai būtina užbėgti už akių. Apie rašymą negali būti nė kalbos. Žiūrėk į viską ramiai, sau patarinėjo, negalvok. Uždaryk duris.

Pro atitrauktas užuolaidas atsivėrė dar viena nuostabi diena, kalnas, kurio plonos sniego gijos buvo tokios ryškios, jog atrodė, gali ranka pasiekti. Transportas tarsi sustojo, užtat vyko kažkas kita. Sode padavėjai švariais baltais švarkais po terasos stiklo danga statė kėdes ir stalus, diskutuodami, ar jau dabar nereikėtų nuleisti oranžines užuolaidas, kad sušvelnintų pro stiklą besiskverbiančius saulės spindulius. Kažkur tolumoje dusliai suskambėjo varpas. Sekmadienis, nustebusi pagalvojo.

Ji ėmė kurti planus, kaip visada tokiais nenumatytais atvejais darydavo. Gal paprasčiausiai atsisės saulės atokaitoje ir paskaitys. Jos niekas neturi trukdyti. Planai, be abejonės, buvo kuriami ir kituose kambariuose: ji įsivaizdavo tuos pokalbius. Ponia Pjusi ir Dženiferė tikriausiai užsako automobilį, ruošiasi kažkur važiuoti; įsivaizdavo jų teatrališką, smagurių priešpiečiais pasibaigiančią kelionę. Vyriškiai iš Ženevos turbūt vyks kartu į kokią ekskursiją, gal į kitą ežero krantą, į Evianą. Ponia de Bonej bus viena iš nedaugelio liekančiųjų, skaitys ir tylės, kaip paprastai. Aukšta liekna gražuolė su šuniuku niekada dienos metu nepasirodo, neįmanoma įsivaizduoti ją darant ką kita kaip

valgant ledus ir rūkant lyg iš pamokų pabėgęs vaikėzas. Edita nusprendė, jog tikriausiai visą dieną bus viena, ši perspektyva jai pasirodė beveik priimtina. Atsidavusi savo pačios sukurtam siužetui, kurio pagrindinis tikslas — atitolinti visas kontrolei nepasiduodančias pernelyg realias aplinkybes, ji pajuto bet kokiam entuziazmui, iniciatyvai, atsipalaidavimui kelią užkertantį nuovargį. Grožinė literatūra, laiko išbandytas visų nelaimingųjų prieglobstis, turėtų jai pagelbėti, tačiau negalėjo pasirinkti knygos, kadangi kol pati ką nors rašė, galėjo skaityti tik jau anksčiau skaitytas knygas, o dabar, išsisėmusi, krečiama akiai nematomos vidinės karštinės, jautėsi tolima netgi gerai pažįstamiems dalykams. Žodžiai įgaudavo iškreiptą reikšmę, pavyzdžiui, „kriaušės“ virto „riaušėmis“. Bijojo sugadinti dalykus, kurie jai buvo brangūs, todėl apgailestaudama atsisakė Henrio Džeimso. Niekas pernelyg didis jos nepatenkintų, niekas pernelyg menkas nebūtų pakankamas. Šiaip ar taip, ji buvo išsiblaškiusi, negalėjo sukaupti dėmesio. Galiausiai pasirinko prancūzišką apsakymų knygą gražiu pavadinimu „Malonumai, lengvabūdiškai vadinami fiziniais“. Koletė, ta sena lapė, tikėjo ji, iškart viską kiaurai permatytų.

Terasoje viešpatavo tyla, nors joje ir buvo žmonių. Viename gale sėdėjo ponia de Bonej smėlio spalvos suknele ir šiek tiek priešakyje dėmėtu švarku, ant galvos buvo užsidėjusi plokščią smėlio spalvos skrybėlę. Laikydama lazdą tarp kojų, ji spoksojo į kelią, šalia jos ant stalo gulėjo didelis rudas rankinukas. Kitame gale, išsitiesusi gulimoje kėdėje, visiškoje tyloje sustingusiu po tamsiais akiniais veidu ilsėjosi moteris su šuniuku.

Gražioje dienoje slypėjo kažkokio trapumo pradai: buvo paskutinė vasaros diena. Giedrame danguje kaitino saulė, jos ryškioje šviesoje nejudėdamos stovėjo

astros ir jurginai, bet tai buvo šviesa be spindesio, be vaiskumo. Tik rugpjūčiui ir rugsėjo pradžiai būdingą tamsiai žalią medžių lapiją keitė džiūstantys gelsvi lapai, karts nuo karto tyliai nusileidžiantys žemėn. Eidamas iš salono, ponas Juberas trynė iš malonumo rankas. Šiandien bus daug nenumatytų lankytojų pietums ir arbatai. Bet šiuo metu buvo ramu. Niekas nesikalbėjo. Vienintelis garsas — karts nuo karto krentąs kaštonas.

Vyriškis, vakar dėvėjęs pilką eilutę, o šiandien apsivilkęs šviesiau ir elegantiškiau, su panamos skrybėle rankoje, susižavėjusi pastebėjo Edita, įžengė į sodą ir apžvelgė atsivėrusį vaizdą. Pastebėjęs moterį su šuniuku, priėjo prie jos, pasilenkė ties inertišku kūnu ir, matyt, paklausė kažko linksmo: jam atsakė kilstelėta labai balta ranka su ilga, gležna plaštaka. Linktelėjęs Editai ir poniai de Bonej, pilkasis vyriškis nuėjo savais keliais, šypsodamasis vėl ta pačia progine paslaptinga šypsena.

Jam dingus už kampo, moteris su šuniuku pašoko, palinko į Editą ir nekantriai sušnabždėjo:

— Klausykit! Klausykit! Atsiprašau, nežinau jūsų vardo. Būkite angelas, ateikite su manim pasėdėti! Nenoriu, kad šis vyras šiandien vėl apie mane sukinėtųsi, negaliu juo paprasčiausiai be triukšmo atsikratyti, tikėkite manimi, jau beveik nusprendžiau iškelti jam sceną.

Paklusniai, tik truputį apgailestaudama ir delsdama, Edita užvertė knygą ir priėjusi atsisėdo ant kėdutės gulimosios kėdės galvūgalyje. Tokia miela rami diena, pagalvojo. Na ką gi. Bent jau nėra jos šuns.

— Monika, — tarė moteris, tiesdama siaurą bekaulę ranką.

— Edita, — pasakė Edita, atsargiai ją paspausdama. Geriau pernelyg toli nenueiti, pamąstė.

— Susidomėjau jumis, — tarė Monika. — Norėjau su jumis pasikalbėti, bet visada buvote su mama Pjusi, kurios tiesiog negaliu pakęsti.

— Kur ji? — paklausė Edita, trokšdama, kad pašnekovė kalbėtų tyliau. Ji beveik tikėjosi, kad ponia Pjusi įgaus materialų pavidalą, pasirodys su auksu bei sidabru siuvinėtais baltais šilkais, mistiška ir nuostabi, atgaivindama jai savitą tvarką ir hierarchiją, iškilmingai pradėdama teisėtas dienos pramogas.

— Dievai žino. Bent jau šiandien negali būti išvažiavusios pirkti kelnaičių. Ak, atsiprašau. *Lingerie*[1]. — Šį žodį ji ištarė pabrėžtinai prancūziškai. — Manau, jog galėtų pažadinti ką nors iš miego, reikalaudama atidaryti parduotuvę vien dėl to, kad atsitiktinai turi porą tūkstančių atliekamų frankų.

— Atrodo, turi daugybę pinigų, — sumurmėjo Edita, vildamasi, jog sugebėjo išlaikyti neutralią intonaciją. Taip turi jaustis tarnai, liežuvaudami kur nors po laiptais.

— Apsikrovusios pinigais, — atsakė pašnekovė. — Aišku, prekyba. Brangus tėtušis joms paliko visą krūvą. Prekiavo vynu, — pridūrė, atsakydama į Editos smalsų žvilgsnį. — Importuodavo cheresą. Bet juokingiausia, kad senė negali pakęsti jo skonio. Mėgsta tiktai šampaną. O kas gi jo nemėgsta?

Prisiminus, kokia proga paskutinį kartą gėrė šampaną, Editą nukrėtė šiurpas.

— Ar kas atsitiko? — paklausė Monika.

Pavargau, mąstė Edita. Privalau būti atsargi. Net nemanau patikėti savo paslapčių šiai glebiai prašmatniai moteriai, kuriai būtų nuobodu klausytis. Šiuo atveju galimas tiktai lengvas pašnekesys.

[1] Baltiniai (*pranc.*).

— Ne, nieko, viskas gerai, — pasakė. — Bet kurgi Kikis?

Monikos veidas apsiniaukė.

— Nemalonėje. Uždarytas vonioje. Negalima tikėtis, kad tas mažytis šunelis čia elgtųsi kaip kad savo namuose. Be to, šveicarai nemėgsta šunų. Tai jų pagrindinė yda, jei norite žinoti.

— Ar ilgai čia esate? — paklausė Edita.

— Ištisą amžių, — atsiduso Monika. — Būnu čia dėl sveikatos.

— Kaip gaila. Ar sirgote?

— Ne, — atsakė. — Žinot ką, išgerkime kavos, gerai? — Įsakmiu rankos mostu pakvietė apniukusį padavėją. — Taip gera su kuo nors pasišnekėti, — pridūrė. Atrodė, jog tučtuojau atgaus dingusį gyvumą, o kai atnešė kavą, nerūpestingai pripylė pilnus puodelius, nors pati tenugėrė tik vieną gurkšnelį ir beveik tuojau pat užsidegė labai ilgą cigaretę žiebtuvėliu, iš kurio iššoko dviejų colių liepsna. Viskas joje buvo pernelyg padidinta, perdėta: ūgis, nepaprastų pirštų ilgumas, tęsiamas balsas, milžiniškos austrių spalvos akys, šiandien kiek pasruvusios krauju, — įžvelgė Edita pro jos tamsius akinius. Sukrėtimas, nusprendė. Netektis. Elkis apdairiai.

Monika mostu parodė į cigaretę.

— Aišku, draudžiama. Griežti nurodymai. Tegu jie eina po velnių. — Ji giliai įkvėpė, tarsi ruošdamasi nerti kelis metrus po vandeniu. Po kelių sekundžių jos tobulos šnervės išpūtė dvi dūmų sroveles. Gal dėmė plaučiuose, svarstė Edita. Bet kokia ji graži. Anksčiau man tokia neatrodė.

Gurgždančiu žvyro keliu privažiavęs automobilis privertė jas atsisukti. Ponia de Bonej, šypsenos suraukšlėtu glebiu veidu, bandė atsistoti ant kojų. Užtrenkęs automobilio duris, į sodą energingai įžengė vy-

riškis, paskui kurį sekė moteris raudona suknele, į minkštą veją klimpstančiais aukštakulniais bateliais.

— *Eh bien, maman*[1], — dirbtinai maloniai sušuko vyriškis. Visi pasikeitė bučiniais.

— Vargšė sena pelėda, — jau šiek tiek tyliau tarė Monika. — Gyvena tam sūnui. Viską dėl jo padarytų. O jis atvyksta jos aplankyti kartą per mėnesį, pasisodina į automobilį pasivažinėti, parveža atgal ir vėl ją pamiršta.

— Kodėl gi ji čia? — paklausė Edita.

Monika gūžtelėjo pečiais.

— Tai jo idėja. Mano, kad jos manieros pernelyg prastos, jog galėtų leisti jai gyventi po vienu stogu su ta savo baisinga žmona, beje, dirbusia kirpėja, kol susigavo savo pirmąjį vyrą. Šis jau jos antras. Ponia de Bonej turėjo gražų namą prie prancūzų sienos, beje, ji iš geros šeimos. Žinoma, marti norėjo, kad namas priklausytų vien tiktai jai. Tad senoji ir turėjo išvykti. Aišku, negali pakęsti marčios. Tiesiog niekina. Ir teisingai daro. Ji čia gyvena, nes nenori matyti, koks nelaimingas jos sūnus.

— Iš kur visa tai žinote? — paklausė susijaudinusi ir nustebusi Edita.

— Pati man pasakojo, — tarė Monika, rūkydama jau kitą cigaretę.

— Niekada nesu girdėjusi, kad bent žodį būtų ištarusi, — samprotavo Edita.

— Ką gi, jai sunku. — O į Editos klausiamą žvilgsnį atsakė: — Ji visiškai kurčia. Kas per gyvenimas.

Jos stebėjo, kaip vyras su žmona sodina ponią de Bonej į automobilio užpakalinę sėdynę. Apgailėtina porelė, mąstė Edita. Vyras buvo tamsaus gymio, stambus, tamsiais akiniais. Atrodė panašus į krupję, turin-

[1] Nagi, mamyte (*pranc.*).

tį laisvalaikį iki vidurnakčio. Žmona buvo daug jaunesnė, tamsiaplaukė, gašli, brangiai atsieinanti. Ji gali ištekėti dar sykį, pagalvojo Edita, automobiliui nuvažiuojant. Gal tuomet ponia de Bonej galėtų grįžti namo. Bet nepanašu, kad taip atsitiktų.

Vėliau, kai jos lėtai žingsniavo ežero krantu, ji mąstė: Monika žino daugiau negu aš; tikrai, ji panaši į sfinksą. Rytas jos draugijoje prabėgo gan maloniai. Tačiau ją suglumino primygtinis Monikos reikalavimas dar išgerti kavos su pyragaičiais kavinėje.

— Jau beveik pietų metas, — protestavo ji.

Monikos veidą iškreipė grimasa.

— Ak, būkite gera, — maldavo ji. — Šiandien sekmadienis. Man jau bloga nuo tos baisios žuvies.

Stebėdama, kaip Monika ryžtingai beda šakutę į eklerą, Edita nuolankiai prisipažino nepažįstanti žmonių prigimties. Ji moka kurti charakterius, bet nemoka jų iššifruoti realiame gyvenime. Jai reikalingas vadovas, kuris paaiškintų gyvenimo vingius. O ši moteris labai maloni, tikrai labai maloni. Nors matyti, jog lengvai užsidega, linkusi ginčytis. Ponas Juberas susiraukė, pamatęs, kaip ji su Edita pasuko į kavinę.

— Ko tikrai negaliu suprasti, — begėdiškai tarė Edita, kai Monika atsilošė kėdėje, godžiai čiulpdama eilinę cigaretę, — tai Dženiferės.

Gražiose ovalinėse Monikos akyse dingo bet kokia išraiška.

— Dženiferė, — tarė ji. O paskui po pauzės pasakė: — Patikėkite — Dženiferė visiškai nesudėtinga.

Edita pažvelgė į laikrodį ir pamačiusi, kad jau beveik pirma valanda, tvirtai pasakė:

— Privalome jau grįžti.

Monikos veidas vėl įgavo atkaklaus niūrumo išraišką. Nedramatizuokime, pamąstė Edita.

— Eime, — tarė ji, bet Monika vis dar sėdėjo sustingusi, pakeltais pečiais. — Jūs daug gražesnė, kai šypsotės. Ir diena tokia maloni. Ar negrįšite su manim?

Lėtai, su vos pastebima šypsena veide ir nenoromis Monika leidosi vedama prie durų. Čia esama kažkokios paslapties, pagalvojo Edita.

Grįžusios į „Ežero" viešbutį, jos rado ponią Pjusi ir Dženiferę sėdinčias terasoje su nepažįstamuoju vyru panamos skrybėle. Ant stalo iš kibirėlio kyšojo butelis šampano.

— Štai, kur ji, — dainingai sušuko ponia Pjusi. — Eikšekite prie mūsų, brangute. Mes jūsų ieškojome.

Ji visai nekreipė dėmesio į Moniką, kuri suspaudė lūpas, užsidėjo akinius ir atsainiai krito į gulimąją kėdę.

Susikrimtusi dėl savo naujosios draugės, Edita delsė, bet ją išgelbėjo tarpduryje pasirodę padavėjai su servetėlėmis ant rankų. Juos išvydusi, ponia Pjusi atkakliai bandė pakilti nuo kėdės. Vyriškis su panamos skrybėle pasiūlė jai ranką, Dženiferė paėmė motinos švarką ir visi iškilmingai nužingsniavo į valgomąjį.

— Eime, Monika, — paragino Edita. Bet Monika nuleido lūpų kraštelius, vėl kilstelėjo glebią ranką ir, pamiršusi visus ketinimus bei norus, užmigo.

Popietė švytėjo auksine branda. Šios nuostabios dienos grožis juos visus vėl pakvietė grįžti į terasą, kur Edita, žvelgdama į tarsi akmuo sustingusį Monikos profilį ir kietai užmerktas akis, atsisėdo šalia Pjusi poros ir vyriškio su panamos skrybėle, kurį jai pristatė kaip poną Nevilį. Valanda prabėgo ramiai, nes ponas Nevilis iš kažkokio niekam nežinomo šaltinio parūpino angliškų sekmadieninių laikraščių ir mielai jais dalinosi. Tačiau be didelio susidomėjimo pervertusi spalvotus priedų lapus, ponia Pjusi atsiduso ir tarė:

— Koks bjaurus pasaulis. Godus ir juslingas. Pigus seksas. Jokio skonio. Nė ženklo. Bėk į viršų ir atnešk mano knygą, gerai, brangute?

— Taip, — pridūrė ji, nors Edita ir ponas Nevilis bandė mandagiai nepastebėti šio intarpo. Deja, ko gero, esu romantikė. — Po šių žodžių ji šyptelėjo jiems, kai šiedu vėl įniko skaityti „Observer“, „Sunday Times“ ir „Sunday Telegraph“. — Matote, mane mokė tikėti tikromis vertybėmis. — Štai, prasideda, pamąstė malšindama žiovulį Edita. — Meilė man reiškia santuoką, — toliau kalbėjo ponia Pjusi. — Romantika ir asistavimas eina drauge. Moteris privalo mokėti priversti vyrą ją garbinti. — Ponas Nevilis pakreipė galvą, mandagiai įvertindamas šį požiūrį. — Ką gi, man galbūt pasisekė, — pridūrė ponia Pjusi nusijuokusi, lenkdamasi pataisyti šilkinės palaidinukės kaspiną. — Vyras tiesiog garbino mane. Ačiū, brangute, — tarė, kai Dženiferė padavė jai knygą popieriniais viršeliais, papuoštais „Naujojo meno“ stiliaus profiliu. — Būtent tokias istorijas mėgstu, — kalbėjo toliau. — Ji geba šnekėti netgi skaitydama, pastebėjo Edita.

— „Vidurnakčio saulė“, — svariai ištarė ponas Nevilis. — Vanesa Vaild. Tokios rašytojos nežinau, — tarė jis Editai, stebėdamas jos profilį, kuomet ši žvelgė į ežero tolį.

— Nors nemanau, kad tai būtų jos geriausia knyga, — pasakė ponia Pjusi.

Edita pasijuto įžeista kaip rašytoja. Man ši knyga visai patiko, pagalvojo. Deividas buvo išvažiavęs vasaroti, prisiminė, suirzęs tysojo viename Graikijos pliažų. O aš įsivaizdavau, kaip jis nuostabiai leidžia laiką, ir rašiau po dešimt valandų kas dieną, kad negalvočiau apie jį. Netgi didžiavausi savimi. Jau beveik treji metai praėjo.

Kai Edita nurimo ir akys apsitraukė prisiminimų migla („Tau reikia akinių, Edita“, pasakytų Penelopė), ponas Nevilis pasilenkė šiek tiek į priekį.

— Kuomet užsakysiu šioms damoms arbatą, – tarė jis, – ar nenorėtumėte pasivaikščioti? Diena pernelyg graži, kad ją leistume tuščiai. Kitos tokios galime nebeturėti.

Edita tylėjo.

— O, brangute, tikrai galite eiti, — pasakė ponia Pjusi kažkokiu tolimu balsu it norėdama pabrėžti, kad intensyviai skaito. — Tikiuosi po vakarienės jus pamatyti.

Pilna įvykių diena, mąstė Edita, jausdama dėkingumą palydovui už tylėjimą, kai jiedu lėtai žingsniavo tolyn nuo miestelio ežero krantu. Griežtas, niūrus, akuotuotas pilies siluetas, tarsi koreguojantis akinantį vandens žėrėjimą, stūksojo nedideliame sausumos iškyšulyje it stabdydamas jo tolimesnę plėtrą. Greit saulę užstos pilies kuorai, o jų patamsėjęs masyvas atrodys kur kas arčiau. Jie instinktyviai stabtelėjo, nenorėdami būti saulės laidotuvių ritualo liudininkais, pasuko prie turėklų ir atsirėmė. Labai pamažu blėso dienos spalvos, blyško dangaus žydrynė, pranašaudama popietės pabaigą. Editą apėmė artėjančio vakaro liūdesys. Kompanionas pažvelgė į ją.

— Gal minutę pasėdėkim? — pasiūlė, rodydamas į akmeninį suolą. Užsikėlęs elegantišką koją ant kojos, jis paklausė, ar gali užsidegti mažytį cigarą.

— Na, ponia Vulf, — tarė. — Manau, kad dar nesame tinkamai susipažinę. Filipas Nevilis, — ramiai pridūrė.

Edita metė į jį aštrų žvilgsnį, aprėpdama jo visą figūrą nuo kojų iki galvos, nes iki šiol tematydavo tik į ponią Pjusi nukreipto veido profilį.

— O gal galėčiau vadinti jus Vanesa Vaild? — paklausė jis.

Pirmąkart po daugelio savaičių Edita nusijuokė. Ją nustebino ilgai negirdėto vardo garsas. O pradėjusi juoktis, negalėjo sustoti. Ponas Nevilis patenkintas žiūrėjo į ją, ir pats palengva užsikrėsdamas jos linksmybe. Pagaliau ir jis ėmė kvatoti, vis dar šypsodamasis, kai Edita šluostėsi nuo juoko sudrėkusias akis.

— Tai rodo žymų jūsų nuotaikos pagerėjimą, palyginus su įprastine.

Edita su nuostaba į jį pažvelgė.

— Nežinojau, kad kam nors įdomi mano nuotaika, — pasakė ji. — Maniau, esu tinkama tik kaip klausytoja, bet tiktai tiek, kiek gali būti naudingas manekenas dailininkui; kai nebereikalingas, gali pastumti į šalį.

— Ar ir pati laikote save manekenu?

— Ne. Šitaip apie mane galvoja kiti.

— Iš jūsų reikalaujama tik būti matomai, bet ne girdimai?

— Iš manęs reikalaujama klausytis ir nekalbėti.

— Tad nekalbantiems jūs pateikiate daugybę informacijos.

— Nežinojau...

— Kokia jūs rimta. Turiu galvoje, kad tikriausiai nepamatysi jūsų vaipantis ir darant grimasas. Neįsivaizduoju, kad taip elgtumėtės.

— Nebūkite toks tikras, — staiga surimtėjusi pasakė Edita.

— Ne, ne. Man neatrodo, kad neturėtumėt pusiausvyros. Noriu tik pasakyti, jei būčiau jaunesnis ir įžvalgesnis, tuomet galbūt galėčiau iššifruoti jūsų diskurso ženklus.

Edita nenorom šyptelėjo.

— O, tai jau geriau. Sakyčiau, jūs nuobodžiavote.

Šie švelnūs, beveik mieli žodžiai nurausvino jos skruostus. Ji giliai įkvėpė, kad aprimtų, paskui linktelėjo jam spindinčiomis akimis.

— Tikrai nuobodžiavote, — pasakė jis. — Tikrai. Tuomet siūlau kurią dieną, gan greitai, išeiti drauge pasivaikščioti. Ar jau buvote kalvose į pietus nuo mūsų?

Ji papurtė galvą.

— Vynuogynų kraštas, — pasakė jis. — Be to, ten esama kelių labai gerų restoranų. Aš jums paskambinsiu, jei leisite.

Jie pasuko atgal į viešbutį. Terasoje ponia Pjusi ir Dženiferė ruošėsi išeiti. Jie pasikeitė bereikšmiais gestais. Monikos nebuvo. Ponia de Bonej sėdėjo su nekantrumo nuspalvinta šypsena veide, o jos sūnus ir marti aptarinėjo tik jiems patiems rūpimus reikalus pakeltais balsais, kurių ji negirdėjo. Pagaliau, atsakydamas į žmonos mostą galva ir žodžius *„On s'en va?"*[1], sūnus energingai atsistojo ir pasiruošė važiuoti. Marti pakišo anytai skruostą ir nutipeno prie automobilio. Ponia de Bonej bandė sulaikyti sūnų, bet pasigirdo automobilio signalas, jis sušuko *„J'arrive"*[2], garsiai pabučiavo motiną į abu skruostus. Ponia de Bonej liko stovėti terasoje, žiūrėdama į dingusio sūnaus pusę, kol jos dienas gaubiančią tylą pajuto netgi Edita ir ponas Nevilis.

Pietaudama tą vakarą prie savo vienišo stalelio, Edita jautė, kaip karts nuo karto į jos veidą grįžta šypsena. Išgėrusi kavą su Pjusi pora, ji anksti atsiprašė. Buvo maloniai nuvargusi ir kažkaip labiau atsipalaidavusi negu įprastai.

[1] Važiuojame? (*Pranc.*)
[2] Ateinu (*pranc.*).

— Dženifere, — paragino ponia Pjusi, — paprašyk tą mielą poną Nevilį prie mūsų. Visąlaik vienas, vargšelis.

Bet ponas Nevilis galėtų ir galės pats savimi pasirūpinti, pagalvojo šypsodamasi Edita ir pasuko durų link.

Atskleidusi storas užuolaidas ir išėjusi į balkoną, ji pastebėjo, jog šviečia mėnesiena, o oras švelnus ir baltas lyg pienas. Valandėlę ji pasėdėjo, galvoje šmėsčiojo begalė minčių. Graži, maloni, rami naktis. Ramesnė nei bet kada. Ji gerai jautėsi ir kai pagaliau įėjusi vidun pasuko prie veidrodžio susišukuoti, pagalvojo, kad šiąnakt miegos geriau.

Tačiau skardus riksmas ir bėgančių žingsnių garsas koridoriuje pažadino joje grėsmės nuojautą. Ji klausėsi sustingusi, viduje pabudo ankstesnė baimė. Tyla. Atsargiai pravėrusi duris, ji išvydo iš Pjusi porai priklausančių kambarių sklindančią šviesą, išgirdo balsus. O Dieve, pagalvojo. Širdies priepuolis. Prisivertė nueiti pažiūrėti, kas nutiko.

Dženiferės durys buvo atviros, o ji pati, nuo apvalių pečių slystančiais atlaso naktinių marškinių peteliais, kvatodama ir karts nuo karto sudejuodama, sėdėjo lovoje pritrauktomis kojomis, rankomis apkabinusi kelius. Motina, su blyškiai rožiniu šilko kimono, stovėjo tarpduryje, pridėjusi prie lūpų ranką. Kampe susirietęs ponas Nevilis kažką darė su laikraščiu, paskui priėjo prie lango ir kažką išmetė.

— Dabar visiškai saugu, — tarė jis. — Vorų nebėra.

Ir kilstelėjo akis į Editą.

Ponia Pjusi priėjo prie jo ir uždėjo jam ant peties ranką.

— Kaip galėtume jums atsidėkoti? — atsiduso. — Vorai jai kelia siaubą nuo pat mažumės.

Bet dabar ji jau nebemaža, galvojo Edita, kurios sąmonė užfiksavo anksčiau neregėtą Dženiferės paveikslą. Odaliska, pagalvojo. Iš po naktinių marškinių matyti itin brandžios kūno formos.

Koridoriuje ji pamojo labos nakties ponui Neviliui, kurio paslaptinga šypsena vėl grįžo įpraston vieton.

Vėliau tą naktį po ilgo negalavimo atsigavęs ir alkį pajutęs Kikis ėmė garsiai staugti, ir ši jo aimana truko iki pat aušros. Galiausiai pasinerdama į miegą, Edita pagalvojo, jog girdi, kaip kažkur užsidaro durys.

VI

MANO brangiausias Deividai,

Mano šarvai sudaužyti, bet apie tai vėliau.

Atleisk, kad nerašiau pastarąsias kelias dienas, tačiau „Ežero“ viešbučio dykumoje it rožės žiedas prasiskleidė keisčiausių tarpusavio santykių labirintas. Bijau, jog ponia Pjusi ir Dženiferė nebegali iš manęs tikėtis, kad klausysiuosi jų sagų apie pirkinius (visada madingiausius, gražiausius, kokie tik gali būti), nes pati rengiuosi vykti pirkinių. Šiai man gana neįprastai veiklai buvau paakinta savo naujos draugės Monikos (Ledi X), kuri visada džiaugiasi, galėdama ištrūkti taksi į kokią jai žinomą vietelę ir papuošti mane labiau jos, o ne mano skonį tenkinančių drabužių asortimentu. Tikrai man kartais atrodo, kad ją ir ponią Pjusi sieja kažkas daugiau nei kiekvieną jų su manimi, bet jų santykiai nėra geri ir mane jos panaudoja kaip amortizatorių. Privalau atlaikyti daugybę smūgių. Negalėčiau tvirtinti, kad tai teiktų man begalinį nusiraminimą, bet nusipirkau labai gražią žydro šilko suknelę ir manau, kad ji tau patiks. Monika sako, jog su ja atrodau daug jaunesnė. Bijau net pagalvoti, kaip atrodžiau čia ką tik atvykusi.

Monika — akinanti, jei ne pernelyg reikli bičiulė. Sužinojau, kodėl čia apsistojo. Ji turi, mandagiai tariant, su valgiu susijusių problemų, bent jau pati taip

sako. Apie tokius dalykus visada galima perskaityti žurnaluose. Išblyškusi nuo nuolatos kankinančio tiesiog širdį veriančio nuobodulio, ji pasišlykštėdama drabsto valgį lėkštėje, kol galiausiai visą slapta sumaitina jai ant kelių tupinčiam Kikiui. Šiaip ją gali matyti kavinėje valgant pyragaičius. Po visu tuo slypi gan įdomi istorija. Nekantriai laukiantis įpėdinio jos aristokratiškas vyras atsiuntė ją čionai, davęs nurodymą pataisyti sveikatą, o jei to nebus, Monika turės pasitraukti ir užleisti vietą, kad seras Džonas galėtų kitaip susitvarkyti. Žinoma, dėl to ji visada blogos nuotaikos. Valgo pyragaičius tarsi atlikdama kokį labdaringą darbą. Bet labai liūdi, nes irgi trokšta vaiko, tačiau nemanau, kad kada nors jį turėtų. Ji tokia graži, tokia liekna, tokia rafinuota. Jos dubuo tarsi paukščio krūtinkaulis!

Iki šiol mūsų išvykos ribojasi tomis pačiomis vietomis. Kai važiuojame per miestą, ji niekinamai mosteli į nedidelių parduotuvių vitrinose išstatytas dažnai labai brangias prekes. O kai atvykstame pas Hafenegerį, ji nusprendžia, jog tučtuojau privalo išgerti puodelį kavos. Tarsi vestumeisi mažą vaiką: staiga sustoja ir užsispiria toliau neiti, o Kikis nerimauja, kol pagaliau įžengiame į kavinę. Prie puodelio kavos prisideda dar keli pyragaičiai, nes su manimi ji net nesistengia apsimetinėti. Sako, su manimi jaučiasi saugiai (o kas gi nesijaučia?). Po to man vėl išlieja savo ilgą istoriją. Pasirodo, pasmerkta vienatvei ir tremčiai. Jos nuojauta neklysta. Tiesiog regiu, kaip po kelerių metų bus pervedimu apmokamas šios moters gyvenimas užsienyje, štai tokiame viešbutyje, įvairiuose „Ežero" viešbučiuose, moters sulysusiu ir paniekos pilnu veidu, su šuniuku po pažastimi. Jos paskutinis ginklas bus nepalenkiamas, jau dabar pastebimas snobizmas. Ji niekina savo vyro šeimą kaip išsišokėlius geležies pra-

monininkus (vienas iš jo protėvių, atrodo, išrado kažkokį nedidelį, bet pramonei svarbų prietaisą devynioliktojo amžiaus pradžioje) ir ypatingai didžiuojasi savo pačios skurdžia dalia. Ji, kaip sakytų Airisė Pjusi, turto medžiotoja, bet nepanašu, kad susigautų kokį kitą; jos dvasingą veidą apgaubia liūdesys, kai galvoja apie savo ateitį.

Žinoma, visa tai suryja nemaža laiko, kurį ketinau skirti savo knygai, bet manau galėsianti čia šiek tiek ilgiau pabūti. Oras vis dar gražus.

Aš vis daugiau vaikštinėju, tai man labai reikalinga. Vienas vyriškis, ponas Nevilis, labai panašus į kunigaikštį Velingtoną, kurio portretą prieš kelis metus pagrobė iš Nacionalinės Galerijos, vakar buvo pakvietęs mane į ilgą pasivaikščiojimą...

Edita padėjo plunksnakotį, nes toliau rašyti tiesiog nederėjo. Jos sąmonėje slypėjo šiurkščios ir nedoros mintys, laukdamos, kol galutinai ją užvaldys. Tiesą sakant, ne jos skoniui buvo leisti tiek laiko pokalbiams apie drabužius ar skaičiuojant kitų moterų įplaukas bei išlaidas, tokios diskusijos jai visada atrodydavo iš esmės niekingos. Ir vis dėlto ji būdavo nuolat įtraukiama į tokias kalbas; nors aktyviai jose ir nedalyvaudavo, tačiau, visiškai iš jų nepasitraukdama, jusdavo jų pragaištingą poveikį. Pavyzdžiui, bendravimas su Monika: ji patekdavo į apgailėtiną paniekos, pasityčiojimo, susierzinimo, noro kivirčytis pilną pasaulį. Šie visi gan liūdni Monikos spendžiami seksualiniai spąstai buvo neužmaskuoti jos elgesiu, derančiu žmonai: elgdamasi pabrėžtinai įžūliai, ji bandė palaužti vyro išdidumą, pažeminti jį tiek, kad su ja susitaikytų arba, priešingu atveju, sugriautų jo reputaciją. Ir nors buvo palikta savo valiai, kai jis turėjo kitų interesų, kitų planų, vis dėlto jo laukė taip kaip laukiama priešo; jiems susitikus,

trokšdavo pažadinti kadaise tarp jų buvusį įtūžį vienu įžeidžiančiu ar pasityčiojimo kirčiu. O iki jam atvykstant ji švaisto jo pinigus, mąsto apie kerštą, apie tai, kaip jam sugadinti gyvenimą. Kaip bet kokia didelė avantiūristė, ji privalėjo turėti palydovę, ramią bei paslaugią klausytoją, kuriai galėtų patikėti savo paslaptis, bet į kurios nuomonę galėtų neatsižvelgti.

Ir poniai Pjusi ji darė tą pačią paslaugą, mąstė Edita. Ponia Pjusi ir, savaime suprantama, Dženiferė dabar atrodo kur kas nepalankesnėje šviesoje nei anksčiau. Ponios Pjusi sėkmė priklauso Monikos niekinamųjų kategorijai — tai miesčioniška, prašmatni ir demonstratyvi sėkmė. Nuolatinės nuorodos į amžinatilsį vyrą verčia Editą jaustis nepatogiai, gal dėl to, kad rodo ponios Pjusi narcisizmą: vis dar bevardis ponas Pjusi būtų paliktas be profesijos bei savo namų, jeigu to neįrodytų akivaizdūs šalutiniai faktai. Jo būdą, skonius, netgi išvaizdą gaubia paslaptis. Jo pasitraukimas iš šio pasaulio vis dar skendėja migloje, nežinoma jo tiksli data, nors Edita išmoko būti atsargi šių dalykų atžvilgiu, bijodama, jog jie neišvengiamai pareikalaus paguodos ir užuojautos. Aš irgi turiu praeitį, mąstė ji, artimųjų mirtis ir išsiskyrimus, kai kurie jų dar visai neseni. Bet išmokau juos saugoti, slėpti nuo pašalinių akių, branginti. Rodyti savo žaizdas man reikštų nevaržomas emocijas, kurių vėliau gėdinsiuos.

Tačiau nerimą Editai kėlė ne ponios Pjusi taikus ekshibicionizmas, o kažkoks minties nešvankumas, kurio prošvaistes jau buvo pastebėjusi. Ponios Pjusi polinkis flirtuoti, netgi tada, kai arti nebuvo žmogaus, su kuriuo galėtų tai daryti, šiek tiek erzino Editą, nors ponia Pjusi elgėsi taip atvirai, jog visa tai atrodė nekalta. Tomis retai pasitaikančiomis progomis, kuomet ponia Pjusi sėdėdavo viena, Edita pastebėdavo ją stengiantis patraukti dėmesį, darant kažką tokio, kas neiš-

vengiamai reikalautų kitų pagalbos. Ji tol nenurimdavo ir nenustodavo, kol nepatraukdavo sau būtino asmens dėmesio. Ar šis nuolatinis savo pačios asmenybės garbinimas, toks negailestingas nors ir nekaltas savo fizinio žavesio iškėlimas apskritai tinka jos amžiaus moteriai? Ir tas jos pasiryžimas niekada nepalikti kovos lauko, išstumiant netgi Dženiferę, kurią visiškai užtemdė, kuri liko pasyvi ir visai nepastebima, palyginus su motinos iškelta galva, veržliu žvilgsniu, aistringu rūpinimusi, kaip apsirengti kitą kartą. O tos egzotiškos kambarinės suknelės, kurias Edita probėgšmais pamatė jos miegamajame, nepasižyminčios deramu skoniu, ar jos buvo tik nekaltas nuolaidžiavimas kaprizams, paprasta puošmena, žaismingumo pomėgis? Be abejonės, tikriausiai taip ir buvo. Tačiau Edita nujautė, jog čia slypi kažkokia seniai žinoma yda, turinti neišvengiamai išplaukti į paviršių. Jos motina, Vienos Rožė, dėl to visai neabejotų. Jai pakaktų tik vienintelį kartą pažvelgti į ponią Pjusi ir nusijuokti savo nuožmiu juoku, nes iškart atpažintų savo labiausiai garbinamą moters temperamentą, apie kurį dažnai kalbėdavo su savo seserimi ir pussesere anomis dienomis, kai negirdint jų motinai ir tetai aptarinėdavo savo pergales ir konkurentes. „*Très porcée sur la chose*“[1], nuspręstų jos, tardamos savo brutalia prancūziška kalba, kurią vartojo konspiracijos sumetimais. Ir Roza patemptų lūpą ne iš paniekos, o pavydžiai apgailestaudama, kad taip tuščiai prabėgo metai, kuomet galėjo turėti daugybę meilužių, patirti daugybę meilės intrigų, užuot gyvenusi su vis nebylesniu vyru ir tylia dukra.

Ponia Pjusi neapkentė Monikos, kurioje jautė tiek priešą, tiek ir nevykėlę. Poniai Pjusi Monika buvo ne vien turto medžiotoja, bet tokios rūšies moteris, kokios

[1] Šiuo atveju: Labai tvirtai stovinti ant kojų. (*Pranc.*)

ji, ponia Pjusi, nepageidautų savo draugijoje. Paniekos vertos aukštumos, kurias be didelių pastangų pasiekė Monika, ponios Pjusi buvo vadinamos „frontu“, fasadu. Ji nesakė, kas už šio fronto slypi, tačiau davė suprasti, jog žino, kas.

Būtent savo lyties draugija, mąstė Edita, verčia daugelį moterų ištekėti. Taip buvo ir jai. Nuolankiai nuleidusi galvą, ji nesugebėjo atstumti Penelopės Miln kasdieną jai patikimų paslapčių, netgi blogiau — išvengti jos valdingai keliamų klausimų. Absoliučiai rami, prižiūrėdama savo darželį, rašydama, atsitvėrusi nuo gailesčio, užuojautos, smalsumo, Edita tylėdavo ir ilgėdavosi Deivido.

Ji buvo laikoma senmerge arba bent jau netekėjusia dama. Jos pažįstamos rėksmingos senmergės nusivylusios keldavo akis į dangų, kuomet ji sakydavo: „Ne, mano gyvenime nėra nė vieno vyro“, net neįtardamos, kad ji meluoja. Ji paprasčiausiai mokėjo meluoti ir kartais manydavo, jog laikas, kurį praleido kurdama siužetus savo romanams, paruošė ją kaip tik šiam finaliniam nuotykiui, gyvenime įsikūnijusiam romanui. Ji žinojo, kad Deividas nemoka taip gerai meluoti, sykį, pavojingo kivirčo su žmona metu, net užsiminė jai, kad galįs išeiti kitur. Žmona tiktai niekinamai nusikvatojo, gerai žinodama, kokią atsakomybės naštą jis velka — namai, vaikai, profesinė padėtis — ir todėl negalės jos nusimesti. Jo draugai buvo jam atlaidūs: jis buvo patrauklus, todėl turėjo teisę šiek tiek pasilinksminti. Tačiau jie įtarė, kad jis linksminasi su veikliomis jaunomis sekretorėmis arba kitų vyrų žmonomis. Bet su ja — niekada.

Aišku, ji pažinojo jo žmoną, bet sugebėdavo niekada su ja nesimatyti. Iš prigimties atsiskyrėlė, ji nesistebėdavo, kad žmonės ją palieka ramybėje. Kartą prisivertė nueiti į pietus, nes į dalyvavimą juose žiūrėjo

kaip į visuomeninę pareigą ir nežinojo, kad ten bus ir jis. Dar neįžengusi į svetainę, ji išgirdo tą triumfuojantį juoką ir sumišusi nesuvokė, ar daugiau drąsos reikėtų išeiti, ar pasilikti. Šiaip ar taip, ji pati to nesuvokdama toliau žingsniavo, juto, kaip sėdasi su taure rankoje ir, nepaisant visų ketinimų bei siekių, jaučiasi visai normaliai. Ji elgėsi taip, kaip iš jos buvo laukiama: ramiai, mandagiai, kiek nedrąsiai. Klausydamasi malonaus vidutinio amžiaus vyriškio iš kairės (ir matydama, kaip šeimininkė juos stebi patenkintos savininkės akimis), ji pažvelgė anapus stalo ir išvydo jo žmoną, ryškiai išraudusią, gan daug geriančią, kažką įrodinėjančią. Seksuali, skausmingai pagalvojo. Jos kaimynas uždegė jai žiebtuvėlį, nes buvo išsitraukusi cigaretę, ir ji pasisuko jo pusėn su įprasta sustingusia šypsena veide. Vėliau, baigiantis vakarui, ji pastebėjo Deividą, sėdintį ant žmonos kėdės atlošo užmesta ranka, o ją — jau nutilusią, abejingomis akimis, labai raudonu veidu. Ji suprato, jog šiąnakt jiedu mylėsis, ir labai staigiai atsistojo, padėkojo šeimininkei už žavingą vakarą.

— Ar jau turite išeiti, brangioji? Dar visai anksti.

— Prašau man atleisti, — pasakė ji, — labai noriu užbaigti vieną daiktą...

— Vargšė Edita. Dirba naktimis. Bet tokios mielos knygos. Visi esame jūsų talento gerbėjai, brangioji. Kaip grįšite į namus?

Jos kaimynas pasiūlė pavėžėti, ir jie išėjo drauge. Važiuodama namo iš Češem Pleiso, ji beveik visą kelią tylėjo. Tylėjo ir vyriškis, jai pristatytas kaip Džefris Longas, bet ji jautė jo mandagų ir guodžiantį buvimą. Ji pasakė jam nelipti iš automobilio, tačiau pakvietė užeiti kurį vakarą išgerti taurelės vyno, pasikeitė su juo telefonų numeriais ir atsisveikindama pamojo ranka iš savo mažyčio darželio priešais namą. Paskui nusi-

skynė levandos šakelę, sutrynė tarp pirštų, pauostė kvapnų lapą ir pagaliau įžengė vidun. Ak, Deividai, Deividai, pagalvojo.

Žinojo, kad jis — jokių malonumų neatsisakantis vyras. Ir ji — šio nuolaidžiavimo silpnybėms dalyvė. Tą privalo prisiminti.

Kai kitą rytą paskambino šeimininkei, sužinojo, kad jai išėjus vakaras beveik iširo. Ar bent jau tuo ji buvo tikinama.

— Priscila gan kaprizinga. Vargšas Deividas kartais tiesiog apsivertęs darbais. Bet, žinoma, jie vienas kitam visiškai atsidavę. — Ji įsivaizdavo scenas, kaltinimus, kivirčus. — Bet šeimininkė kalbėjo toliau: — Aš tokia patenkinta, kad jūs susibičiuliavote su Džefriu. Jis tiesiog pasimetęs po savo motinos mirties. Jūs abudu vėl turite pas mus apsilankyti, ir labai greitai.

Tačiau ji pagalvojo ten daugiau nesilankysianti ir, nusprendusi palikti Džefrį šių piršlyboms miklių rankų globai, atsakė dingsianti, kol baigs knygą, bet tučtuojau duosianti žinią, kai tiktai turėsianti šiek tiek daugiau laiko. Būtų tokia laiminga, jei šeimininkė užsuktų puodeliui arbatos. Darželis atrodo toks gražus.

Tai buvo prieš ketverius metus. Nemalonus prisiminimas apie Deividą tą vakarą netrukus išblėso, kai Penelopė, kuri mėgdavo sušaukti savo būrius netgi tuo atveju, kai jų nariai nežinodavo, ar jiems priklauso, nusivedė Editą į išpardavimą pas Simondsus. Jos rado Deividą kartu su sandėlininku Stenliu: vienmarškiniai jiedu tylėdami ramiai sėdėjo ant dėžių, o priešais juos ant trečios dėžės stovėjo du puodeliai arbatos ir lėkštė piktos spalvos vaisinių pyragaičių. Deividas pakilo nuo dėžės ir atsuko besišypsantį, paslaugų (nors Edita žinojo, kad jo mintys kažkur toli) veidą į priekaištais pratrūkusią Penelopę. Edita matė, kaip ji rausta, tampa kažkaip pernelyg plepi, kai Deividas pažiūri į ją. „Pusė trijų, Deividai“, perspėjo tada Stenlis. O kai

Penelopė nusisuko maloniai paplepėti su Stenliu, Edita nutaisė abejingą veidą, žiūrėdama, kaip Deividas velkasi švarką ir stengiasi patraukti jos dėmesį, truputį merkdamas akį. Taip be žodžių buvo susitarta netrukus susitikti.

Kai vėliau jį išvydo, buvo labai užsiėmęs. Įsispraudusios į eilėmis išrikiuotose kėdėse sėdinčiųjų minią, tarsi grįžusios į nuolankią ir paklusnią vaikystę, jos pamaldžiai pakėlė akis, sakytum priešais jas būtų kokia sakykla. Ant pakylos, laikydamas rankoje plaktuką, Deividas paskelbė:

— Penktas numeris. „Laiką atverianti tiesa". Priskiriama Frančesko Furini. Kiek siūloma?

Sudėjusi rankas ant kelių, Edita sėdėjo veršienos atspalvio kambaryje „Ežero" viešbutyje ir su nuostaba klausė savęs, ką čia daranti, o prisiminusi suvirpėjo. Tuomet susigėdusi pagalvojo apie savo padarytą skriaudą, apie neužtarnautas neteisingas mintis jai draugiškų puikių moterų atžvilgiu, kurioms ji pernelyg uždara. Buvau pernelyg griežta moterims, pamąstė, nes jas geriau suprantu negu vyrus. Pažįstu jų budrumą, kantrybę, poreikį skelbti, jog turi pasisekimą, ir niekada neprisipažinti pralaimėjus. Žinau visa tai, nes esu viena iš jų. Esu griežta, kadangi prisimenu motiną ir jos žiaurumą, kadangi nuolat esu pasiruošusi vėl šį žiaurumą patirti. Betgi ne visos moterys tokios kaip mama, tikrai esu kvaila manydama, jog visos jos tokios. Edita, pasakytų tėvas, truputį pagalvok. Neteisingai išsprendei lygtį.

Apimta nepilnavertiškumo jausmo, ji nulenkė galvą. Be reikalo pasisavinau Virdžinijos Vulf vardą, pagalvojo.

Ilgai ji taip sėdėjo, paskui, nusižeminusi it paklusnus vaikas, atsistojo, suglostė plaukus ir pasiėmusi rankinuką nusileido į apačią gerti arbatos.

Ponia de Bonej buvo vienintelė, gerianti arbatą salone, raukšlėtomis parudavusiomis rankomis braukė nuo suknelės trupinius. Edita jai nusišypsojo, ši atsakė linktelėdama. Po savaitgalio viešbutis ištuštėjo. Oras dar tebebuvo gražus, tačiau pamažu blėso šiluma ir saulės spindulių skaistumas. Terasą gaubė kažkokia nepermatoma saulės šviesa, kuri gęstant dabar jau trumpesnei popietei palengva virto migla. Šiluma dvelkė drėgme ir artėjančia liūtimi. O kalnas ir vėl tarsi ištirpo migloje.

— Štai ir jūs, brangioji, — tarė ponia Pjusi. — Jūsų beveik nesimatė šias pastarąsias kelias dienas. Dženiferė galvojo, kad mus visiškai pamiršote. Ar ne, brangute?

Dženiferė pakėlė galvą nuo ponios Pjusi knygos „Vidurnakčio saulė“ ir nusišypsojo, ilsindama savo nuostabią virškinimo sistemą.

— Galvojome, mus visiškai pamiršote, — patvirtino ji. — Mamytė tikrai dėl to liūdėjo.

Sumurmėjusi, jog taip nėra, Edita įsitaisė pintame krėsle ir ėmė klausinėti, ką jos tą dieną veikusios. Jos dėmesys buvo atlygintas pasitenkinimo šūksniais ir nenuoseklumu žavia informacija.

VII

— BEVEIK nesijaučia, kad visai arti ledynai, — su pasitenkinimu tarė Edita.

— Tikrai, — sutiko ponas Nevilis. — Betgi jie ne taip jau ir arti.

Jie sėdėjo mažame restoranėlyje po vynuogienojais apaugusiais pinučiais, o ant stalelio stovėjo butelis geltono vyno. Dengiami šešėlio, jie ramiai žiūrėjo į ankstyvos popietės saulės apšviestą nedidelę tuščią aikštę. Šiame aukštyje neįmanoma ežero migla: visus pustonius, dviprasmius atspalvius išstūmė, tiesiog užgožė nepalenkiamas šių aukštybių oro vaiskumas. Čia aukštai oras buvo ir karštas, ir šaltas, ir šviesu, ir tamsu: saulėje — karšta, pavėsyje — šalta; šviesu, kai jiedu kopė į kalną, tamsu, kai sėdėjo mažame pustuščiame kavos bare ilsėdamiesi, kol ponas Nevilis paklausė:

— Ar galėtumėte dar truputį paėjėti? – ir jie vėl iškeliavo, kol pasiekė kažką, Editai atrodantį kalnu, nors šią prielaidą lyg ir turėjo paneigti aukso vaisiai terasomis augančių sodų medžiuose.

Dabar jie sėdėjo po priešpiečių nurimę, vieninteliai, stebėdami kelis plokščio grindinio kvadratinius metrus, klausydamiesi vienintelių čia girdimų garsų — tolimos automobilio aimanos, neaiškios radijo muzikos, kuri sklido iš restorano gilumos, gal iš virtuvės, gal iš mažos svetainės užpakalyje, kur savininkas tikriausiai il-

sisi ir skaito laikraštį prieš atidarydamas restoraną pietums.

Bet kas gi šičia lankosi? Editos mintyse ponia Pjusi, Monika ir ponia de Bonej, visas viešbutis su pagyvenusiu pianistu ir patikimais valgiais turėjo būti kitame pasaulio krašte. Dingo ir dematerializavosi nuolaidi bei apdairi būtybė, kokia ji buvo ten, ežero pakrantėje; kopiant į vaiskias aukštumas, išsikristalizavo naujų komponentų formos — kietesnės, šviesesnės, ryžtingesnės, realistiškos, įgalinančios mėgautis ir netgi laukti malonumų.

— Kas čia lankosi? — ji pasidomėjo.

— Žmonės, panašūs į mus, — atsakė jis.

Jis kalbėdavo trumpai, bet jo tariami negausūs žodžiai būdavo apdairiai parinkti, gerai pasverti ir įvertinti. Įpratusi prie ilgų monologų, kuriuos dauguma žmonių laiko tinkamiausia racionalaus diskurso forma, ir dar daugiau — prie savo knygų veikėjų vingiuotų ir netgi mokslingų spontaniškų pastraipų, Edita atsilošė kėdėje ir nusišypsojo. Ją pernelyg retai pralinksmindavo žodžiai. Žmonės laukia, kad rašytojai *juos* linksmintų, mąstė ji. Jie mano, kad rašytojai paprasčiausiai privalo tenkintis savo atliekama pareiga skaitytojams, jiems teikiama pramoga. It pataikūnai, neūžaugos, žonglieriai viduramžių dvaruose. O kaipgi *mes*? Niekas negalvoja *mūsų* linksminti.

Ponas Nevilis pastebėjo Editos veidą užtemdžiusį susijaudinimo šešėlį ir pasakė:

— Gal geriau pasijustumėte, jei viską papasakotumėte man?

— Hm, nejaugi manote, kad taip tikrai bus? — pasiteiravo ji sunkiai alsuodama. — O jeigu ir taip, tai ar iškart bus juntami rezultatai? Kaip vartojant „skausmą raminančius“ tepalus, kuriuos reklamuoja nesuprantami skelbimai, nes niekad nesi tikras, nuo ko jie, —

kalbėjo ji. — Nors kartais mažame paveikslėlyje vaizduojamas korektiškai vilkintis vyras, prispaudęs ranką prie juosmens.

Ponas Nevilis nusišypsojo.

— Manau, šis pažadas svarbus, — šiek tiek įsikarščiavusi pasakė Edita. — Ar bent pasiūlymas. Beje, užmiršau, apie ką šnekėjau. Nekreipkite dėmesio, — pridūrė. — Didžioji mano gyvenimo dalis, atrodo, vyksta požeminiame lygmenyje. Ši diena pernelyg graži, kad suktume dėl to galvą. — Jos veidas prašviesėjo. — Ir man taip gera, — pasakė.

Tikrai atrodo, jog jai gali būti gera, pamanė jis. Jos veide dingo įprastinė kiek į avies panaši išraiška, nuolatinis pritarimo bei supratimo ieškojimas, atsirado linksmumo bei aristokratiškumo. Ką gi po galais ji čia veikia, pagalvojo jis.

— Ką gi po galais jūs čia veikiate? — paklausė Edita.

Jis vėl nusišypsojo.

— O kodėl neturėčiau čia būti?

Ji kilstelėjo į viršų atsuktus delnus.

— Na, tas viešbutis vargu ar jums tinkama vieta. Atrodo lyg būtų amžiams rezervuotas moterims. Tam tikros rūšies moteriai. Atstumtai arba paliktai, kuriai apmokama už tai, kad čia gyvena, kuri gali užsiiminėti nekaltais moteriškais reikalais, pavyzdžiui, švaistyti pinigus drabužiams. Pats pokalbių turinys neleidžia čia būti vyrams. Jūs tikriausiai mirtinai nuobodžiaujate.

— Jūs, manau, atvykote čia baigti knygos, — maloniai tarė jis.

Jos veidas aptemo.

— Visai teisingai, — tarė. Ir įsipylė dar vieną taurę vyno.

Jis apsimetė nematąs.

— Ką gi, ši vieta man labai patinka. Kartą buvau čia atvykęs su žmona. O kadangi dabar buvau konfe-

rencijoje Ženevoje ir neskubėjau grįžti, nusprendžiau pasižiūrėti, ar ši vieta liko tokia pati. Oras buvo gražus, todėl užtrukau ilgėliau.

— Ta konferencija, — tarė ji. — Atleiskite, apie ką ji buvo?

— Elektronika. Turiu nemažą elektronikos firmą, kuri stebinančiai klesti. Iš tikrųjų ji funkcionuoja beveik pati savaime, nes turiu puikų pavaduotoją. Išbūnu ten vis mažiau ir mažiau laiko, nors lieku atsakingas už viską, kas vyksta. Bet šitaip galiu praleisti daugiau laiko savo ūkyje, o šitai labiausiai mėgstu.

— Kur..?

— Netoli Malboro.

— O jūsų žmona, — išdrįso paklausti. — Ar su jumis neatvyko?

Jis pasitaisė marškinių rankogalius.

— Mano žmona paliko mane prieš trejus metus, — pasakė. — Pabėgo su dešimčia metų jaunesniu vyriškiu ir nepaisant visų pranašavimų jai vis dar tebesišypso laimė.

— Laiminga, — palengva ištarė Edita. — Kaip nuostabu! Ak, atleiskite. Taip sakyti netaktiška. Tikriausiai manote, kad esu labai kvaila. — Ji atsiduso. — Ko gero, iš tikro esu gana kvaila. Nepritampu prie pasaulio. Žmonės skirsto rašytojus į dvi kategorijas, — kalbėjo ji, sutrikdyta jo ilgo tylėjimo. — Į tuos, kurie yra nepaprastai išmintingi, ir tuos, kurie nepaprastai naivūs, tarsi neturintys pakankamai realios patirties, kuria galėtų pasiremti. Aš priklausau pastarųjų kategorijai, — pridūrė. — It laukinis berniukas iš Aveirono, — pasakė ji nutęsdama.

— Dabar atrodote nelaiminga, — tarė jis po trumpos pertraukos, tarsi leisdamas, kad jos veidą išmušęs raudonis dar sutirštėtų.

— Na ką gi, manau, esu gan nelaiminga, — pasakė ji. — Ir tai mane liūdina.

— Ar daug galvojate apie tai, kad galėtumėte būti laiminga? — jis paklausė.

— Galvoju apie tai visą laiką.

— Tada, leiskite pastebėti, klystate. Manau, esate įsimylėjusi, — tarė jis, nubausdamas ją už ankstesnį lengvabūdiškumą. Staiga tarp jų iškilo priešiškumas, kurio jis siekė, nes priešiškumas slopina neviltį. Edita pakėlė pykčiu žvilgančias akis, bet pamatė tik jo nepermaldaujamą profilį. Jis tikriausiai tyrinėjo peteliškę, kuri plasnodama nutūpė ant dėžėje augančio pelargonijos žiedo. Ši pelargonija buvo savotiškas kuklaus restorano ženklas.

— Didelė klaida, - vėl tarė jis po pertraukos, — sieti laimę su viena ypatinga situacija, vienu ypatingu asmeniu. Viso to atsikratęs, atskleidžiau pasitenkinimo paslaptį.

— Maldauju, pasakykite man ją, — tarė ji sausoku tonu. — Visada troškau tą žinoti.

— Paprasčiausiai štai kokia. Nepasidavęs milžiniškai emocijų galiai, gali daryti ką nori. Gali daryti sprendimus, keisti nuomonę, savo planus. Tuomet visiškai neturi baimintis, bandydamas įsitikinti, ar ta kita turi visa, ko trokšta, ar nėra nepatenkinta, prislėgta, sunerimusi, ar nėra kankinama nuobodulio. Kada nori, gali būti malonus arba kietaširdis. Jeigu nuo ankstyvos vaikystės esi mokomas daryti tiktai viena — teikti sau malonumą, nėra jokios priežasties tapti nelaimingu.

— Arba galbūt visiškai laimingu.

— Esate romantikė, Edita, — tarė jis šypsodamasis. — Tikiuosi, galiu jus vadinti Edita?

Ji linktelėjo.

— Bet kodėl turiu būti vadinama romantike vien todėl, kad mano požiūris į daiktus nėra toks kaip jūsų?

— Todėl, kad esate suvedžiojama to, kuo norėtumėte tikėti. Ar dar nesupratote, kad negali būti tokio da-

lyko kaip visiška dviejų žmonių harmonija, nors jie ir prisiekinėja vienas kitą mylį? Ar nesuvokėte, kiek daug laiko sugaištama, kiek daug ginčijamasi, kiek tiesiog mitui prilygstančių kančių patiriama paprasčiausiai todėl, kad jie vienas kitam netinka? Ar jums nepasitaikė pastebėti, kad kartais, beveik visada, lengvas prisilietimas veikia daug stipriau negu stipriausia aistra?

— Taip, esu pastebėjusi, — niūriai tarė Edita.

— Tuomet, mieloji, išmokite tuo naudotis. Tiesiog neįsivaizduojate, kiek daug vilčių sužadina pasaulis, kai nusprendi, jog jis turi priklausyti tik tau vienam. Ir kokie blaivūs tampa sprendimai, kai jie esti visiškai savanaudiški. Pats paprasčiausias dalykas pasaulyje yra nuspręsti, ką nori daryti, arba, priešingai, ko daryti nenori, ir tuo pagrįsti savo veiksmus.

— Ši tiesa tinka tik tam tikriems dalykams, — pasakė Edita. — Bet ne visiems.

— Privalote išmokti nekreipti dėmesio į kitus dalykus. Savo paties kompetencija galima pasiekti kur kas daugiau. Gali būti egocentriškas, ir to mokytis tiesiog nuostabu. Tarti, kad esi visa ko centras, gali reikšti visai naują gyvenimą.

— O jeigu geriau patinka su kuo nors dalintis savo gyvenimu? — paklausė Edita. — Sakykime, paprasčiausiai nusibodo gyventi tik savo gyvenimu ir užsigeidei gyventi kažkieno kito gyvenimu. Vien tiktai iš malonumo patirti kažką nauja.

— Negalima gyventi kažkieno kito gyvenimu. Galima gyventi tik savo paties gyvenimu. Ir neužmirškite, kad nėra jokių bausmių. Visa, kas kalbama apie nesavanaudiškumo gėrį ir apie nedorumo blogį, absoliučiai klaidinga. Tai vedantys į rezignaciją pamokymai vergams. O mano propaguojama elgesio linija, nors ir nustebsite tai girdėdama, jums užtikrins kiek tik nori

draugų. Žmonės labai mielai taikosi prie žemų moralinių reikalavimų. Juos sulaiko tik baimė.

Edita linktelėdama pripažino šio požiūrio išmintį. Jei ši pavojinga doktrina būtų skelbiama ne tokiu iškilmingu tonu, ji, žinoma, būtų ją atmetusi, bet dabar ji atrodė visai deranti prie vyno, spindinčios saulės, vaiskaus oro. Kažkas čia ne taip, tačiau šiuo momentu jos tai nedomino. Ją daugiau veikė jo kalboje slypinti galia, neįprastas iškalbingumas, o ne argumentai. Keista, kad anksčiau laikiau jį tokiu ramiu, nusistebėjo ji.

— Štai kodėl taip gėriuosi mūsų brangia ponia Pjusi, — kalbėjo ponas Nevilis. — Jos primityvus godumas labai nuoširdus, ir taip malonu suvokti, kad ji rado kelią, kaip jį patenkinti. Kaip matote, jos sveikata ir nuotaika puikiausios: altruizmas netrikdo jos virškinimo, sąžinės graužimai netrukdo miego naktimis, o ji pati džiaugiasi kiekviena savo egzistencijos minute.

— Taip, tačiau abejoju, ar tai naudinga Dženiferei, — tarė Edita. — Arba, sakyčiau, ar to jai pakanka. Jos amžiuje gyvenimas neturi ribotis vien drabužių pirkimu.

— Dženiferė, — ištarė ponas Nevilis šypsodamasis. — Neabejoju, kad Dženiferė — netoli nuo obels nuriedėjęs obuolys.

Ji atsilošė kėdėje ir pakėlė veidą į saulę, švelniai apsvaigusi ne tiek nuo vyno, kiek nuo šio svarbaus argumento svarumo. Taipogi suviliota galimybės teikti sau malonumą, jeigu paprasčiausiai to užsigeistų. It šėtono advokatas ponas Nevilis buvo be priekaištų. Ir vis dėlto, jo svarstymuose, kaip ir jutime, buvo įsitikinusi, esama ydos. Atsitiesusi ji vėl grįžo į puolimą.

— Ar galite rekomenduoti kitiems, — pasiteiravo, — šį savo skelbiamą žemų moralinių principų gyvenimą?

Ponas Nevilis dar plačiau nusišypsojo.

— Drįsčiau teigti, kad mano žmona jų laikosi. Kaip tik tą ir norėjote sužinoti, ar ne? Ar toleruoju kitų žmonių žemus moralinius principus?

Edita linktelėjo.

Jis gurkštelėjo vyno iš taurės.

— Išmokau juos labai gerai suprasti, — atsakė jis.

Puikus atsakymas, pagalvojo Edita. Nepriekaištingas triukas. Žinojo, apie ką galvoju, ir deramai atsakė. Nors ir nepriimtinas, bet tiesus atsakymas. Ir savotiškai elegantiškas. Manau, ponas Nevilis, kaip kadaise buvo sakoma, aukštos klasės vyras. Visai malonus elgesys. Gerai atrodo, pagalvojo, apžvelgdama jo panamos skrybėlę ir lininį švarką. Netgi labai gražios išvaizdos: žavus ir santūrus aštuonioliktojo amžiaus veidas storomis lūpomis, po sveika oda vos įžiūrimu melsvu barzdos šešėliu. Beširdis vyras, mano manymu. Baisiai inteligentiškas. Tinkamas. Ak Deividai, Deividai.

Pastebėjęs mažytį požiūrio į jį pasikeitimą, ponas Nevilis palinko prie stalo.

— Klystate manydama, kad negalite gyventi be meilės, Edita.

— Ne, neklystu, — lėtai ištarė ji. — Negaliu be to gyventi. Na, nesakau, jog pražūčiau, jog imtų reikštis nepaprasti simptomai, kad virsčiau karikatūra. Noriu pasakyti kažką daug rimtesnio: tai, kad be to negaliu *gerai* gyventi. Negaliu mąstyti, veikti, kalbėti, rašyti arba svajoti, nejausdama energijos, kurią teikia meilė. Jaučiuosi atskirta nuo gyvo pasaulio. Tampu šalta it žuvis, sustingusi, nebylė. Būti absoliučiai laimingai man reiškia visą dieną sėdėti saulės atokaitoje darželyje, skaityti arba rašyti, būti visiškai saugiai, žinant, jog asmuo, kurį myliu, vakare pas mane ateis. Kas vakarą ateis.

— Jūs romantikė, Edita, — pakartojo ponas Nevilis šypsodamasis.

— Tai jūs klystate, — atsakė ji. — Didesnę savo gyvenimo dalį klausiausi šio kaltinimo. Aš ne romantikė. Esu naminis gyvulėlis. Nedūsauju ir netrokštu ypatingų aistros proveržių, didelės meilės, kai dėl jos pamirštamas visas pasaulis. Ne, geidžiu paprasčiausios rutinos. Vakarinis pasivaikščiojimas už parankės gražiu oru. Kortų partija. Turėti laisvo laiko tuštiems pokalbiams. Drauge ruošti valgį.

— Išvesti į lauką katę? — priminė ponas Nevilis.

Edita pažvelgė į jį su neslepiamu pasibjaurėjimu.

— O, jau geriau, — pasakė jis.

— Ką gi, jums tai, matyt, atrodo labai juokinga, — tarė Edita. — Aišku, šie reikalai geriau tvarkomi Svindone ar kur jūs ten sakėte... Atleiskit. Neturėjau taip sakyti. Tai buvo labai nemandagu iš mano pusės. Kaip baisu...

Jis pripylė jai dar vieną taurę vyno.

— Esate gera moteriškė, — tarė jis. — Tai labai akivaizdu.

— Kaip tai akivaizdu? — paklausė ji.

— Geros moterys visada mano esančios kaltos, kai kažkas kitas elgiasi agresyviai. Blogos moterys niekada neprisiima kitų kaltės.

Sunkiai alsuodama, Edita degė nekantrumu, norėdama sužinoti, ar yra girta, ar paprasčiausiai ėmė neapgalvotai elgtis, paveikta šio naujo posūkio pokalbyje.

— Norėčiau kavos, — pareiškė ji, kaip manė, su Nyčės tiesumu. — Ne, persigalvojau, norėčiau arbatos, puodelio labai stiprios arbatos.

Ponas Nevilis žvilgtelėjo į laikrodį.

— Taip, — pasakė. — Jau vėlu. Netrukus turėtume eiti. Kai išgersite arbatos, — pridūrė.

Edita atsidėjusi gėrė arbatą, nejusdama, jog jos dabartinei situacijai tokia tolima bei neįprasta minties įtampa nuspalvino skruostus ir suteikė daugiau ryškumo akims. Paprastai lygiai sušukuoti plaukai dabar gulėjo išsidraikę ant kaklo, ji nekantriu judesiu ištraukė likusius segtukus ir pašukavo plaukus pirštais, leisdama jiems nuslysti ant veido.

Šiek tiek suspaustomis lūpomis ponas Nevilis dirstelėjo į ją vertinančiu žvilgsniu ir pritardamas linktelėjo galvą.

— Leiskite pasakyti, ko jums tikrai reikia, Edita, — tarė jis.

Tiktai ne iš naujo, pagalvojo ji. Ką tik pasakiau, ko man reikia, ir žinau tai geriau už jus.

— Taip, žinau, manote, kad žinote geriau už mane, — tarė jis, kai ji išsigandusi staiga pakėlė galvą. — Bet jūs klystate. Jums reikia ne daugiau meilės, o mažiau. Meilė jums nedavė daug gero, Edita. Ji pavertė jus uždara, nusižeminusia, galbūt nesąžininga.

Ji linktelėjo.

— Meilė atvedė jus į „Ežero" viešbutį, ne sezono metu, į kitų moterų draugiją, pokalbiams apie tualetus. Argi šito norite?

— Ne, — tarė ji. — Ne.

— Ne, — kalbėjo jis. — Esate protinga moteris, pernelyg protinga, kad nežinotumėte, ko jums trūksta. Šie mažyčiai namų džiaugsmai, kortų partijos, apie kurias kalbėjote, — jais greit persisotintumėte.

— Ne, — pakartojo ji, — niekada.

— Taip. Jūsų romantizmas kurį laiką padėtų atstumti graužatį, bet ji pagaliau paimtų viršų. Ir tuomet pamatytumėt, kad turite daug ką bendra su visomis kitomis nepatenkintomis moterimis, pradėtumėte suvokti feminizmo prasmę, nebeskaitytumėte nieko kita, išskyrus romanus moterims...

— Aš juos rašau, — priminė jam.

— Ne tokius, — pasakė jis. — Jūs rašote apie meilę. Ir manau, niekada nerašysite nieko kita, kol nepažvelgsite blaiviau į save pačią.

Edita pajuto, kaip sutraškėjo plaukai ant sprando. Daugelį kartų ji yra sakiusi sau tuos pačius dalykus, bet vis sugebėdavo išsisukti nuo galutinio nuosprendžio. Dabar pažino autoritetingą balsą, tarsi nustatantį ligą, nors jai buvo beveik pavykę įtikinti save, kad simptomus tiktai įsivaizdavo.

— Argi tikrai norite praleisti visą likusį gyvenimą kalbėdama su nuskriaustomis moterimis apie savąją lytį? — paklausė jis negailestingai.

— Nemanau, jog mano lyties jausmas toks didelis, kad taptų pakankama tema pokalbiams, — tarė ji karčiai nusijuokdama.

— Na, laikui bėgant tai jums imtų kelti niūrias mintis. Šiaip ar taip, abejoju, ar ši problema pakankamai giliai tyrinėjama.

— Sakykite, — po pertraukos tarė Edita, — ar kartais neužsiimate psichiatrija, jeigu elektronika palieka jums tiek daug laisvo laiko?

— Jums reikia ne meilės, Edita. Jums reikia padėties visuomenėje, reikia ištekėti.

— Žinau, — atsakė ji.

— O kai būsite ištekėjusi, galėsite elgtis taip pat blogai kaip ir visos kitos. Netgi blogiau, turint galvoje jūsų nepanaudotus sugebėjimus.

— Na, ką gi, tai guodžia, — sutiko ji.

— Visur būsite populiari ir turėsite tiek daug apie ką šnekėti. Nereikės laukti telefono skambučio.

Edita atsistojo.

— Darosi šalta, — tarė. — Gal jau eisim?

Ji nužingsniavo pirma jo. Ta paskutinė pastaba buvo apgailėtina, pagalvojo. Vulgari. Jis gerai žino, kur

smeigti peilį. Taip, rašydama kambaryje, visada galiu tikėtis skambučio; kažin, kas gali nutikti, man išėjus? Staiga pajuto smarkų vienatvės ilgesį — it pernelyg pobūvio sudirgintas vaikas, kurį jau seniai privalėjo išsivesti į namus apdairi auklė.

— Atleiskite, — pasakė jis, ją pasivijęs. — Prašau. Nenoriu būti įkyrus. Nieko apie jus nežinau. Jūs nuostabi moteris, o aš jus įžeidžiau. Prašau man atleisti.

— Jūs sadistas, — nepiktai tarė ji.

Jis pakreipė galvą.

— Taip man sakydavo žmona.

— O iš kur žinote, kad mano blogo elgesio sugebėjimai dar nepanaudoti? Žinote, tai nors ir švelni, bet aiški seksualinio įžeidimo forma. Ne tokia populiari kaip žnybtelėjimai minkšton vieton ar glamonės darbo metu, bet vis dėlto gerai pažįstama daugybei moterų.

— Jei tinkamai panaudotumėte savo gebėjimus blogai elgtis, tai neslankiotumėte čia su šituo nertiniu.

Įtūžusi Edita nulėkė į priekį. Kad nuslopintų pyktį, — nes niekieno nepadedama negalėtų nusileisti žemyn prie ežero, — Edita ėmė bandyti daugybę įvairiausių jos jau seniai taikomų atsiribojimo procedūrų. Pati efektyviausia buvo paversti incidentą rašomo romano scena. „Vogčiomis atslinko vakaras, — sumurmėjo pati sau. — Saulė, žėrintis kamuolys..." Nesiseka, ieškodama jo, ji atsisuko, pasiklausė, norėdama išgirsti ją sekančius žingsnius, bet jų nebuvo, ir staiga ji pasijuto labai vieniša šiame kalvos šlaite, visa apgaubusiame šaltyje. Ji sudrebėjo ir apglėbė save rankomis.

— Nekenčiu jūsų, — sušuko, turėdama viltį, kad ją išgirs.

Ritmingas žvyro girgždėjimas pranešė besiartinant poną Nevilį. Išvydusi jo veidą, Edita pamatė vis tą pačią, gal šiek tiek ryškesnę, šypseną.

— Jums labai gerai sekasi leistis žemyn, — tarė jis, imdamas Editą už parankės.

— Žinote, — pasakė ji po dešimties minučių tylos. — Manau, kad ta jūsų šypsena šiek tiek nedraugiška.

Jis nusišypsojo plačiau.

— Kai pažinsite mane geriau, — tarė, — suvoksite, kokia tikrai nedraugiška ji yra.

VIII

BRANGUSIS Deividai,

Pritrenkiančios naujienos! Poniai Pjusi, tai moteriškos elegancijos viršūnei, skonio arbitrei, nenuilstančiai prašmatnių gėrybių nešiotojai, minios kerėtojai septyniasdešimt devyneri*! Žinau, nes prieš dvi dienas minėjo gimimo dieną ir visi buvome pakviesti į šventę. Pirmieji simptomai, jog kažkas ruošiama, pasiekė mano ausis jau anksčiau tą dieną; eidama koridoriumi išgirdau iš Pjusi kambarių sklindančius susižavėjimo ir nuostabos garsus, o kvapų miazmos beveik pasiekė aukštutinę laiptų aikštelę. Stovėdama ant laiptų lauke prie viešbučio, mačiau, kaip iš furgono išlipo berniukas su tikra nuotakos gėlių puokšte. Daugiau apie tai negalvojau, nors pamąsčiusi galėjau suprasti, kad niekas nesiųs gėlių Monikai, poniai de Bonej arba man, tad lieka tiktai Pjusi pora. Žinoma, Dženiferė galėtų ir, mano supratimu, privalėtų turėti kokį draugą, bet kažkodėl neatrodo, kad taip yra. Manau, ji priklauso merginoms, kurios niekada nepalieka motinos. Esu sutikusi daugybę tokių dukterų. Nustebsi sužinojęs, kad Penelopė atmesdavo siūlymus tekėti todėl, kad, jos manymu, maža sutiktų vyriškių atitiko mamos priekabius reikalavimus, apie kuriuos tiek esu girdėjusi. Penelopė cituoja motiną kaip visais atžvilgiais aukščiausią autoritetą ir kartais jai pavydžiu šio tikrumo, šios pagarbos. Norėčiau turėti motiną, pateikiančią akme-*

nyje iškaltas maksimas, visada turinčią gatavą išmintingą posakį ar reikiamą pavyzdį. Kiek pažįstu savo vargšę motiną, ji tesugebėdavo pašaipiai kranksėti. Vis dėlto mąstau apie ją kaip apie savo vargšę motiną. Kai senstu pati, vis geriau suvokiu jos liūdesį, jos sumaištį dėl to, kad gyvenimas taip pakrypo, jos vienatvę. Ji man perteikė savo nežinios tamsą. Ši atšiauri nusivylusi moteris guodėsi, skaitydama meilės istorijas, paprasčiausius romanus su laiminga pabaiga. Galbūt todėl juos rašau. Paskutinius gyvenimo mėnesius ji gulėjo lovoje, apsivilkusi šilko peniuarą, kurį mano tėvas jai nupirko Venecijoje medaus mėnesį, visai nekreipdama dėmesio, kad mezginiai suplyšę, šviesiai žydra spalva nublukusi iki pilkumo, o kai pakeldavo akis nuo knygos, jų žydrumas taipogi būdavo įgavęs tokį pat blankiai pilką atspalvį, akys pilnos ilgesio, svajonių, žlugusių iliuzijų. Per visą gyvenimą nepakitusios mano motinos fantazijos man virto realybės pamokomis. Nors šią realybę saugau savo sąmonės viršutiniame sluoksnyje, su nuožmiu pastovumu ja remdamasi, kartais stebiuosi, ar ji gali man suteikti didesnę paslaugą negu motinai.

Bet visa tai tarp kitko. Dieną išėjau pasivaikščioti, o kai grįžau pietums, visa atsiskleidė. Po savaitgalio bruzdesio valgomasis buvo ištuštėjęs ir suprantantiems tai reiškė „sezono pabaigą“. Netgi padavėjai, rodės, atsipalaidavo po įtempto darbo ir juos galėjai matyti tarpusavyje šnekučiuojant. Visai to neslėpdama, Monika sušėrė pirmąjį patiekalą Kikiui ir, atrodo, niekas į tai neatkreipė dėmesio. Ponia de Bonej, kuri valgo labai greitai, laukdama patiekalų sėdi tyliai, rankomis lygindama staltiesę. Jau buvau suvalgiusi tris ketvirtadalius deserto, kai pajutau nedidelį sujudimą tarpduryje, ir štai, išvystu besijuokiančią ir protestuojančią pono Jubero vedamą ponią Pjusi. Buvo aišku, jog tai ne kasdien pasitaikanti proga. Ne tiktai jos stalas buvo

papuoštas gėlėmis (kurias mačiau nešamas rytą), bet ir pati ponia Pjusi buvo taip pasidabinusi, jog sužadino gėdos jausmą visiems kitiems. Prisipažinsiu, nemaniau, kad jos tualetai liudijo tikrai gerą skonį. Ant vakarinių žydrų mezginių buvo užsimetusi kažką panašaus į blizgučiais nusėtą švarką, aiškiai labai brangų, o virš jo akį dar traukė keli karolių, perlų vėriniai, aukso grandinėlės ir netgi gana gražus lazurito kabutis. Plaukai buvo naujai nudažyti aukso spalva, o nagai nepriekaištingo rožinio raudonumo. Turiu pripažinti, ji pasirodė visoje barokinėje puikybėje. Tuo noriu pasakyti, kad arba ji, arba mes, visi kiti, kažkaip nesiderinome prie konteksto. Man pasirodė, kad rezultatas buvo lygus tiktai trumpą akimirką. Paskui nežymiai ėmė krypti ponios Pjusi naudai. Žinoma, ji to norėjo, tačiau tokiuose dalykuose esama tam tikro sutarimo. Ir tuo lemiamu momentu jis kažkaip buvo užtikrintas. Padavėjai puolė traukti jai kėdę, mojavo priešais ją valgiaraščiais, padavė paragauti, ar tinka šampanas. Ponia de Bonej visa tai abejingai stebėjo. Monika pakėlė akis į dangų.

Privalai suprasti, kad tam nebuvome pasiruošę. Savaitės viduryje buvome atsipalaidavę, apsirengę kasdieniniais vakaro drabužiais, taupydami vieną „geriausią“ drabužį penktadieniui, o kitą — šeštadieniui, taipogi kažką malonaus ir deramo sekmadieniui. Gyventojai tokiose vietose greit išmoksta tam tikrų taisyklių. Buvau su žalia suknele, kurios niekada nemėgai, jaučiausi saugi, nes žinojau, kad tu jos nepamatysi. Praėjus kelioms minutėms po ponios Pjusi pasirodymo, supratau, kodėl suknelės nemėgai, ir nusprendžiau niekada jos daugiau nedėvėti. Ypatingai Monika prie viso to nesiderino: nors visada atrodydavo labai graži, kaip tik tą vakarą kažkaip sugebėjo tokia neatrodyti; gal juoda suknelė darė ją pernelyg liesą ir išbalusią. Dėl šešėlių po atsikišusiais skruostikauliais ji atrodė

ligota, pasmerkta. Ponia de Bonej irgi buvo juodais drabužiais, bet juos ji dėvi visada, manau, turi tris arba daugiausiai keturias beformes, nebemadingas sukneles visiems laikams, kuriomis iš eilės puošėsi vakarais. Negalėčiau netgi detaliai aprašyti šių jos drabužių, svarbiausia todėl, kad jie neturi jokių detalių. Tačiau privalau pabrėžti, kad ji atrodo taip, kaip ir turėtų atrodyti jos amžiaus moteris, drįstu teigti, jog tą patį galima būtų pasakyti apie Moniką ir mane.

Aprimus šioms mintims, pamačiau, kad Dženiferė irgi padėjo nemažai pastangų. Kaip tik Monikos pernelyg iškalbingos grimasos privertė mane nukreipti žvilgsnį į Dženiferę. Visa, ką išvydau, man atvėrė akis, jei leistum pavartoti šį vulgarų pasakymą. Motinos gimimo dienos šventei ji pasipuošė ryškiai rožinėmis madingai surauktomis haremo kelnėmis ir pečius apnuoginančia palaidinuke. Be to, buvo apsilankiusi pas kirpėją, iškilniai susišukavusi. Anksčiau netvarkingai išsidraikiusios spindinčios šviesios garbanos dabar buvo susegtos į kuodą viršugalvyje, palikdamos tik du trumpus žiedelius prie ausų. Anksčiau nebuvau pastebėjusi, kad ji tokia apkūni. Jos abi tokios. Bet jos tą savo apkūnumą taip gražiai pateikia, jog beveik nematyti. Šiaip ar taip, jos šauniai atrodė. Gal šiek tiek keistokai, tačiau turbūt todėl, kad visi kiti buvome tokie prislopinti, papilkėję. Vien tik pagalvojusi, kiek pastangų joms kainavo toks pasiruošimas, pajutau alpinantį nuovargį. Ir dar atostogų metu! O iš tikrųjų netgi nebuvo kas visa tai pastebi! Išskyrus mus, žinoma, bet vargu ar tikome tokiai progai, neturėdami akivaizdaus leidimo įeiti į šį žemės rojų. Manau, jog kažkurią akimirką tai pajutome ir trumpam visą procedūrą aptemdė šešėlis.

Bet ponia Pjusi, kuriai buvau pradėjusi jausti kažką panašaus į gailestį, pasibaisėjimą, užuojautą, šitokiuose dalykuose įgudusi. Monikai, poniai de Bonej ir

man padavė šampano taures ir visos turėjome gerti į jos sveikatą, prasidėjo lakstymas, linkčiojimai, mostagavimai ir plačios šypsenos, kurių dauguma priklausė pačiai poniai Pjusi. Gerokai stoiškesnės už mane tokio pobūdžio šventėse Monika ir ponia de Bonej gurkšnojo ir visai nesijaudino, nors ponia de Bonej prieš išgerdama žaviai ir lėtai pakėlė savąją taurę. O tuomet, kai atrodė, jog viskas baigėsi, jog įvykis tinkamai pažymėtas, Alenas ir kitas vaikinas baltu švarku įrideno stalelį ant ratukų su tokiu puikiu tortu, kad netgi ponia de Bonej, rodės, buvo pritrenkta. Ponas Juberas nesitvėrė iš puikybės. Ponia Pjusi juokėsi, užsidengė rankomis veidą, netgi pridėjo vieną savo prašmatnių nėrinių nosinaitę prie akies kampučio, kol į jos taurę buvo pilamas šampanas. Kaip tikras žinovas Dženiferė prižiūrėjo, kaip pjaustomas ir dalinamas tortas, siuntinėdama padavėjus prie visų mūsų stalų su prikrautomis lėkštėmis. Šįkart, pareikšdami padėką, turėjome pakelti šakutes. Tortas buvo neapsakomai skanus.

Žinoma, negalėjome palikti ponios Pjusi vienos po pietų. Kiek atsimenu, pirmąkart visi svečiai drauge gėrė kavą salone. Tai nebuvo visai vienalytė draugija, bet ponia Pjusi, bendrame bruzdesy šiek tiek lūpų dažais išterliota burna, tarsi nekreipė dėmesio į ponią de Bonej, nieko negirdinčią, įpratusią atlikti savo pareigą ar galbūt paprasčiausiai darančią tai, ko iš jos laukiama, o dabar sėdinčią ir karts nuo karto žaismingai besišypsančią poniai Pjusi arba maloniai linkčiojančią Dženiferės pusėn. Tuomet su nuostaba supratau, jog ji savotiškai kilni būtybė, nes juk buvo toli nuo namų, anaiptol neturėjo jokio pagrindo šventei ir linksmybei ir, manau, apskritai jai buvo svetimi šitokie prašmatnūs apsimestiniai žaidimai. Nors Monika man retkarčiais mirkteldavo, kai, jos manymu, niekas nematydavo, vis dėlto ji įsijungė į šį žaidimą daug entuziastingiau negu tikėjausi. Iš tiesų parodė, kaip

puikiai gali dalyvauti visuomenės žaidime, kai tiktai nori, nors kiekvienoje jos pastaboje slypėjo satyros geluonis. Kai jos pokštai šiek tiek peržengdavo ribas, pastebėjau, jog ji tampa kruopštaus Dženiferės tyrinėjimo objektu. Kaip ir maniau, Monikos tikrąjį susidomėjimą kėlė ponios Pjusi drabužiai, todėl labai greitai jos beveik susidraugavo, pasikeitė siuvėjų pavardėmis ir adresais. Pasirodė, jog vieną jų abi pažįsta, nors tai įvyko ne iš karto, nes ponia Pjusi ją vadino „mano mažoji moteriškė", o Monika — „mano drauguže". Tą harmonijos akimirką įsivyravo taika, mat jiedvi persimetinėjo visą kontinentą aprėpiančiais firmų pavadinimais. „Guči" ir „Hermes", „Šanel" ir „Žanas Muiras", „Baltieji Namai" ir „Senoji Anglija" tebuvo tiktai keletas mano nugirstųjų. Kaip tik šią akimirką ponia de Bonej, iškentusi, jos manymu, tiek, kiek iš jos buvo tikėtasi, pakilo nuo kėdės, lazda pamojo sudie poniai Pjusi ir išlingavo iš salono. „Vargšė sena širdelė", — tarė ponia Pjusi, kaip man pasirodė, gan balsiai, tačiau, žinoma, ponia de Bonej negirdėjo.

Mes šventėme toliau, nors iš tikrųjų pobūvis ir turėjo baigtis kaip tik dabar. Juk žinai, kaip sunku, kai visas dėmesys nukreipiamas viena linkme. Ir vėl pastebėjau Pjusi poros nenorą suartėti. Po jų nepaprastu meilumu slypi kažkoks neįveikiamas barjeras, tarsi jos į nieką nežiūrėtų rimtai, išskyrus save. Tarsi gailėtųsi kiekvieno, kas neturi galimybės būti Pjusi. Žinoma, tai reiškia, jog gailisi visų. Įdomu, ar Dženiferė kada nors ištekės. Kam iš pašalinių teks laimė būti įšventintam į savuosius? Kaipgi jis bus atpažintas? Turės pateikti nepriekaištingą mandatą: joms lygų turtą arba didesnį, jei tik įmanoma, deramai aukštą gyvenimo stilių, rezidenciją idealioje vietoje ir tai, ką ponia Pjusi vadina „pozicija". Visi šie atributai privalo būti žinomi prieš jo kūnišką pasirodymą, nes Dženiferė gali būti suklaidinta jo išvaizdos ir padaryti pernelyg skubotą

sprendimą. Jaučiu, kad išrinktasis bus maloniai, bet nepabrėžtinai vyriškas, rafinuotai mandagus ir ne per jaunas, labai kantrus ir absoliutaus nuolankumo. Šios savybės jam yra būtinos, nes privalės praleisti daugybę valandų šalia ponios Pjusi ir būti jai tinkama pora. Tiesą sakant, būsimą Dženiferės vedybinį gyvenimą įsivaizduoju kaip savotišką jos dabartinio gyvenimo tęsinį, paprasčiausiai šalia jųdviejų dar bus trečias asmuo. Vienintelis perėjimo į naują būklę ritualas bus vestuvės, o kadangi į jas pirmučiausiai bus žiūrima kaip į dingstį nusipirkti dar daugiau tualetų, jų galutinis rezultatas bus užtušuotas. Tas vyriškis, Dženiferės vyras, užims poziciją, esančią vienodame nuotolyje nuo jųdviejų, pasiruošęs atsiliepti šaukiamas iš bet kurios pusės. Norom nenorom privalės būti šeimos žmogus, bet vienas iš Pjusi — niekados. Juk argi jos nebuvo visiškai laimingos prieš jam pasirodant? Argi jos nebuvo pačios sau aukščiausios kokybės standartai? Ir kaipgi galėtų jis pateisinti bent mažiausią užuominą, jog kažką reikia pakeisti?

Kažkaip neatrodo, kad ponia Pjusi kada nors mirtų. Dar prieš mirtį kai kuriuos žmones (juos gerai pažįstu) persekioja mirties šešėlis; jie praranda viltį, apetitą, gyvybingumą. Junta, kaip pamažu gyvenimas netenka prasmės, suvokia praradę arba niekada nepasiekę didžiausio savo širdies troškimo ir pasiduoda. Tokių žmonių akyse įskaitai siaubingą tiesą, galutinę tiesą apie save patį: nepakankamai gyvenau ir jau per vėlu susigrąžinti tai, ką praradau. Tačiau ponios Pjusi gražus materialumas užkirstų kelią tokioms idėjoms, mintims, nuojautoms ar kaip jas vadinsi. Apsirūpinusi geriausiais dalykais gyvenime, ponia Pjusi neketino su jais skirtis, ir kodėl gi turėtų tai daryti? Iš pat pradžių gavo tai, ko nepažįsta nelaimingieji, žinojo, jog reikia pasiimti kas geriausia, nors to gali neužtekti visiems. Šitoks įžvalgumas tik sveikintinas. Visa kita, ką

žmonės jaučia jos atžvilgiu, galbūt tėra tik rūgščios vynuogės.

— Bet juk tai jūsų gimimo diena, — sušuko Monika, kurios mintis, atrodo, vingiavo ta pačia kryptimi kaip ir mano. — Įdomu kelinta?

Šito ponia Pjusi stengėsi negirdėti. (Tikrai, tuo momentu pagalvojau, kad ji šiek tiek neprigirdi. O dabar pamąsčiusi beveik esu tuo tikra. Galbūt tie visi jos monologai, kai nekreipiamas dėmesys į nieką kitą, kai neįsileidžiama jokia kita nuomonė, ir yra būdingas bruožas tų, kurie iš tuštybės negali susitaikyti su savo kurtumu.)

— Brangute, — pasakė ji Dženiferei, — eik ir pakviesk Filipą į mūsų kompaniją. Jis žino, kad nedarome ceremonijų.

Nuo šių motinos žodžių dar labiau paraudusi ir sutrikusi Dženiferė nutipeno prie pono Nevilio, kurio kažkaip nebuvo matyti šventėje, tačiau dabar jis buvo priverstas atsisakyti savo planų vakarui ir prisijungti prie mūsų.

Monika buvo nepalenkiama.

— Na, pasakykit, — atkakliai reikalavo ji, nors ir žaismingu, bet jokių prieštaravimų nepakenčiančiu tonu. — Kertu lažybų, negalite sutikti, jog jau šešiasdešimt, argi ne? Tikrai, neatrodo, kad tiek turėtumėt.

Ponia Pjusi nusijuokė:

— Amžius — reliatyvus dalykas, — atšovė. — Esi tokio amžiaus, kokia jautiesi. Kartais jaučiuosi tarsi būčiau jaunutė mergaitė.

Jos balsą užgožė po šių žodžių pasigirdę neapsimestinės nuostabos šūksniai: mums, jos besiklausantiems, ji atrodė stoviniuojanti moteriškumo slenkstyje, priblokšta jai pasaulio siūlomų gausybės rago turtų.

— Betgi turite Dženiferę, — tarė Monika gan nemaloniai, kaip pasirodė man ir tikriausiai Dženiferei, kuri ją įdėmiai apžiūrinėjo tuo pačiu vertinančiu žvilgsniu,

dėl kurio ji atrodė kur kas vyresnė negu... Negu kas? Gal šampano veikiama, pajutau nuovargį, gal jau tikrai buvau nuvargusi, bet staiga mane apėmė antgamtiška nuojauta, jog visa tai spektaklis, vien tiktai apsimetinėjimas, pietūs su kaukėmis, kad niekas niekada nepasakys tiesos. Tuomet taip troškau tavęs, Deividai. Bet tavęs ten nebuvo. Ten buvo tiktai ponas Nevilis, kuris itin linksminosi. Turėčiau paaiškinti, kad ponas Nevilis — fantastikos žinovas, aukščiausio rango intelektinis sibaritas.

Liūdniausia, kad nors vis dar žaisminga, ponia Pjusi staiga ėmė atrodyti gan sena. Bet kai po ilgų ir nepaliaujamų pono Nevilio maldavimų galiausiai prisipažino, kad jai jau septyniasdešimt devyneri, visi tikrai nustebome. Mintyse ėmėm paskubom skaičiuoti, kiekvienas mūsų tiksliai žinojo, ką galvoja kiti. Jeigu ponia Pjusi prisipažįsta esanti septyniasdešimt devynerių, tai Dženiferė turi būti maždaug mano amžiaus. Mano ir Monikos. Tad štai, kokia ji. Dženiferei, kaip ir man, trisdešimt devyneri, nors apkūni figūra ir neišraiškingas veidas darė ją panašią į keturiolikos metų mergaitę. Pamąsčiusi dabar suvokiau, kad Dženiferei būdingas primygtinai pabrėžiamas slaptumas. Jos buvimas kažkaip trikdė, o gal tiek pat trikdė ir nebuvimas, kaip tai būdinga daugeliui jaunų žmonių. Be abejonės, jos nekaltas sibaritiškumas tiesiog stulbintų, jeigu nebūtų pridengiamas dukteriško paklusnumo. Dženiferė trykšta sveikata, padorumu, nekaltybe. O aš, kuri neturi šių savybių, palyginus su ja atrodau tarsi jos senmergė teta.

Būtent tuomet dėmesingojo pono Nevilio įkalbėta ponia Pjusi mums papasakojo, kaip pirmieji jos vedybinio gyvenimo metai buvo aptemdyti absoliučiai nepaaiškinamo vaikų neturėjimo. Ir vėl iš rankinuko buvo ištraukta sniego baltumo nosinaitė, kurią išskleidusi ji pridėjo prie lūpų kampučių.

— Kad ir kiek stengėmės, — ji tarė, — niekas nepadėjo.

Tai prisiminusi atsiduso. Šie žodžiai sunkiai pakibo ore; Monika kažką svarstė, aš tuo tarpu gailėjausi, kad neišėjau anksčiau, drauge su ponia de Bonej. Tuomet, po dvylika metų trukusių pasiaukojimo ir atsidavimo reikalaujančių „pastangų“, ponios Pjusi triūsas buvo atlygintas, ir štai atsirado Dženiferė.

— Mano vyras visada troško mergytės. — Čia ji atsisuko į Dženiferę, kuri nusiuntė jai seniai lauktą šypseną ir meiliai ištiesė ranką. Šitaip padrąsinta ponia Pjusi toliau mus džiugino anekdotais iš Dženiferės ankstyvos vaikystės. Nėra kalbos, visos jų viltys pasiteisino, nors ji ir buvo nežmoniškai išlepinta. — Ką gi, kai taip ilgai jų lauki, esi pasiruošęs jiems duoti viską, ko tik užsigeidžia, ar ne? Mano vyras negalėdavo tverti, matydamas jos ašaras. Tai jį siaubingai jaudindavo. Airise, sakydavo jis, tegu ji turi visa, kas geriausia. Palieku tau neužpildytą čekį. Duodavome jai viską, ko troško širdis, bet juk ji nė kiek ne blogesnė dėl to, kad ją šiek tiek lepindavome, argi ne taip, brangute? — Ir vėl šypsena, ištiesta ranka. Be abejonės, Dženiferės trykštanti sveikata buvo daugiau nei pakankamas atlygis už tokias pastangas, ir šia proga, nežinia kam pasiūlius, ponia Pjusi vėl turėjo būti pasveikinta. Dar turiu pranešti, Deividai, kad šalia viso kito Dženiferė turėjo ponį, vardu Tvigletas. Paskui vėl prasidėjo ta pati litanija: Haslemiras, valdyba ir kaip jai viską pristato į namus.

Edita padėjo plunksnakotį. Šį laišką baigs vėliau, gal netgi kai ką pakeis. Atrodo, jog į jos pasakojimą prasismelkė kažkokie liguisti pradai, suvokė, kad visa tai dėstydama peržengė ribas. Žinojo, kaip privalėtų dėstyti: jos funkcijos ir uždavinys buvo linksminti, išblaškyti, teikti pramogą. Bet kažkas buvo ne taip, iš-

sprūdo iš kontrolės. Sumanytoji pramoga — argi situacija nebuvo tam tikslui tinkama, tarsi specialiai užsakyta? — virto introspekcija, kritika, kartėliu. „Na, brangioji, kokios naujienos iš Krenfordo?“ — sakydavo Deividas, apkabindamas ją ilga ranka ir glausdamas prie savęs, kai jiedu sėdėdavo ant jos didžiulės sofos. Ir tai būdavo jai užuomina, kad turi pradėti dėstyti savo subtilius pastebėjimus, visada meistriškai suredaguotus, ir matydavo, kaip jo liesame, it lapės pailgame veide nuovargio raukšlės ištirpsta šypsenoje. Būtent tokią jis mane matydavo ir iš meilės jam stengiausi tokia būti.

Tačiau dabar, gal nuo šampano, ji jautėsi sutrikusi, išsekusi. Atrodė, kad tam tėra vienintelė tiesioginė priežastis — nuovargis, nervinė įtampa. Žinoma, vakaras pernelyg ilgai užsitęsė, ypač po tokios neįprastos dienos. Kažkurią akimirką Monika ėmė pasakoti poniai Pjusi savo istoriją, o ši godžiai klausėsi, slėpdama savo susidomėjimą po atlaidaus susirūpinimo kauke. Rodėsi, ištrūkti neįmanoma. Supdama vienos kojos pėdą ant kitos kelio (šią pozą leido absoliučiai kuklių haremo kelnių plotis) ir vis dėlto gebėdama atrodyti tiek vaikiška, tiek ir nepadori, Dženiferė tarsi vėl pasislėpė nuo visko po savo nuolankiu veidu. Ji atsilošė kėdėje, žaisdama savo garbanomis, žiūrėdama pro pusiau primerktus vokus, ant dantų sublizgo seilių gija. Edita nurijo nepastebimą žiovulį. Ji matė, kad netgi ponas Nevilis šiek tiek neatidus, nors to neišdavė jo įprastas mandagus paslaugumas.

Vidurnaktį jie dar tebebuvo ten. Vienąkart pradėjusi pasakoti, Monika traukė cigaretę po cigaretės, ir niekas negalėjo jos sustabdyti. O ponia Pjusi jai tikrai negalėjo nieko naudingo patarti. Prisimindama savo pačios taip sėkmingai užsibaigusį išbandymų metą, ji įterpdavo jos pašnekovės ne pernelyg maloniai priimamas nieko nereiškiančias bendras frazes. Monikos veide

įsirėžė įprastinės nepasitenkinimo raukšlės. Vakaras baigėsi aiškiai ne tokia harmoninga gaida kokia prasidėjo ir kažkurį momentą teikė vilčių toks likti. Ačiū Dievui, bent nebuvo Kikio, kurį po eilinio nusižengimo Alenas vėl uždarė Monikos vonios kambaryje. Šiek tiek nusivylęs ceremonijų meisterio vaidmeniu, ponas Juberas vis dėlto liko apačioje, tikėdamasis padėkos žodžių, tačiau jų nesulaukė. Atrodė, tarsi visi būtų pernelyg pavargę, kad gelbėtų situaciją, todėl kai ponas Nevilis pasiūlė ranką poniai Pjusi, ši labai patenkinta pasiūlymą priėmė. Keldamasi nuo kėdės, ji šiek tiek ilgėliau užtruko, bet pagaliau vis dėlto išėjo, atsirėmusi į pono Nevilio ranką, Dženiferei žengiant iš paskos.

Atsidūrusi savo kambario prieglobstyje ir uždariusi duris, Edita pamėgino surasti blogos nuotaikos priežastį, kuri tarsi buvo sudėtingai persipynusi su šio vakaro įvykiais ir jų sukeltomis mintimis. Ar tai todėl, kad ji paprasčiausiai buvo pašalinė šventės ceremonijoje? Ponios Pjusi gimimo diena, Dženiferės įsivaizduojamos vestuvės jai atrodė tokie trimačiai įvykiai, kokių niekada neprisiminė buvus savo pačios gyvenime. Tėvų namuose savo gimimo dieną Edita pati iškepdavo pyragą, o jos tėvas jį iškilmingai įnešdavo kartu su kava. Šios progos būdavo trumpi ir nedrąsūs bandymai grįžti į normalų jos įsivaizduojamą idealų šeimos gyvenimą. Jos motiną apimdavo jaunystės dienomis lankytų kavinių prisiminimai, ji kalbėdavo gyvai ir įdomiai, kol vėl nugrimzdavo liūdesin. Iki tol kava jau būdavo išgerta, lėkštėje tegulėdavo tik pyrago griuvėsiai, o kai Edita nunešdavo juos atgal virtuvėn, gimimo diena baigdavosi. Ir niekada niekas neužsimindavo apie vestuves.

Paradoksalu, tačiau kaip tik dabar, savo kambario palaimingoje tyloje ir prieblandoje, Edita juto, kaip tirpsta nuovargis ir bunda, didėja, įsiviešpatauja joje slypėjęs nerimas, kuris protarpiais apimdavo ją rašant laišką. Ir šią vėlyvą valandą ji jautė, kaip daužosi

širdis, kaip į gabalus subyra protas, šis visa kontroliuojantis pradas, o į sąmonę smelkiasi lig šiol slypėję pavojai. Atidus čia leidžiamų dienų apsimestinumas, beveik sėkminga šio. dirbtinio ir beprasmio gyvenimo tėkmė, kurią jos pačios labui nukreipė kiti, nieko neišmanantys apie jos laimę, staiga atsivėrė prieš ją visoje savo tuštybėje. Gal tai šampanas, tortas, šventė sugriovė jos minties ribas, atvėrė kelią nepageidaujamoms asociacijoms, pavertė beprasmiais jos visus rūpestingai paruoštus planus, atmetė linksmybes, grąžino į rimtį ir skausmingus apmąstymus, pareikalavo ataskaitos. Ji vylėsi, jog sutikdama su šia maža tremtimi apsivalys ir atsikratys ankstesnių įsipareigojimų, jai bus leista grįžti, atlikus užtarnautą bausmę, į ankstesnį gyvenimą. „Apsivalau, Edita, — prisiminė, kaip sakė tėvas, plėšydamas ant stalo gulinčius nereikalingus popierius. — Paprasčiausiai apsivalau“. Jis šypsojosi, tačiau jo akys buvo pilnos liūdno žinojimo. Jis žinojo, kad jau nebebus taip kaip buvo, kad ligoninė nebus tik trumpa interliudija, kaip kad buvo ramindamas sakęs motinai. Jis negrįžo namo. Gal ir aš negrįšiu, mąstė ji iš sielvarto plyštančia širdim. O po šiuo sielvartu ji jautėsi baisiai nesaugiai, kaip tuomet, kai pamatydavo, kad romano siužetas vystosi savaime, ir galvodavo, kaip suregzti atomazgą.

Sėdėdama viena tyloje, ji nuleido galvą ir ėmė skrupulingai tyrinėti ją ne sezono metu į „Ežero“ viešbutį atvedusius įvykius.

IX

SAVO vestuvių dieną Edita pabudo anksčiau negu paprastai. Jutimus dirgino ypatinga šviesa, kuri buvo atšiauri, balkšva ir kelianti nerimą, slepianti nemalonias staigmenas, visai nepanaši į jos lauktą brandžią saulės šviesą. Į orą ji žiūrėjo kaip į pranašišką ženklą, o jos staigus pabudimas irgi buvo reikšmingas, tiktai negalėjo atspėti, ką jis reikštų. Dar daugiau, eidama pro tualetinį staliuką, užmetė akį į veidrodį ir apstulbusi išvydo savo išbalusį ir persikreipusį veidą. Aš jau nebejauna, pagalvojo, tai man paskutinis šansas. Penelopė teisi. Pats laikas užmiršti visus lūkesčius, kuriuos gimdama atsinešiau į pasaulį, ir pažvelgti į akis tikrovei. Niekada negausiu, ko širdies gilumoje trokštu. O kodėl gi turėčiau? Jau per vėlu. Bet prieš mane visos vadinamojo brandaus amžiaus paguodos: maloni draugija, tinkamai praleidžiamos atostogos. Protinga perspektyva. Juk visada buvau protinga moteris, pagalvojo. Visi su tuo sutinka.

O Džefris Longas, tas malonus vyriškis, pristatytas jai per ne taip seniai įvykusius pietus, toks vienišas po savo motinos mirties: ar kas nors kitas galėtų sėkmingiau už jį laiduoti saugią ir protingą ateitį? Tik labai nekaltas vyras, mąstė ji, galėjo taip atvirai vaidinti tradicinį moters rankos siekiantį garbintoją; ir kokį įspūdį visiems, svarbiausia Penelopei, o galiausiai netgi pačiai

Editai, padarė jo atsidavimas, kilnumas, jo nesibaigiančios gėlių puokštės, bruzdus asistavimas ir pagaliau jo motinos tamsaus opalo žiedas. Jis pasiūlė jai visišką išlaikymą, įsikraustyti į naujus namus, naujus draugus, netgi kotedžą kaime, prabangą, kurios ji pati neįmanytų susikurti. Jis buvo gražios išvaizdos, nors šiek tiek senamadiškų pažiūrų, pavyzdžiui, nepritarė moterų darbui ir erzindavo ją, kad tiek laiko skiria savo knygoms. Jo piršlybose buvo kažko maloniai atviro, netgi juokingo. Be to, visi kalbėjo, koks jis geras savo motinai. Visi sakė, kokia laiminga būsianti jo žmona, kokia laimė nusišypsojo Editai. Penelopė šitai sakydavo šiek tiek irzliu tonu, duodama suprasti, kad ji pati būtų vertesnė tokios dovanos. O Editai būdavo nuolat primenama jos sėkmė. Ir tikrai, nebuvo reikalo viso to atsisakyti. Jai pasisekė. Esu laiminga, priminė sau, žvelgdama į perkreiptą veidą tualetinio staliuko veidrodyje.

Užplikė puodelį labai stiprios arbatos ir laukdama, kol pritrauks, atidarė virtuvės duris apžiūrėti darželio. Bet įkyrus vėjelis nešė prie jos kojų smulkių dulkelių šuorus, sūpavo pirmyn atgal duris, kurios it užeinąs ir praeinąs debesis užtverdavo ir vėl įleisdavo keistą šviesą, tačiau debesų nebuvo, vien tik kažkoks netikrumas. Netikras buvo ir šis namelis, taip ilgai jos privati teritorija, kiaukutas, kuriame ji rašė, miegojo, tylus ir saulėtas vienišomis popietėmis, kol vaikai grįždavo iš mokyklos ir išsiskirstydavo už vartelių. Tos tykios popietės, kai pro langą tvieskianti saulė kaitindavo nugarą, nepaliaujamai varinėdama pirštus rašomąja mašinėle, tarsi jie gyventų savo nuosavą gyvenimą. O paskui ateidavo nuovargis, apie kurį visada pranešdavo pakitusi šviesa, grąžindama ją į tikrovę, verčianti pajusti įtampą nugaroje ir pečiuose, kažką panašaus į mėšlungį, suvokti, jog jos plaukai netvarkingi, o pirštai nešvarūs, ir tuomet, apimta pasibjaurėjimo it po kokios

orgijos, išgirsdavo iš mokyklos grįžtančius vaikus. Iš kambario ji nueidavo virtuvėn ir atidarydavo užpakalines duris, kvėpdama dangišką gryną orą ir laukdama, kol užvirs arbatinukas. Tuomet nusinešdavo arbatą į savo kuklų baltą vonios kambarėlį, kur nusiplaudavo dienos nuovargį bei apnašas ir pakabindavo paprastą medvilninę suknelę, kurią vilkėdavo dirbdama, tarsi tiktai šitoks nepretenzingas drabužis tiktų jos kasdieniam užsiėmimui — neteisėtai gamybai medžiagos, kuriai nebūtina išlikti. Miegamajame, kuris buvo vėsus, nes saulė ten tik trumpam patekdavo rytą, ji kruopščiai rengdavosi, šukuodavo plaukus kaip ją prieš daugelį metų mokė, susegdavo juos aukštyn įprastiniu įgudusiu judesiu ir kai viską gerai pasvėrusi įvertindavo savo atvaizdą veidrodyje, kad galėtų pasirodyti, įsipildavo dar vieną puodelį arbatos ir pagaliau pasijusdavo esanti pasiruošusi išeiti į darželį.

Jai labiausiai trūks darželio, galvojo, nors ir nebuvo tikra sodininkė. Daugiausiai čia dirbdavo nekalbus ir pasibaisėtinai išblyškęs vaikinas iš daržovių parduotuvės. Ko nepasakydavo žodžiais, atlygindavo savo aistringa meile augalams ir uolumu, su kuriuo juos prižiūrėdavo. Jis ateidavo tris kartus per savaitę pietų pertraukos metu, o ji palikdavo jam pietus ant stalo virtuvėje: nerimaudama dėl jo blyškaus veido, stengėsi sužadinti jo apetitą, ir nors jis tetroško bandelės su sūriu ir butelio alaus, rūpestingai suvalgydavo visus jos paruoštus skanumynus, nes jautė, kaip jai tai svarbu.

— Tai aš jau einu, — sušukdavo jis laiptų apačioje. — Gal užsuksiu sekmadienį.

— Gerai, Teri, — atsakydavo ji. — Pinigai ant spintelės.

Mat abiem pinigai buvo atskiras klausimas, mažai kuo susijęs su mėgstamais namų darbais, kuriems kiekvienas savaip buvo atsidavęs.

Darželis jai tikrai priklausydavo tik labai ankstyvą rytą ir vakare po dienos darbų, kai paprasčiausiai sėdėdavo ant gan nepatogaus plieninio suolelio — jį padovanojo Džefris, kuris juokdavosi iš jos senos skylėtos ir girgždančios pintos kėdės — stebėdavo, kaip leidžiasi saulė už gyvatvorės ir mėgaudavosi paaštrėjusiais augalų kvapais. Tuo metu, žinojo, jos kaimynės mergytė — nuostabaus grožio, bet jau turinti jos laimei ir atviraširdiškumui grėsmę keliantį kalbos defektą — išeis pasižiūrėti, ar ji jau čia (bet ji čia visada būdavo) ir pralįs pro gyvatvorę pasakyti labanakt. Edita žiūrėdavo, kaip mergaitė sunkiai taria žodžius, įtempia liesą kūnelį, stengdamasi juos išstenėti, šypsodavosi ir linkčiodavo, tarsi žodžiai būtų visiškai suprantami, apkabindavo rankomis mergaitės trūkčiojančią galvutę, kad nuramintų, ir sušnibždėdavo: „Labanakt, mano meilute, saldžių sapnų". Tuomet, dabar jau ramią, ją pabučiuodavo ir liepdavo eiti miegoti.

Vakarai nebūdavo tokie įdomūs. Apsilankymas pas Penelopę išklausyti naujienų apie dienos įvykius, lengvas užkandis, kurio pusę Teris suvalgė pietums, daželio laistymas, paskui, labai anksti — į lovą. Kartais dar būdavo šviesu, kai ji atsiguldavo, bet kadangi šviesa jai būdavo labai svarbi, ji atidėdavo knygą ir žiūrėdavo, kaip ji blėsta, kaip kinta jos spalva, o galiausiai pasidaro nepermatoma ir nebeįdomi. Tuomet ateidavo laikas miegoti. Jos lova buvo balta, kukli ir nelabai plati. Tvirtų principų vyras Džefris Longas ne kartą yra dėl to jai nepiktavališkai įgėlęs. Ir Penelopė, kurios lovoje galėtų tilpti keturi suaugusieji, o kai joje niekas negulėdavo, būdavo kraute apkrauta įvairiomis įmantriomis pagalvėlėmis, šaukte šaukiančiomis visam pasauliui: „Esu itin moteriška moteris!" Kai kurios moterys statosi sau altorius, galvodavo Edita. Ir gerai daro. Nors nežinau, ar pati galėčiau taip.

Šiaip ar taip, Montegiu skvere, kur Džefris anksčiau gyveno su motina, lova sutuoktiniams jau buvo nupirkta, ir netrukus Edita užims jai priklausančią vietą gražiame miegamajame, kurio spalvos, kaip ji slapčia galvojo, buvo šiek tiek pretenzingos. Pasirinko jas pati, bet gal savo nelaimei, pasikvietė į pagalbą Penelopę, kuri patyrusiai vedžiojo ją po rinktines universalines parduotuves, aiškindama, kokiais būdais galima įtikti vyrui. „Nėra reikalo būti skystablauzdei, Edita, — pakartojo keletą kartų. — Vyras negali gerai jaustis vienutėje. Privalai žinoti, ko jam reikia". Jausdama silpnumą šioje tvankioje aplinkoje ir tarsi atsiprašinėdama už tai, kad Penelopė kur kas labiau už ją domisi pirkiniais, ji galiausiai nusileido jos įtikinėjimams dar ir dėl to, kad vargšo pardavėjo veidas buvo toksai liesas, kad jos užėmė jo pietų pertraukos laiką, tad išsirinko blankios medetkų spalvos lovatiesę su brangiais tokios pačios spalvos rankšluosčiais jų tamsiai žalio marmuro vonios kambariui ir kelias storas cinamono spalvos antklodes atlasiniais kraštais. Visa buvo nauja ir gražu, tačiau jai atrodė, kad sugeria šviesą ir išdidžiai skelbia savo viešpatavimą. Negalėjo įsivaizduoti savęs kada įžengiančios į šį miegamąjį po dienos darbo ar nusnūstančios didingoje lovoje su pintu galvūgaliu. Ji pastebėjo, kad Montegiu skvere beveik nematyti jai tokių brangių vaikų, nėra darželio, tad po rašymo likęs laikas turės būti tvarkomas visiškai kitaip. Gyvens taip, kaip galvojo gyvenant kitas moteris: parduotuvės, virtuvė, kviestiniai pietūs, susitikinėjimai su draugais per priešpiečius. Visos tos pasaulietiškos pažintys, malonūs kvietimai į nedidelius sambūrius, į kuriuos ji ligšiol atsakydavo tik pasiūlymu apsilankyti jos darželyje. Kaip reikiant neatsilygindavau, tarė pati sau tą dieną, kai su droviu pasitenkinimu apžvelgė savo

naująją erdvią virtuvę. Turėjau jiems atrodyti it kokia pamestinukė. Privalėsiu pasikeisti.

Ir visa pasikeitė. Niekas neįsižeidė. Atvirkščiai, visi buvo sužavėti. Deividas juokėsi iš jos dar vienos beprotybės, erzino, jog turinti naują meilužį. „Tikriausiai esi įsimylėjusi", — pasakė. Nedrįsdama nutraukti nerašytos jų tarpusavio sutarties, ji nepasakė, ką norėjo pasakyti, ir visiems laikams praleido progą. Tad kai vieną kartą privačioje peržiūroje, į kurią nuėjo su Penelope, jis vogčiomis paėmė jos ranką, o ji priglaudė jo nykštį prie savo viduriniojo piršto, kad apčiuoptų Džefrio motinos bjauraus žiedo apvadą, jis įsitempė, tačiau nieko nepasakė. O ką galėjo sakyti? Nebuvo duota jokių pažadų. O vėliau tą vakarą, jų paskutinio susitikimo metu, jis prispaudė veidą prie jos kaklo ir sumurmėjo: „Ar tikrai ketini tą padaryti?" Ji tikrai ketino tą padaryti, nes kartais jo pernelyg ilgai nebūdavo. Nes jis jos neatkalbinėjo. Bet po mėnesio, savo vestuvių rytą, ji stoviniavo savo virtuvėje, galvodama apie visus tuos dalykus, kurių dar jam nepasakė.

Ją privertė krūptelėti užrakte sukamo rakto garsas. Kartas nuo karto buto tvarkyti ateinanti ponia Dempster, raudonskruostė, nuostabiai susišukavusi, tvirtų nusistatymų ir sveikos galvosenos, nustebusi pažvelgė į ją.

— Dar neapsirengusi? — pasidomėjo. — Manau, bent išsimaudėte.

— Kodėl? — paklausė Edita. — Kiek laiko?

— Dešimta, — ištarė ponia Dempster, lėtai artikuliuodama garsus it vaikui. — Dešimta valanda. Dvyliktą valandą sutuoktuvės, prisimenate? O jeigu domitės, ką čia veikiu, tai galiu pasakyti, jog turiu darbelio su padavėjais iš restorano. Manau, to nepamiršote. Jei kartais tai išėjo jums iš galvos, primenu, kad prieš išvykdami į žydrą tolį grįšite čia lengvų priešpiečių.

Ji apsivilko nepriekaištingai švarų darbinį chalatą, sunkiai alsuodama, tarsi vien vestuvių perspektyva dirgintų jos nenusakomai jautrius nervus. Vyrai ją sužlugdys, patikėdavo savo paslaptį, ne kartą sėdėdama prie kavos puodelio, kai beveik nebūdavo ką dirbti. Edita įtarė, kad Penelopei pavyko apie ją suprasti daugiau, betgi sutikite, ir pati Penelopė turėjo kur kas daugiau paslapčių, kurias galėjo jai patikėti. Tikrai, Penelopė ir ponia Dempster turėjo kažką bendra, visos jų kalbos sukdavosi vien tik apie vyrus, kuriuos jos abi, kaip atrodo, vienodai mylėjo ir neapkentė. Tad kai ponia Dempster tarė: „Nagi, mieloji, išsimaudykite, o aš tuo tarpu paruošiu jums puodelį puikios kavos, kad galėtumėte išgerti, kol rengsitės", — Edita nusisuko, slėpdama pilnas ašarų akis. Žmonių gerumas, pamąstė. Netikėtas gerumas.

Gulėdama vonioje, ji girdėjo, kaip visas namas aidi nuo vyrų būriui įsakinėjančio ponios Dempster balso. Kažkur apačioje dusliai aidėjo iškraunamų šampano dėžių trenksmas. Žadėtas kavos puodelis kol kas buvo pamirštas dėl daug labiau jaudinančio reikalo prižiūrėti ruošos tvarką: namelis drebėjo nuo įsiveržusių gėlininkų ir būrio merginų, pavertusių virtuvę nuosava teritorija, ruošiančių bandeles su šparagais, pyragą su grybų įdaru, mažyčius sūrio sklindžius, užšaldytus apelsinų torto pirštelius ir Neselrodės pudingą. „Pudingas, Edita? Ar išprotėjai?" — pasakė Penelopė. „Mano mama jį mėgo", — atšovė ji, ir slapta pagalvojo, kad mama tikriausiai nuspręstų, jog šios vedybos — gan geibus dalykas. Plonais, bet atšiauriais balsais merginos reikalavo daugiau vazų, rėkavo per visą namą: „Sara! Paskubėk! Pusę dvylikos turime iš čia išsinešdinti, jeigu norime suspėti į Tregunter Roudą. Ak, kava! Jūs angelas, ponia Dempster. Sara, kavos!" Staiga visa veikla nutrūko tarsi nusprendus viską atšauk-

ti. Tačiau grįžusi į miegamąjį Edita rado ant tualetinio staliuko puodelį su kava ir lėkštelę su keliais sausainiais, kuriuos tikriausiai atsinešė ponia Dempster, nes Edita neprisiminė, kad juos būtų pirkusi.

Ji apsimovė plonas kojines ir gražų pilko atlaso apatinuką. Atsisakė Penelopės pasiūlytos pagalbos perkant vestuvinę suknelę, neįprastais autobusų maršrutais nuvyko į Ilingą pas senyvą lenkę siuvėją su gabalu melsvai pilkos švelnios medžiagos iš šilko ir vilnos. Ir štai dabar stovi apsirengusi vos ne tikrais Chanel firmos drabužiais, tamsiai mėlyna ir balta juosta apsiūtu švarku. Ponia Vieniavska jai taipogi pasiuvo kuklią palaidinukę apvaliu kaklu, ant kurios ji užsikabino tetos Anos perlų vėrinį, savo vienintelį kraitį, šeimos simbolį. Bateliai buvo žydros ir baltos spalvos; ji pagalvojo, kad pernelyg aukštais kulnais; pasiėmė baltas pirštinaites. Nenorėjo būti su skrybėle, tik šiek tiek aukščiau negu įprastai užrietė plaukus. Pažvelgusi į veidrodį, liko visiškai patenkinta savo išvaizda. Atrodė elegantiška, susitvardžiusi. Suaugusi, pagalvojo.

Ją apėmė vos juntamas pasitenkinimas, pirmasis tą dieną, o leidžiantis laiptais veidą nušvietė šilta naivi šypsena. Sara ir jos draugės (Belinda? Keitė?) buvo pernelyg užsiėmusios, kad atkreiptų į ją dėmesį, o ponia Dempster buvo įsitraukusi į reikšmingą pokalbį su Penelope prie virtuvinio stalo. Edita susidomėjusi pastebėjo, kad Penelopė vilki rėkiančiai brangią margo šilko suknelę, o ant galvos užsidėjusi milžinišką raudoną šiaudinę skrybėlę, kurios kraštai vingiavo aplink galvą, iš vienos pusės nuslysdami veidu žemyn iki pat peties. Stiprus kvepalų aromatas sklido iš daugybės jos klosčių ir raukšlių, savo vietoje buvo ir garsieji mamos deimantiniai auskarai, kuriuos karts nuo karto paliesdavo pirštai ilgais ryškiai raudonais nagais. Jos apranga susilaukė visiško ponios Dempster pritarimo, tikrai

švytėjo vestuvių prabanga, nors ir keistai nesiderino su migdolinius biskvitus įdėmiai kočiojančių merginų šiurkščia medvilne aptrauktomis stambiomis šlaunimis. Kad ir kažin ką Penelopė būtų aptarinėjusi su ponia Dempster, diskusijos tučtuojau buvo nutrauktos, ir Edita virto jų rūstaus ir beveik bejausmio apžiūrinėjimo objektu. Kas pakels visą šios dienos svorį, su tokia pat bejausme nuostaba pagalvojo Edita. Penelopė, tvirtai žinanti, ką tikrai mėgsta vyrai, ar aš, palaiminta tiktai savo siuvėjos lenkės genijaus? Jeigu čia būtų koks vyras, galėtume pakartoti Pario teismo sceną. Jeigu šis vyras nebūtų Džefris (bet šiuo metu jis negalėjo būti niekas kitas), rastų ką nors tikrai galantiško pasakyti mums visoms.

Tylą nutraukė viena iš merginų, nuostabiai greit paruošusių jos vestuvinius pusryčius.

— Ak, pasiutiškai žavu, — pasakė ji. — Tik ar negalėtumėte iš čia išeiti, norime kuo greičiausiai viską baigti, tad turime sutvarkyti. Linkiu jums laimės ir viso geriausio, — pridūrė.

Taigi Editai neliko nieko kito kaip tik pasivaikščioti darželyje, kol Penelopė ir ponia Dempster prižiūrėjo merginas virtuvėje, kalbėdamos, jog Edita suvokia savo laimę, abipusiai sutikdamos, kad jos atveju tokia laimė nėra savaime suprantamas dalykas ir netgi ne visai užtarnautas.

— Pusę dienos lyg sapne, — pasakė ponia Dempster, — kuria tas savo istorijas. Norėčiau žinoti, ar ji iš viso suvokia, kas vyksta.

Penelopė nusijuokė, o tai matydama pro atviras virtuvės duris, Edita pagalvojo, ar jai būtų leista irgi dalyvauti šioje linksmybėje.

— Brangute, aš juk visų tų istorijų dalyvė, — spėjo išgirsti sakant Penelopę. — Stebiuosi, kad nepavaizdavo manęs kokioje knygoje.

Pavaizdavau, galvojo Edita, tiktai neatpažinai savęs. Bet ji buvo pavargusi, sušalusi ir netgi gerokai išalkusi. Jautėsi tarsi pamažu atsigaunanti po alinančios ligos ir kiekvieną akimirką dar galinti patirti galvos skausmus, pulti į ašaras. Atrodė, jog turėtų vilkėti kažką šiltą ir nuskurusį, o geriausiai chalatą, gurkšnoti kokį maistingą pienišką gėrimą. Aštriai jautė savo vienatvę, galvojo, jog galbūt dauguma nuotakų jautė tą patį. Tačiau tikriausiai tik nedaugelis nuotakų buvo paliktos vienos savo valiai svetainėje žvilgčioti pro langą, ar nepamatys atvažiuojant automobilių. O kai pasirodė pirmasis visas žvilgantis didžiulis automobilis, ar privalėjo nuotaka tuomet eiti į dabar jau šiltą bei malonią virtuvę ir pranešti: „Penelope, tavo automobilis jau čia“? Mat buvo nuspręsta (Edita dabar negalėjo prisiminti kieno), kad Penelopė, kaip garbės matrona, turinti pirmoji nuvykti į santuokų rūmus ir ten suvienyti jėgas su Džefriu ir jo pajauniu, kuris buvo didesnė ir mieguistesnė paties Džefrio atmaina. Taip jie pasiruoš sutikti Editą, atvyksiančią vieną kitu automobiliu penkiolika minučių vėliau. Ponia Dempster, jai pačiai pageidaujant, pasiliksianti namie, persirengsianti nepaprasta vestuvine apranga Editos miegamajame ir pasveikinsianti juos namuose bei suteiksianti garbę patarnaudama prie bufeto.

Po to, kai Penelopė pagaliau buvo įtikinta, jog reikia važiuoti, ir ji pagaliau tai padarė, prieš tai ilgokai mėgavusis palei namą stovinčių ir traškučius kremtančių vaikų būrelio bejausmiais žvilgsniais, stojo ramybės akimirka. Merginos išžygiavo visos kartu, skubėdamos, skaičiuodamos, kiek laiko truks įveikti nuotolį iki Tregunter Roudo. Buvo girdėti, kaip viršuje ponia Dempster leidžia vonion vandenį. Edita stovėjo prie lango. Paskui, pernelyg greitai, atėjo jos eilė.

Kai automobilis lėtai tolo nuo namų, Editą apėmė kažkoks noras grįžti atgal. Ją stebino mažyčio namo detalės, tarsi matytų jas pirmą kartą. Reikėtų jį nudažyti, pagalvojo, aišku, privalėjau tai padaryti. O vėliau pastebėjo, kokios žavios parduotuvės, pro kurias nežiūrėdama praeidavo kiekvieną dieną: laidotuvių reikmenys, vaistinė, laikraščių parduotuvė su diskretiškai išdėstytais žurnalais suaugusiems, kurių daugumos viršeliuose buvo vaizduojamos pasilenkusios ir pro išskėstas kojas akį merkiančios merginos, loterijos agentas, prieš kurio duris ant šaligatvio mėtėsi daugybė suplėšytų popierinių bilietų. Kai automobilio ratai nešė ją lemties glėbin, Edita su giliu ilgesiu pastebėjo, kaip daržovių parduotuvės savininkas kiprietis išnyra iš krautuvės gilumos su pilnu kibiru vandens ir išpila plačion įdubon šaligatvyje. Šis vaizdas ją maloniai nustebino. Matė ligoninę, laiptais aukštyn lipančius jaunus vyrus baltais chalatais, žaidimų aikštelę, vaikų lopšelį, gėlių parduotuvę, porą barų, gana elegantišką drabužių krautuvę. Tuomet ji išvydo santuokų rūmus ir nedidelį būrelį ant šaligatvio priešais duris besišnekučiuojančių žmonių. Tarsi atėjūnė iš kitos planetos ji pamatė savo leidėją ir agentą, savo vargšo tėvelio pamišėlį pusbrolį vegetarą, kelis draugus ir tiktai keletą kaimynų. Matė, kaip susijaudinusi Penelopė, kurios raudona skrybėlė atkreipė keleto fotografų dėmesį, šnekasi su pajauniu ir Džefriu. Ir tuomet išvydo, koks iš tikrųjų yra Džefris. Akimirksniu, tačiau visiems laikams pamatė visą jo peliukišką padorumą.

Absoliučiai rami ji palinko į priekį ir pasakė vairuotojui:

— Prašau, pavėžėkite mane šiek tiek tolėliau. Persigalvojau.

— Žinoma, ponia, — atsakė jis, dėl kuklaus elgesio palaikęs ją viena iš vestuvių viešnių. — Kur norėtumėte važiuoti?

— Gal aplink parką? — pasiūlė.

Kai automobilis tykiai šliaužė pro santuokų rūmus, it nuotraukoje Edita pamatė apstulbusius Penelopę ir Džefrį iš siaubo pražiotomis burnomis. Po to scenovaizdis šiek tiek pagyvėjo, kai minia pakrikai puolė laiptais žemyn, primindama jai seno kino šedevro epizodą, dabar saugomą kaip archyvinė medžiaga. Jautėsi tarsi kažkokio epinio įvykio stebėtoja, buvo pasiruošusi išgirsti aidinčius šūvius, išvysti lemtingus nutikimus. Bet netrukus, stebėtinai greit, ji juos visus paliko toli; it simbolizuodama jos pabėgimą, pasirodė saulė ir ėmė stipriai plieksti virš Sloun skvero visu vėlyvos vasaros karščiu. Jie ramiai ir iškilmingai nuvažiavo parku; Edita atidarė langą ir kažkokioje ekstazės būsenoje alsavo gaiviu oru, susižavėjusi žiūrėjo, kaip maži berniukai žaidžia futbolą, kaip storulės mergaitės raitos kinkuoja ant arkliukų, o turistai žvilgčioja į savo prospektus ir tikriausiai klausinėja, kaip patekti į „Harrods"[1].

— Dar kartą, — paprašė. Tačiau dabar jos dvasinis pakilimas ėmė blėsti, ypač pamąsčius apie laukiančias pasekmes. Šiuo metu visi turi būti grįžę namo, Džefris tikriausiai sėdi svetainėje susiėmęs rankomis galvą, ponia Dempster nuožmiai klausinėja, kur jai dėti maistą, o Penelopė meistriškai vadovauja visai procedūrai. Šįkart ji pastebėjo, kad lapai pradeda vysti, o dangus vėl apsitraukia debesimis, kad jai darosi labai šalta. Ir, deja, ji vis dar alkana.

Po to viskas buvo siaubinga. Rado savo mažą namelį drebantį iš pasipiktinimo, nors buvo patenkinta, pamačiusi savo leidėją ir vieną kitą senesnių draugų gurkšnojant šampaną darželyje. Nusėlino laiptais aukštyn į miegamąjį, bet rado jame išmėtytus ponios Dempster drabužius, ponios Dempster kvapą. Apačio-

[1] Garsi universalinė parduotuvė Londone.

je girdėjo Penelopę sakant: „Prašau, valgykite, visko paragaukite. Ačiū Dievui, galime pasiūlyti bent maisto. Neįsivaizduoju, kur pasidėjo Edita, tikriausiai susirgo“. Tai išgirdusi, Edita atsiduso ir nedrąsiai ėmė lipti laiptais žemyn, labai gerai suvokdama, kaip nemandagu jai dabar apskritai pasirodyti.

Ji nuėjo tiesiai į svetainę ir padėjo ranką Džefriui ant peties.

— Atsiprašau, Džefri, — ištarė. Jis pakėlė akis ir akimirksniu pajutęs orumą atstūmė jos ranką.

— Daugiau neturiu ką jums pasakyti, Edita, — tarė jis. — Pavertėte mane pajuokos objektu.

— Manau, Džefri, kad sutiksite, jog kaip tik aš esu tos pajuokos objektas.

Jis į tai nereagavo.

— Esu dėkingas, kad mano vargšė mama nesulaukė šios dienos.

Abudu pažvelgė į opalo žiedą, Edita jį numovė nuo piršto ir padavė jam. Tuomet pasakė:

— Sudiev, Džefri, - ir išėjo iš kambario.

— Būsiu darželyje, Penelope, — garsiai pareiškė, tuo sukeldama naują skandalingo pasipiktinimo bangą. — Noriu persimesti keliais žodžiais su Haroldu ir Mere.

Paėmusi taurę šampano, ji nužingsniavo į darželį, pasikeitė keliais maloniais žodeliais su savo agentu, tačiau nieko nesiaiškino ir liko ten sėdėti tol, kol buvo tikra, jog visi išėjo.

Žinoma, buvo pasmerkta visiems laikams. Rodės, ilgiausias valandas klausėsi, kaip Penelopė ir ponia Dempster samprotavo apie jos begėdišką moralę, vaikiškumą, orumo, atsakomybės, lojalumo, moteriško padorumo stoką. O vėliau išgirdo jas sakant, jog tai buvusi jos paskutinė proga. Kad šiuo atžvilgiu ji neturinti ateities, nors ir kažin ką manytų. Kad jos stebisi, kaip

ji dar apskritai galinti rodytis žmonėse. Kad geriausiai jai būtų išvykti, kol atgausianti protą ir galėsianti deramai išpirkti savo kaltę prieš visuomenę už padarytą įžeidimą. Tylėdama, nuleista galva ji viso to klausėsi, kol balsai pagaliau nutilo, pasigirdo tolstančių žingsnių ir užtrenkiamų priekinių durų garsai. Buvo viena. Apdairiai palaukė penkias minutes, paskui įėjo į vidų ir surinko telefono numerį.

— Stenli, — ištarė, — ar yra Deividas?

— Išvykęs į varžytynes prie Vorsterio, — atsakė. — Bet kas galėjo tą padaryti. Nežinau, kodėl jis pats išvažiavo.

— Ar galėtumėte man jį surasti? Paprašyti, kad ateitų pas mane šį vakarą? Kaip galima greičiau. Beje, čia kalba Edita.

— Argi jūs neištekėjote? — visai nenustebęs paklausė Stenlis.

— Ne, — atsakė ji, — apsigalvojau.

Ji užlipo laiptais į miegamąjį, dabar jau sutvarkytą, bet vis dar atsiduodantį ponios Dempster kvapu, atidarė langą ir nusimetusi savo gražiąją aprangą apsivilko žydrą medvilninę suknelę. Gal pusę valandos išsėdėjo ant lovos, mąstydama apie savo gėdą. Vėliau, priėjusi uždaryti lango, nes buvo jau vakaras ir gana vėsu, ji spėjo pamatyti iš Penelopės namo išeinantį dabar jau neabejotinai linksmesnį Džefrį. Eina užsakyti staliuko, pagalvojo.

Vėliau dvi valandas sėdėjo tamsoje, laukdama, kol išgirs Deivido automobilį. Jos galvoje nebuvo nė vienos minties, bet ją persmelkė ilgesys, kuris, kaip dabar suvokė, buvo lemtingas. Šis jos nusižengimas vargu ar liks be dėmesio, jis neišvengiamai sukels apkalbas, pajuoką, apdairumą, nusišalinimą. Susikivirčijus galima susitaikyti, tačiau negalima pamiršti nesusipratimų.

Edita su liūdesiu pamanė, kad į ją nuo šiol bus žiūrima kaip į susikompromitavusią moterį.

Tačiau kai atėjo Deividas, tiktai apkabino ją ir nieko nepratarė. Paleidęs iš glėbio, laikė ją rankos atstumu, įdėmiai stebėdamas. Jo veide ji įžvelgė įtampą, nuovargį ir žinojo, jog visa tai dėl jos kaltės. Pamatė dar kažką. Jis atrodė kažko apgailestaująs ir bijąs. Jų nerašytos sutarties požiūriu situacija buvo pernelyg sudėtinga, sunki. Kadangi abu buvo protingi ir nė vienas neprivalėjo įžeisti kito, netgi žodžiais. Pirmučiausia ne žodžiais. Sukaupusi paskutines senkančios energijos jėgas, ji viską pavertė juokais. Veiksmų nesuderinamumas, pasakė. Vargšas Džefris buvo tik dubliuotojas, o jai buvo reikalingos būtent atostogos. Ji aiškiai nesutverta būti ištekėjusi dama. Tuo geriau, jiems beliko pabaigti šampaną. Pagaliau, po niūraus filmo televizoriuje, jis visai atsipalaidavo, jie vėl mylėjosi. Bet ji su gailesčiu pastebėjo, kad jis net neprisilietė prie lėkštės skanumynų, kuriuos jam buvo sutaupiusi nuo vestuvinių pusryčių.

Keletą dienų ji sėdėjo, laukdama iš jo žinios, bet jos vardu jau kažkas kūrė planus, ir suskambėjus telefonui visada išgirsdavo Penelopę, pranešančią šio puikaus viešbučio pavadinimą bei adresą, informuojančią, kada išskrenda lėktuvas, ką pasiimti su savimi. Rodės, visi būtų patenkinti, jei ji dingtų, ir trokšdama, kad taip tikrai būtų, Penelopė tikrino kiekvieną jos žingsnį. Jai buvo leista išeiti pietų su savo agentu ir palikti jam savo adresą, nes visi negailestingai pripažino, jog nuo šiol ji privalės sunkiai verstis iš savo proto, — bent jau plunksnos. Ir tą paskutinę pilkšvą jau visai praėjusios vasaros dieną ji nesipriešindama sėdėjo Penelopės automobilyje, kuris vežė ją į aerouostą. Ponia Dempster pažadėjo ateiti kitą dieną ir nuodugniai sutvarkyti namus, paskui grąžinti raktą Penelopei. Paaiš-

kino, jog gerai neįsivaizduoja, kaip galėtų tvarkyti jos namus toliau. Buvo tokia juokinga. Jautri. Editai reikės ieškoti kitos moters.

Tačiau automobiliui nuvažiuojant Edita nusiramino, pamačiusi Terį, labiau pablyškusį negu visada, tvirtai žingsniuojantį šaligatviu su pilna dėže sodinukų. Ją išvydęs, jis pakėlė laisvą ranką, laikydamas joje namų raktą, ji jam irgi pamojo. Pagalvojo, kad bent darželis bus prižiūrėtas.

X

SKAUDANČIA galva po užsitęsusių prisiminimų apie beprotiškus ir rizikingus nuotykius Edita pagaliau nuslinko į lovą, kai buvo jau gana vėlu, viešbutis nutilęs ir negirdėti ežero pakrante riedančių automobilių. Miegas buvo staigus it nuskausminantys vaistai, visiška juoduma. Atmerkusi akis, išvydo tą pačią monotonišką pilkumą, kuri sutiko ją atvykimo popietę. Ji buvo pamiršusi užtraukti užuolaidas, ir aplinkui plieskė dienos šviesa. Sutrikusi, tarsi nedalyvavusi čia kurį laiką, kai nežinia kas galėjo nutikti, ji atsisėdo ir ištiesė ranką, siekdama laikrodžio. Buvo aštuonios, tinkamas laikas keltis, kai neturi ką veikti, tačiau Editai, pratusiai imtis darbo labai anksti, kartais netgi prieš pristatant pieną arba laikraštį, tai buvo nusikalstamai ir nepadoriai vėlu.

Ji paskambino, kad atneštų pusryčius, skubiai išsimaudė ir apsirengė, nekantraudama atsikratyti praeitos nakties minčių paliktos sumaišties pėdsakų. Paskui nuėjo prie lango ir įžengė į balkonėlį; nuo netikėtos vėsumos sudrebėjo. Negalėjai sakyti, kad jau žiema, tačiau atrodė, kad jau ir nebe ruduo. Bevėjame ore sustingę medžiai rodė savo nuogus skeletus, lapai nebekrito — be gyvybės ženklų susiraitę gulėjo apvytusioje žolėje. Rytiniai garsai nuaidėdavo tik protarpiais ir santūriai, tarsi būtų likę mažai žmonių. Apačioje prie

durų vyriškis plonos vilnos megztiniu blizgino automobilį. Edita atpažino, jog tai tas pats automobilis, kuriuo ponia Pjusi ir Dženiferė nuolat vyksta pasivažinėti. Pasirodžiusi kambarinė persimetė su vairuotoju keliais žodžiais, kurių Edita negirdėjo. Moteriškė žiovaudama pasitrynė skruostą ir kažko delsdama stoviniavo, žvelgė į tolį už ežero. Visa bylojo artėjantį uždarymą, poilsį. Dabar jau daugiau niekas neatvažiuos. Pilkame tolyje Edita vos įžvelgė kalno kontūrus.

Alkana, mat liūdesys visada taip ją veikė, Edita grįžo į kambarį ir pagalvojo, kodėl dar neatnešti pusryčiai. Priėjo prie lovos ir paėmė telefono ragelį, stebėdamasi, kodėl turi dar sykį prašyti: anksčiau taip niekada nėra buvę. Tačiau pridėjusi prie ausies ragelį išgirdo tik ilgą ūžesį kitame laido gale, tarsi nebūtų kas atsako; po kelių minučių padėjo ragelį, pamaniusi, jog kažkas iš personalo aname laido gale yra jį paprasčiausiai nukėlęs ir kad ji puikiausiai gali išeiti į miestą ir ten išgerti kavos. Šiaip ar taip, ji nekantravo ištrūkti, nes kambarys virto kalėjimu, visų jos nesusipratimų liudininku, o jai trūko drąsos klausytis ir atsakinėti į galimus Pjusi, Monikos ar pono Nevilio juokavimus.

Audamasi vaikščiojimui skirtais bateliais, ji staiga išgirdo balsus koridoriuje, atidaromas ir uždaromas, netgi smarkiai užtrenkiamas duris, vis garsėjantį ginčijimąsi, kuriame dominavo užkimęs berniuko balsas. Susidomėjusi ji išėjo į koridorių, kur buvo girdėti iš Pjusi kambarių sklindantys barniai. Ponas Juberas ir jo žentas kalbėjosi, tikriausiai aptarinėjo būsimų veiksmų planą, prieš įžengdami į ponios Pjusi kambarius. Abiejų veido išraiška buvo tokia paslaptinga, kad Edita įtarė, jog praėjusio vakaro pasilinksminimas pakenkė poniai Pjusi, jog ją ištiko kažkoks smūgis ar ligos priepuolis ir dabar viešbutyje visi išsigandę ruošiasi jos deramam pergabenimui į ligoninę. Ji grįžo į savo kam-

barį ir pamėgino nusiraminti. Juto, jog ta ilga savistabos naktis tarsi pažadino liūdesį ir siaubą ir dabar ji privalo atsakyti už bet kur ir bet kada daromą žalą, atpirkti savo kaltę. Didelėmis pastangomis susitvardžiusi, ji dar kartą atidarė duris ir nužingsniavo link ponios Pjusi salonėlio, ir čia pamatė esanti paskutinė iš atėjusiųjų, tarp kurių jau buvo Monika, Alenas, ponas Juberas ir pono Jubero žentas. Prasispraudusi į kambarį, pamatė ponią Pjusi, išsitiesusią gulimojoje kėdėje, pridėjusią ranką prie krūtinės, bet vis dėlto puikiausiai nudažytu veidu ir vilkinčią savo rožinį šilko kimono. Ponios Pjusi akys buvo užmerktos, ir kol apstulbusi Edita galvojo, kuo galėtų būti naudinga, išvydo, kaip ponas Juberas prisiartina ir paima ponios Pjusi ranką. Palinkęs prie jos, jis kažką sumurmėjo ir ėmė glostyti jos riešą. Berniukas, vardu Alenas, stovėjo visas išraudęs ir buvo arti ašarų, it suakmenėjęs žvelgė tiesiai priešais save, tarsi stovėtų priešais karinį tribunolą.

— Ponia Pjusi, — tarė Edita nutraukdama tylą. — Ar gerai jaučiatės? Kas atsitiko?

Ponia Pjusi atsimerkė.

— Edita, — tarė, — kaip gerai, kad atėjote. — Jos balsas atrodė kažkoks tolimas, perspėjantis. — Eikite ir pasėdėkite su Dženifere, gerai?

Vis dar be pusryčių, nuo siaubo spazmuojančiu skrandžiu, Edita nuėjo į Dženiferės kambarį, pasiruošusi išvysti jį nusiaubtą ar sujauktą, o Dženiferę sergančią ar galbūt pamišusią. Ji iš tikrųjų pamatė Dženiferę, tačiau ši gulėjo apsikaišiusi pagalvėmis lovoje, paniurusiu ir iškaitusiu veidu, perkreiptomis lūpomis, pro nuslydusią mergaitiškų, bet kiek persišviečiančių batisto marškinių iškirptę kyšančiais riebiais pečiais.

— Ar gerai jaučiatės? - vėl paklausė Edita. — Ar kas atsitiko?

Dženiferė nukreipė į ją savo žvilgsnį.

— Man viskas gerai, — tarė, nieko daugiau nepaaiškindama.

— Gal galėčiau padėti? — paklausė Edita sumišusi, nes aiškiai matė, kad Dženiferei nieko neatsitikę.

— Ką gi, būtų neblogai, jei atneštų dar kavos. Šita visai atšalusi. — Ji parodė į padėklą su pusryčiais, iš naujo sužadindama Editai alkį.

— Tiktai kavos? — paklausė ji. — Nereikia nei gydytojo, nei nieko kito?

— Gerasis Dieve, tikrai ne. Pasirūpinkite mamyte, gerai? Ji šiek tiek susijaudinusi.

Ji atrodė paniurusi ir keistai negeranoriška. Ožiuojasi, pagalvojo Edita. Ir kodėl tokia pasyvi? Jei jos motinai bloga, turėtų būti su ja. Ir ką visa tai turi bendra su manimi?

Atatupsta ji pasitraukė iš Dženiferės kambario į saloną, kur rado poną Juberą barant Aleną, ponia Pjusi tuo metu vėl užsimerkė, o pono Jubero žentas gan nesėkmingai bandė visus nuraminti. Monika buvo atsirėmusi į duris, pakeltais antakiais, perkreiptomis lūpomis. Visi lyg laukdami kokios žinios, pakėlė akis į pasirodžiusią Editą.

— Dženiferė norėtų karštos kavos, — pasakė ji.

Pono Jubero žentas išėjo į koridorių ir spragtelėjo pirštais kažkam, laukiančiam už durų. O netekęs jo raminančios įtakos, ponas Juberas pačiupo Aleną už rankos ir pakratė.

— *Imbécile*[1], — pasakė jis kratydamas, — *imbécile.*

Praradęs šaltakraujiškumą, Alenas bandė apginti savo garbę ir išpyškino:

— *Mais je n'ai rien fait! Je n'ai rien fait.*[2]

[1] Kvailys (*pranc.*).

[2] Bet aš nieko nepadariau! Nieko nepadariau. (*Pranc.*)

— *Imbécile*, — pakartojo ponas Juberas, dabar vos atgaudamas kvapą.

— *Madame*, — sušuko kreipdamasis į Editą berniukas. — *Dites-leur.*[1] *Je n'ai rien fait.*

— Gal man kas nors paaiškintų... — pradėjo Edita, bet šie santūrūs žodžiai perpildė Aleno kantrybės taurę ir jis prapliupo ašaromis, kurios, ilgai tvardytos, pasipylė jam iš akių, ir jis, niekam nespėjus sulaikyti, išbėgo į koridorių šaukdamas: „Marivona, Marivona!" Prasivėrė durys, iš kurių kyštelėjo siaubo apimta šviesi Marivonos galvutė. Alenas paknopstomis pribėgo prie jos; ji apkabino vaikiną ranka, priglaudė savo galvą prie jo ir abu nulipo laiptais žemyn.

Ponios Pjusi salone tvyrojo tyla, tarsi niekas nežinotų, ką toliau daryti. Tylą nutraukė kavą atnešęs padavėjas, ir tada Monika, ponas Juberas ir jo žentas nusprendė išeiti, užtikrinę ponią Pjusi, kad jai tereikia tik juos pakviesti, jeigu ko prireiks. Edita jau buvo beeinanti kartu su jais, nes buvo aišku, kad tai nei liga, nei prievarta, nei koks nors kitas neatidėliotinos pagalbos reikalaujantis dalykas. Jai einant durų link, ponia Pjusi silpnai pamojo ranka.

— Neišeikite, Edita, — sumurmėjo. — Vis dar esu sukrėsta.

Tačiau Edita matė, kaip atsisėdusi ir pildamasi kavą, gal veikiama šio pasaulietinio akto, ji vėl atgauna savo pirmykštę energiją bei šaltakraujiškumą.

— Ar nenuneštumėte šiek tiek ir Dženiferei, brangioji? — paprašė ji, tarsi tai būtų pats paprasčiausias prašymas pasaulyje. — Nusiunčiau ją atgal į lovą. Viskas sujaukta. Galvojau, kad rytą skirsime poilsiui. Vėliau gal atsikelsime priešpiečiams. Arba mums atneš

[1] Pasakykite jiems. (*Pranc.*)

juos čionai. Dabar abejoju, ar išalksiu. — Ji kažkaip trūksmingai atsiduso.

— Ponia Pjusi, ar galėtumėte pasakyti, kas įvyko? — paklausė Edita, imdama Dženiferei skirtą kvapnios kavos puodelį, kurio niekaip negalėjo sugriebti ranka. — Kas yra Dženiferei? Man ji pasirodė esanti kuo sveikiausia. Kodėl ponas Juberas taip purtė vargšą Aleną?

— Vargšą Aleną? — pratrūko ponia Pjusi. — Nieko sau. Tikrai, vargšas Alenas.

— Bet ką gi jis padarė? — nenurimo Edita.

— Nieko, — niūriai pasakė ponia Pjusi, paliesdama nosine burnos kampučius. — Bet kas žino, ką jis galėjo padaryti?

— Labai atsiprašau, — tarė Edita.— Bet vis dar nežinau, kas atsitiko.

— Aš blogai miegojau, — pasakė ponia Pjusi. — Negalėjau užmigti ligi pat aušros. Paskui mane pažadino triukšmas. Durys. Kažkas Dženiferės kambaryje, pagalvojau. Labai išsigandau. Jeigu jai kas nutiktų...

— Betgi jai nieko nenutiko, — švelniai pasakė Edita.

— Tuomet šiaip taip atsikėliau, — nekreipdama dėmesio toliau kalbėjo ponia Pjusi. — Paspaudžiau skambutį. Šiaip taip prisiverčiau nueiti į jos kambarį. nors visa drebėjau. Gal ir surikau. Bet, ačiū Dievui, jai nieko nebuvo atsitikę. — Ji vėl nusišluostė lūpas.

— Iš tikrųjų visa, ką girdėjote, buvo tik pusryčius atnešantis Alenas, — pasakė Edita. — Jau vėlu. Ilgai miegojote ir buvote staiga pažadinta. O dabar visai gerai jaučiatės.

Ponia Pjusi įsipylė dar vieną puodelį kavos.

— Ak, žinoma, grįžau čionai ir susiėmiau į rankas, tačiau esu sukrėsta, Edita, sukrėsta. — Ji tikrai atrodė susijaudinusi. — Ir žinoma, kai Dženiferė mato, kad

esu susijaudinusi, ji pati jaudinasi. Pasakiau, kad nesikeltų, — pakartojo. — Taip pat pasakiau ponui Juberui, kad skirtų į šį aukštą vieną iš kambarinių. Nenoriu, kad šis berniokas čia sukinėtųsi. Niekada jo nemėgau. Jo pernelyg mažos ausys.

Visą šį laiką stovėjusi, Edita pasitraukė nuo ponios Pjusi guolio ir nuėjo prie lango. Jos mintyse iškilo Dženiferė, sėdinti lovoje nuogais pečiais, nuo kūno slystančiais naktiniais marškiniais. O po to — Alenas, apsipilantis negražiomis berniokiškomis ašaromis ir bėgantis koridoriumi. Be to, ji prisiminė, — bet ar tikrai ji girdėjo? — atidaromų ir uždaromų durų garsą. Įdomu, pamanė, įdomu.

Priglaudė kaktą prie lango šalto stiklo, leisdama poniai Pjusi baigti gerti kavą. Bandė užgniaužti kylantį nepritarimą, nepasitenkinimą, kuris, jautė, nekontroliuojamas gali ją užvaldyti. Poniai Pjusi bet koks esamos padėties pokytis turi kelti baimę. Ji sena ir tuščiagarbė, negali sau leisti ko nors bijoti, jai labai svarbu, tiesiog gyvybiška, jausmais pasidalinti su kuo nors kitu. Jos greit visa tai pamirš, ligi vakaro visa bus praėję. Tačiau nuo šiol, manau, stengsiuosi nebūti tokia lengvai prieinama Pjusi porai. Pagaliau tarp mūsų nėra nieko bendra.

Ji atsigręžė ir pamatė, kaip ponia Pjusi šaukšteliu atsargiai kabina ištirpusio cukraus liekanas nuo tuščio puodelio dugno.

— Gal geriau pailsėtumėte, — kur kas tvirčiau negu prieš tai pasakė Edita. — Jumis dėta, šią dieną praleisčiau visiškoje ramybėje. Esu tikra, jog visa tai lengvai pamirštama.

— Žinoma, jam reikės iš čia išeiti, — pasakė ponia Pjusi. — Pakalbėsiu su ponu Juberu. Sunkumų nebus, užtikrinu jus. Kai pagalvoju, kiek metų čia atvažiuojame! Net nedrįstu pagalvoti, ką padarytų mano vyras!

— Ji alsavo sunkiai, vėl griebėsi ranka už krūtinės. — Taip, žinoma, eikite, brangioji, jeigu reikia. Žinau, norite išeiti. Tokia mėgėja vaikštinėti. Ar neatsiųstumėte man pono Jubero, kai nulipsite į apačią?

Edita tyliai uždarė duris. Koridoriuje nebuvo nė dvasios, ant laiptų irgi. Voniose buvo leidžiamas vanduo, ūžė dulkių siurbliai, viename miegamųjų girdėjosi kažką aptariantys pakelti kambarinių balsai. Eidama pro kontoros stalą į lauką, Edita pastebėjo poną Juberą tyliai šnekantis su žentu; dabar ir visiems laikams jų santykiai buvo kuo puikiausi, abiejų veiduose rimtų bei prityrusių žmonių pasibjaurėjimą rodanti išraiška. Nežymiai linktelėjusi, ji pro juos išėjo į lauką. Nuo ežero slenkančio rūko drėgmės prisisunkęs šaltas oras sukėlė drebulį, ji pasijuto blogai apsirengusi ir kažko nuliūdusi, tačiau instinktyviai nenorėjo grįžti į viešbutį šiltesnio megztinio. Pagalvojo, jog išgertų kavos. O paskui labai ilgai vaikščioti ir, jeigu įmanoma, kažkur toli pavalgyti priešpiečius. Nėra reikalo grįžti iki pat vakaro. Tikrai, būtų geriausia kurį laiką laikytis atokiau nuo kitų. Ši nedidelė komedija šiek tiek išsekino mano kantrybę.

Žingsniuodama mirusiais lapais, megztinio kišenėse sukištomis rankomis, Edita jautė, kaip kyla rytinio incidento sužadinti verpetai, plečiasi, apimdami tiek jos dabartinę būklę, tiek ir jau ilgiau trunkantį nemalonumą. Nors vaizdas aplink ją buvo vis toks pat pilkas ir šaltas, o retai sutinkami veidai — dengiami nuo darganos, uždari, santūriai taupantys šypsenas ir pasveikinimus ateičiai, kol jais bus galima mielai apdovanoti, turint tikresnę viltį, jog į juos bus atsakyta, ši nedidelė permaina, netgi šio vėlyvo metų laiko beasmenis liūdesys atrodė jai išganingesni negu uždaras viešbučio pasaulis su valgių ir kvepalų tvaiku, reikšmingai teikiamomis arba atimamomis malonėmis, toli siekiančiais

prisiminimais, aštriais žvilgsniais ir sutartimi nustatytomis malonaus elgesio taisyklėmis, tarsi nieko nemalonaus negalėtų nutikti. Todėl, kad mūsų tiek daug moterų, mąstė Edita, kurios mintyse vėl skausmingai iškilo ponios Pjusi salone vykusi scena. Toks kvailas nesusipratimėlis kaip šis, jeigu iš viso tai nesusipratimas, gali ilgam palikti įžeistų jausmų nuosėdas, juo bus naudojamasi įvairiomis dingstimis, tačiau mums, kitiems, jis virs amžina pokalbių tema, kol iš čia neišvažiuosime. Mato Dievas — nedaug apie ką kita belieka kalbėti. Tačiau tai išmušė ponią Pjusi iš vėžių, o ji prie to nepratusi, tad privalo išsipasakoti. Privalo atsiriboti, kol jos akimirką trukęs silpnumas virs akivaizdžia *kažkieno kito klaida*, ir šitaip bus išvaryta jos mirtingumo šmėkla. Ji nepratusi bijoti. Buvo taip ilgai saugoma nuo bet kokių pavojų, jog negali suvokti, kodėl turėtų būti pažeidžiama. Iš tikrųjų ji nesuvokia, kodėl bet kas turėtų būti pažeidžiamas. Gal todėl ji tokia negailestinga. Jai buvo leista pakilti iki savo dabartinės jaukios būsenos per absoliutų pasaulio ignoravimą. Bet kai pralaužiama jos gynyba, ji griebiasi gudrios taktikos, kad ją atstatytų. Vargšas Alenas, mąstė ji, žingsniuodama nuleista galva, nežiūrėdama, kur eina. Bet kodėl vargšas? Tikriausiai kaip tik šią akimirką juokiasi su Marivona. Viskas praėjo, viskas pamiršta. Vis dėlto tai irgi ne visiškai teisinga, mąstė ji, šiek tiek grauždamasi.

Kai pakankamai aprimusį susijaudinimą vėl nugalėjo alkis, ji pasuko į Hafenegerio kavinę, kur pamatė jau sėdinčią prie stalelio ir godžiai didžiulį šokolado torto gabalą ryjančią Moniką, visiškai kurčią Kikio maldaujančiam inkštimui ir taip susitelkusią prie lėkštės, kad vos galėjo rasti laiko ir trumpai kilstelėti šakutę pasveikindama Editą. Edita atsisėdo netoli durų, išgėrė du puodelius kavos ir suvalgė sviestinę bande-

lę; tuomet atsidususi, nes ir pati jautėsi vieniša, pasuko prie Monikos, kurios veidas dabar buvo niūrus ir skendėjo cigarečių dūmuose. Jos linktelėjo viena kitai ir persimetė įdėmiais žvilgsniais.

— Na, — tarė Edita, stengdamasi atrodyti linksma. — Kokie planai šiandienai?

— Padarykite man paslaugą, Edita, — atsakė Monika, — esu ne itin linksma šį rytą ir neturiu jokių planų. Niekada nieko neplanuoju. Manyčiau, kad tai aiškiai matyti šią akimirką. Jūs, atrodo, esate rašytoja. Tad turėtumėte būti pastabi žmogiškosios prigimties atžvilgiu, argi ne? Šito klausiu, kadangi kartais stebinate savo mįslingumu. — Ji įsmeigė cigaretės nuorūką peleninėn ir paliko ten smilkti.

— Atsiprašau, — tarė Edita, pastumdama peleninę į šalį. — Aš pati irgi šiandien nesu itin linksma. Taip pat netvirtinu, jog sugebu įžvelgti žmogiškąją prigimtį. Kodėl gi turėčiau? Man atrodo, kad visa, ką matau, taip skiriasi nuo to, ką galvoju, jog jau nebetikiu savo sprendimais. Būkite tikra, esu tiek pat nusivylusi kiek ir jūs. Gal net daugiau, — liūdnai pridūrė.

Jos sėdėjo susimąsčiusios prirūkytoje patalpoje. Langai vėl aprasojo, o rūbų kabykla tiesiog linko nuo sunkių rudeninių apsiaustų; prislopinto pokalbio ar padavėją kviečiančio į puodelį arba stiklinę džingsinčio šaukštelio garsai kėlė įspūdį, kad kai kuriems čia yra namai, kad tokiems žmonėms Hafenegerio kavinė yra kasdienės rutinos dalykas, kad iš čia jie grįš ne į viešbučius, bet į tikrus namus, pilnus knygų, televizorių, turinčius virtuvę, kurioje galės ramiai sėdėdami skaityti arba virti valgį ir atvėrę užpakalines duris, išberti paukščiams trupinius, kur savaitgaliais juos aplankys vaikai ir anūkai. Pajutusi skausmą gerklėje, Edita mąstė apie savo namelį, dabar uždarytą ir apleistą, kurio šiuo metu niekas neaplanko. Turiu grįžti į namus, pa-

galvojo. Paskui: ne, ne dabar, kai esu apimta tokio liūdesio. Palauksiu, kol būsiu šiek tiek gyvesnė. Kaip nors ištversiu.

— Monika, — netikėtai pratarė. — Ar mylite savo motiną?

— Taip, žinoma, — atsakė nustebusi ši. — Nors ji visai nukvėšusi. Pakanka net ir mažiausių jos beprotybės dozių. Tačiau, žinoma, aš ją dievinu. Kodėl?

— Kažkodėl man retkarčiais atrodo, jog esu nenormali duktė. Mano motina jau mirusi, o aš susigriebiu, jog beveik niekada apie ją negalvoju. O kai pagalvoju, tai su tokiu ilgesiu, kokio niekada nejausdavau jai gyvai esant. Skausmingai. Manau, kad gal taip ir ji galvodavo apie mane. Tačiau ilgiuosi jos tik todėl, kad noriu, jog ji būtų pakankamai ilgai gyvenusi ir pamatytų, jog vieninteliu jai svarbiu požiūriu esu tokia kaip ji — mes abi daugiau vertiname vyrus negu moteris.

— Na, o kas gi daro kitaip? — tarė Monika, kiek tik įmanoma išlenkdama antakius.

— Man atėjo į galvą, — tikriausiai tas kvailas incidentas šį rytą privertė tą suvokti, — kad kai kurios moterys susivienija, nes neapkenčia ir bijo vyrų. Ak, žinau, tai visiškai aišku. Labiau noriu pasakyti, kad šlykščiuosi tokių moterų bandymais mane užverbuoti, paversti mane savo bendrininke. Nekalbu apie feministes. Galiu suprasti jų poziciją, nors joms ne itin simpatizuoju. Turiu galvoje ultrafeministes. Tas savimi patenkintas vyriškių vartotojas ir jų nerašytas taisykles apie tai, kas joms priklauso. Vaišės. Pataikavimai. Privilegijos. Teisė kelti nelogiškus skandalus. Savo pačių kultas. Tokios moterys mane stulbina savo žemumu. Kelia siaubą. Manau, jog su vyrais yra daug lengviau. Tad feministės, mano manymu, turėtų naujai pažvelgti į situaciją.

Ji nutilo. Tai, ką ji bandė pasakyti, nors ir giliai jautė, neturėjo prasmės. Kaip tik aš dėl visko kalta, pagalvojo. Esu tokia nuolanki, kad žmonės netgi nesugeba pastebėti mano poreikių. Garbė — toks dalykas, kurį Deividas pavadintų džiaugsmo kvaituliu. Ir niekas, atrodo, nepastebi, kuomet jis dingsta.

— Po galais, tikrai bijau, — pasakė Monika, nutraukdama savo apmąstymus. — Šiaip ar taip, jums nėra ko jaudintis, manyčiau. Įkritote mūsų ponui Neviliui į akį.

— Et, niekai, — užprotestavo Edita. — Vien todėl, kad buvom išėję pasivaikščioti...

— Betgi jis nėjo pasivaikščioti su kuo nors kitu, ar ne? Na, manau, jei gerai sužaistumėte, galėtumėte jį turėti. Spėju, kad jis šio to vertas. Žinoma, verčiasi prekyba. — Šį teiginį palydėjo itin niekinamai išpučiami dūmai. Neaišku, kaip Monika apskaičiavo, kad ponas Nevilis šio to vertas, tačiau buvo visiškai aišku, jog Edita šito nepadarė.

— Monika, — pavargusi nuo šių kalbų, tarė Edita. — Visai ne tą norėjau pasakyti. Nesivaikau nei pono Nevilio, nei jo pinigų. Pinigus užsidirbu pati. Pinigai — toks dalykas, kurį privalai užsidirbti, kai esi suaugęs. Bjauriuosi moterimis, kurios ieško vyrų, kad jas išlaikytų.

— Nematau tame nieko bloga, — atšovė Monika, tačiau be didelio entuziazmo. — Vyrai irgi tą daro, — pridūrė palaukusi. Abiejų nuotaika krito, apėmė liūdesys, abi neaiškiai suvokė, kad bet kokia pastaba nesulauks norimo atsako. Praėjus kelioms minutėms, Monika pamojo padavėjai ir abiem užsakė pyragaičių. Kodėl gi ne? — pagalvojo Edita. Bent nebereikės grįžti pietų. Šiaip ar taip, nesu alkana.

Jos valgė tylėdamos, jausdamosi nesaugiai, kažkuo kaltos, begėdiškos, kaip paprastai jaučiasi be jokio

džiaugsmo valgančios vienišos moterys. Saldumas tirpo Editos burnoje, sukeldamas persisotinimo jausmą; ji pastūmė savo lėkštę Monikai, kuri sušėrė likučius Kikiui.

— Stebiuosi, kad šis šuo nėra siaubingai nutukęs, — tarė Edita, — kai taip jį šeriate.

— Jis beveik viską išvemia, — mąsliai pasakė Monika balsu žmogaus, kuris jau beveik atskleidė pasekmę ir priežastį jungiantį ryšį. Kikis spoksojo į ją pro tankų šerių kuokštą su neapsakomu pasitikėjimu. Ir kas aš tokia, kad drįstu brautis tarp jų, pagalvojo Edita.

— Šiaip ar taip, jis neblogai atrodo, — pasakė Monika, prisidegdama dar vieną iš savo begalinių cigarečių. — Turiu galvoje Nevilį. Ir jūs, Edita, neblogai atrodote, kai tai jums rūpi. Jūsų drabužiai tiesiog baisūs, jei leisite pastebėti. Net jei ir neleisite. Pagaliau tai jūsų pačios reikalas. Ne, tikrai manyčiau, ponas Nevilis neblogas masalas.

— To nepastebėjau, — atvirai prisipažino Edita.

Monika žvilgtelėjo į ją.

— Mieloji mano, to vyro kainą galėjai pamatyti užrašytą ant kaktos, vos tiktai jam įžengus į viešbutį.

— Monika, — apstulbusi tarė Edita. — Ar norite pasakyti, kad įsimylėjote poną Nevilį?

— Kas kalba apie meilę? — paklausė Monika po trumpos pertraukos.

— Tai apie ką gi..?

— Ak, nesirūpinkite, Edita. Aš apmokėsiu. Ne, tikrai, leiskite man. Aš taip noriu.

Pratrynusi lopinėlį aprasojusiame lango stikle, Edita išvydo, kaip slenka pilka migla, pajuto, jog ima joje tirpti. Būtent dabar pasirodo charakteris, pagalvojo. Tačiau jos charakteris, kuriuo ji niekada itin nepasikliovė, atrodo, neseniai patyrė krachą, galbūt po praeitos

nakties apmąstymų, ir ji gerai žinojo, jog tiktai darbas gali padėti. Esu tai dariusi anksčiau, įtikinėjo save, ir vėl galiu tą daryti. Be to, atsilieku su romanu „Mėnuliui pasirodžius". Pažadėjau Haroldui, kad iki Kalėdų jau turės rankraštį. Jau trys dienos, kai neparašiau nė žodžio. Nenuostabu, jog jaučiuosi prislėgta. Turiu griebtis darbo.

— Grįšiu į viešbutį, — tarė Monikai. — Turiu parašyti kelis laiškus. O ką jūs darysite?

— Tokią dieną kaip ši vienintelis dalykas, kokį įmanoma sugalvoti, tai eiti į kirpyklą ir atsiduoti kirpėjai. Štai ir viskas. Paėjėkite su manim. Juk niekur neskubate, ar ne?

Ne, ji niekur neskubėjo. Ir kuomet ši aukšta moteris paėmė ją už parankės, pajuto, jog jos prisilietimas šildo ir jaudina. Priekyje po nukritusius lapus lakstė šunelis, o jos tylėdamos lėtai žengė po drėgnais medžiais, jusdamos viena kitai nekantrų, bet tikrą geranoriškumą, apsaugantį nuo nekviestų ir nesulaikomų skausmingų prisiminimų antplūdžio.

Moterys dalinasi savo liūdesiu, mąstė Edita. Taipogi ir džiaugsmą mėgsta rodyti viena kitai. Pergalė, triumfas prieš nesėkmę reikalauja žiūrovų. O apie seksą kalbančių apsimestinis jautrumas bei reiklumas tėra tiktai kitoms moterims skirta kartais dėvima kaukė. Tad solidarumo nėra.

Poilsiui skirtu laiku tarp antros ir trečios valandos, kai protingi žmonės užkelia aukštyn kojas ir snaudžia, Edita vaikštinėjo su Monika po negyvais medžiais ežero pakrantėje. Rodės, ši diena niekad nesibaigs, tačiau nė viena neskubėjo ir netroško, kad ji baigtųsi. Abi savaip vaizdavosi, jog tiktai ši diena sulaiko artėjančias dar blogesnes dienas, kad į jų nemalonumus niekas iki šiol rimtai nežiūrėjo, kad jie kol kas buvo tik satyros, pajuokos, net pramogos objektai. Bet kad šios satyros

ar pramogos dalyviai dabar patys ima gyventi gyvenimą, atverdami kelią kad ir labai miglotai bei neaiškiai jų pačių egzistavimui gresiančioms aikštingoms galioms. Abi čionai atvykome, kad padėtume į keblią padėtį patekusiems žmonėms, galvojo Edita; tačiau niekam nerūpi mūsų pačių lūkesčiai ir troškimai. Bet būtina apie šiuos lūkesčius ir troškimus iš visų jėgų šaukti, kad priverstumei bent vieną juos pastebėti, atkreipti dėmesį, jau nekalbant apie pareigą juos patenkinti. Tačiau kaip keista, kad kai kurios moterys nuolatos laukia, kad joms nuolaidžiautų, įsiteiktų... Atrodo, niekada neišmoksiu teisingo elgesio taisyklių, pagalvojo, kurių, kaip manoma, mergaitės privalo išmokti ant motinos kelių. Visa, ką moku, išmokau iš tėvelio. Dar pagalvok, Edita, neteisingai išsprendei lygtį. Būtent dabar pasirodo žmogaus charakteris. Liūdnoki prarasto tikėjimo pamokymai.

Sunkiai atsidususios, jos apsisuko ir ėmė eiti atgal tuo pačiu keliu, kuriuo atėjo, miesto link, į kirpyklą. Gatvės buvo nuobodžios ir tuščios, dauguma žmonių sėdėjo apdairiai užsisklendę nuo šių nieko gera nežadančių vaizdų. Už kampo jos pasuko pro knygyną; Edita nežymiai atsiliko, kad pažvelgtų į vitriną, kur kukliai, popieriniais viršeliais, gulėjo jos romanas „Vidurnakčio saulė“. Tai mano geriausias kūrinys. Tačiau perspektyva, jog visa tai kartosiu vėl ir vėl iš naujo likusį savo gyvenimą, šalčiu stingdo man širdį.

— Edita, — sušnypštė Monika. — Neskubėkite.

Šiek tiek nustebusi Edita pakėlė galvą ir tolumoje išvydo ponią Pjusi su Dženifere, susikibusias rankomis išeinant iš pirštinių ir nosinių parduotuvės. Nešinas trimis parduotuvės krepšiais, kurie buvo puošniai išmarginti ir tokie pat gražūs kaip ir jų turinys, pardavėjas pasirodė keliomis sekundėmis vėliau ir buvo nukreiptas į automobilį, lėtai važiuojantį, kaip dabar pamatė

Edita ir Monika, jų link kitoje gatvės pusėje. Vairuotojas sustojo, išlipo, perėjo gatvę, pasitarė su jomis ir, paėmęs krepšius grįžo atgal į automobilį. Ponia Pjusi, nuo pirkinių tikriausiai jau atgavusi sveikatą bei pusiausvyrą, šypsojosi ir gyvai linkčiojo galva, nors Monika ir Edita buvo pernelyg toli, kad išgirstų, apie ką kalbėjo. Jos instinktyviai pasislėpė knygyno tarpdurỳ, tikėdamosi, kad nebus pastebėtos. Bet po kelių minučių pasidarė aišku, kad visas Pjusi poros dėmesys sutelktas į tokį intensyvų ir entuziastingą pokalbį, kai pašaliniai absoliučiai nepastebimi. Beveik tuo pačiu metu abi tai suvokusios, jos persimetė žvilgsniais, aiškiai atspindinčiais palengvėjimą ir kažką panašaus į rezignaciją.

— Atrodo, — tarė Monika, — kad grįždamos turėsime arba jas pasivyti, arba pralenkti, arba vilktis iš paskos.

— Ėjote pas kirpėją, — priminė jai Edita.

— Na, ką gi, tai juk pakeliui, ar ne? Turėsite paėjėti su manimi, jei norite grįžti į viešbutį.

— Nelabai noriu tenai grįžti, — pasakė Edita, kuriai tapo koktus viešbutis ir visa su juo susiję.

— Tuomet, — nusprendė Monika, — kuo puikiausiai galime grįžti ir išgerti dar po puodelį kavos.

Jos pasuko pilka akmenimis grįsta gatvele. Jų ankstesnis artumas šiuo metu jau buvo virtęs savotišku nepalankumu; abi viduje dūsavo dėl tuščiai praleistos dienos. Turėjau pasilikti kambaryje, mąstė Edita, privalėjau visą dieną rašyti. Bent kai rašau, esu produktyviai užsiėmusi. Šis bastymasis gatvėmis betikslis. Nieko neduoda. Bet tai tik viena diena, neturiu jokių realių pareigų, nieko neapvyliau. Tai savotiškai malonu, tikrai, pagalvojo slegiama širdimi, joms vėl įžengiant į Hafenegerio kavinę, kur viduje dabar tvyrojo stiprus cukraus ir kavos aromatas, įprastinių popietės

lankytojų, nepriekaištingų, flegmatiškų, padorių damų, pokalbių šurmulys.

— Ilgitės namų? — tarė Monika, kuri atrodė pažeminta dėl to, kad padavėjų dėmesį dabar užkariavo šios rūsčios ir doros moterys, tarsi išstūmusios ją iš jai priklausančios vietos. Jos veide atsispindėjo juntamas atstumtosios ilgesys, ir ji susirūpinusi pasodino Kikį į tuščią kėdę, kad kas nors atėjęs jos neužimtų.

Jos sėdėjo it atsiskyrusios savo saloje svetimšalės, tarsi ne vietoje ir ne laiku dabar, kai pasibaigė atostogų metas, pernelyg uždelsusios savo buvimą, niekam nereikalingos. Pirmenybė buvo teikiama kitiems, miestelis ruošėsi ilgam netrukdomam žiemojimui. Žiemą čia niekas neatvažiuoja. Pernelyg atšiaurus klimatas, sniegas, pernelyg toli, o ir pramogų buvo mažoka, kad patrauktų svečius. Jos jautė nuolatinių gyventojų joms atsuktas nugaras, palengvėjimo atodūsius, primenančius, kad jos čia tik laikinai, kad jų buvimas iš esmės nerealus. Ir kai Monikai pagaliau pavyko užsakyti kavą, jos buvo priverstos dar kokias dešimt minučių niūriai laukti, kol užsiėmusi padavėja prisiminė jų užsakymą.

— Ilgiuosi namų, — pagaliau pratarė Edita. — Taip. — Tačiau jos namelis dabar atrodė egzistuojantis kitame gyvenime, kitame matmenyje. Įsivaizdavo jį esantį kažkur, kur gali niekada nesugrįžti. Kai matė jį paskutinį kartą, buvo kitas metų laikas. Dabar jau nebegalės sėdėti ankstų rytą lovoje, saulėje šildydama pečius, kai nuo sklindančios šviesos apimdavo nekantravimas, kad greičiau prasidėtų diena. Ana saulė ir ana šviesa jau išblėso, o kartu su jomis ir ji pati. Dabar ji tokia pat pilka kaip ir šis metų laikas. Ji palinko prie kavos puodelio, stengdamasi įtikinti save, jog būtent kylantys kavos garai graužia akis. Tai negali ilgiau tęstis, pagalvojo.

— O Kristau, — sudejavo Monika. — Štai tau. Tik to mums betrūko.

Pakėlusi galvą ir pasisukusi Monikos žvilgsnio kryptimi, Edita prie durų pamatė besijuokiančią ant pono Nevilio rankos pakibusią ponią Pjusi, kuri laukė dėl tinkamo stalelio besiderančios Dženiferės. Prie vieno jos pasirinkto stalelio sėdėjęs pagyvenęs vyriškis, kuris ruošėsi prisidegti cigaretę, staiga apsigalvojo, čiupo šalia ant tuščios kėdės padėtą portfelį bei pirkinių krepšį ir pasišalino prie kasos apmokėti sąskaitą, tuo pat metu bandydamas užsidėti skrybėlę ir apsivilkti apsiaustą. Išeidamas nukėlė skrybėlę švytinčiai Dženiferei. Tą akimirką, kaip pastebėjo Edita, jos veido išraiška buvo tokia pati kaip motinos.

Monika su Edita sėdėjo susikūprinusios, susigūžusios, laukdamos, kol bus neišvengiamai pakviestos. Tačiau tai neįvyko. Po kelių minučių jos ėmė stebėti Pjusi porą ir poną Nevilį. Tryško linksmas juokas, ypatingai gardžiai juokėsi ponia Pjusi. Dženiferė pasakojo anekdotą, ir ponas Nevilis klausėsi įdėmiai, susižavėjęs, jos pusėn pakreipęs galvą. Jis nieko nekalbėjo, pastebėjo Edita. Būtent ponia Pjusi rečitatyvu palaikė dukters pasakojimą.

— Na, — pagaliau tarė Monika, — manau, dabar jau galim eiti.

Ji atrodė kažko susimąsčiusi. Edita paprašė sąskaitos. Jos tylėdamos laukė, kol ją atneš, paskui atsargiai atsistojo ir pasuko durų link.

— Štai, — nustebusi pasakė ponia Pjusi, joms atsargiai slenkant pro jų stalelį, — mūsų mergaitės! — Jos sustojo, nepatogiai šypsodamosi, Dženiferė ir ponas Nevilis joms irgi atsakė šypsena. — Ir ką gi abi veikėte visą dieną? — paklausė ponia Pjusi.

— Ilsimės, — gan neapibrėžtai pasakė Edita. — Ar jums geriau, ponia Pjusi? — Ji pastebėjo, kad iš tolo

taip nepriekaištingai atrodanti ponia Pjusi, įdėmiai įsižiūrėjus iš arčiau, yra gana apsipešiojusi. Skruostai buvo daugiau nurausvinti, vokai mėlynesni, o lūpos šiek tiek daugiau virpėjo ir buvo storiau nuteptos dažais negu įprastai. Ir vis dėlto joje slypėjo valia, nepalenkiama valia ir nesutikimas pasiduoti, nusileisti, atsitraukti, nusilenkti, atsilikti. Nuostabioji ponia Pjusi, mąstė Edita. Savo pačios spindinčios reklamos apsaugota. Mus visus pergyvens. Tačiau pakartojo:

— Ar jums geriau?

Ponia Pjusi nuleido akis, paskui vėl pakėlė.

— Taip, brangioji, ačiū. Ačiū šiems dviem brangiems žmonėms, kad beveik visiškai atsigavau. Nors kai pagalvoju...

— Turiu eiti, — tarė Monika. — Susitarusi su kirpėja. Eime, Edita?

Edita nudavė skubanti, apgailestaujanti, linktelėjo Pjusi ir pono Nevilio pakeltiems veidams ir išėjo paskui Moniką į gatvę.

Beveik neprisiminė, kaip grįžo atgal į viešbutį, nors vėl drebėjo nuo sėlinančios iš ežero miglos. Grįžusi į kambarį, ėmė leisti į vonią karštą vandenį, kol visa patalpa prisipildė tirštų garų. Įnirtingai šukavosi plaukus, vėliau nesusegtus paleido ant pečių. Tyrinėjo savo paraudusį veidą veidrodyje, paskui, priėjusi prie drabužių spintos, išsiėmė naują žydro šilko suknelę, kurią Monika privertė nusipirkti, bet kurios dar niekada nebuvo apsivilkusi. Užsidariusi vonioje, išpylė visą buteliuką kvepalų į vandenį. Karštis, maištas ir ekstravagantiškumas palankiai veikė jos išvaizdą. Visai kita būtybė atsisėdo prie rašomojo stalo ir atsuko plunksnakotį.

Brangusis Deividai, parašė.

Tačiau kažkoks atsargumas įspėjo ją, kad nepradėtų laiško prieš vakarienę, nes kartą pradėjusi, nebuvo tikra, kad sustos.

Žingsniavo pirmyn ir atgal po kambarį, visai neturėdama noro iškeisti šią tylą į tuščius vakarinius pokalbius. Galiausiai atsidususi paėmė rankinuką, raktą ir nusileido laiptais.

Salone ponia Pjusi, juodo šifono suknele, kaip įprasta, buvo su Dženifere, kuri atrodė rausva ir pailsėjusi. Tvarkantis gaidas pianistas klausiamai pažvelgė į ponią Pjusi, ši prieštaraudama pakėlė ranką it sakytų, jog šį vakarą nėra ko laukti jos ypatingo dėmesio. Nusivylęs jis ėmė groti savo įprastines melodijas, tačiau be jokio entuziazmo. Krypuodama įžengė ponia de Bonej, sustojo, priėjo prie ponios Pjusi.

— *Alors*[1] , — paklausė ji savo kimiu, garsiu kurčios balsu. — *Ca va mieux, la santé?*[2] — Ponia Pjusi prisivertė pavargusiai nusišypsoti, mostelėjo savo nepriekaištingai balta nosinaite, bet neatsakė. Sutrikusi, tačiau labai trumpam, nes įprato būti ignoruojama, ponia de Bonej gūžtelėjo pečiais ir pasuko į šalį. — *Toujours pomponnée*[3], — tarė pati sau, kaip galvojo, bet iš tikrųjų — visai susirinkusiai kompanijai. Elegantiškai užsikėlęs koją ant kojos, ponas Nevilis liko sėdėti savo tolimame kampe, pasislėpęs už laikraščio. Aukštai iškelta galva Edita nužingsniavo jo link.

— Nagi, Edita, — savo įprastu, labai gyvu balsu sušuko ponia Pjusi. — Dėl Dievo, ką padarėte savo plaukams? Eikšekite prie mūsų, brangioji. Leiskite gerai jus apžiūrėti.

Edita atsisėdo į savo įprastinę vietą, o ponia Pjusi, pridėjusi prie smakro pirštą, dvejodama apžiūrinėjo ją.

— Na, tai, žinoma, neįprasta, — galiausiai tarė ji. — Bet manau, jog man labiau patiko ankstesnė šukuosena. Dženifere! Kaip tu manai, brangute?

[1] Na kaip? (*Pranc.*)
[2] Ar geriau jaučiatės? (*Pranc.*)
[3] Visada pasipuošusi (*pranc.*).

Pakėlusi akis nuo savo apžiūrinėjamų nagų, Dženiferė šyptelėjo.

— Visai gražu, — pasakė, — visiškai neblogai.

— Ak, manau, anksčiau man labiau patiko, — tarė ponia Pjusi. Ir pakreipusi galvą toliau sprendė šį klausimą, kol atėjo laikas pietauti.

XI

ATSARGIAI žengdama ir šiek tiek drebėdama nuo vėsaus oro, Edita paėmė pono Nevilio ištiestą ranką. Prieplauka buvo tuščia, vaizdai pernelyg skurdūs, kad viliotų lankytojus, o nedaugelis likusiųjų išvyko visos dienos ekskursijai po ežerą. Iš tikrųjų tai buvo paskutinė šitokia ekskursija šį sezoną. Būtent šį faktą ponas Nevilis pateikė kaip paskatą. Rodės tarsi jis ieškotų įvairiausių nepatogumų ir sunkumų, nelaukdamas iš jų nieko kita kaip naujovės ir ironijos išgyvenimai. Šiai nedidelei ekskursijai jis ir vėl buvo beviltiškai gerai apsirengęs. Dvi damos amerikietės, su kelnėmis ir plastikiniais lietpalčiais, pro verandą primenančios kabinos stiklą apžiūrinėjo jo žalsvą tvido kostiumą ir veltinę skrybėlę. Denyje nieko nebuvo. Editai atrodė, jog daugiau nieko nėra ir visame laive, labai tyliai šliaužiančiame tolyn nuo kranto į ežerą, kiek akys mato apgaubtą pilkos miglos.

Ponas Nevilis elegantiškai rymojo, pasidėjęs rankas ant turėklų. Virpėdama į ritmiškai tvinkčiojančio motoro taktą, Edita atsisuko nugara į šį nykų scenovaizdį, mėgindama apriboti savo matymo lauką tvirtybės teikiančia erdve, tačiau kėlė nerimą jausmas, kad yra atkirsta ne tik nuo sausumos, bet ir nuo bet kokių atpažįstamų vaizdų. Grynai iš silpnybės nepaliko sau kitos išeities ir tai buvo nesmagumo pojūtį keliantis fak-

tas. Būčiau galėjusi pasilikti kambaryje ir praleisti visą dieną rašydama, samprotavo sau viena, tačiau vien tik apie tai pagalvojus, ima darytis koktu. Svarbiausia, kad tokioje vietoje kaip ši labai maža pramogų, todėl imi bijotis nuobodulio. Netiesa, jos šėtonas suranda darbo neužimtoms rankoms, kaip tik to jis ir nedaro. Šėtonas turėtų būti po ranka visose prašmatniose pramogose, apgaulinguose, bet nenugalimuose pasiūlymuose, paskatose smerktiniems poelgiams. Vietoj to tau siūloma rinktis arba varginantį darbą, arba bedžiaugsmį dykinėjimą. Tad beveik jokio pasirinkimo nėra. Netgi šėtonas negali patikimai vykdyti savo pareigų.

— Na ką gi? — paklausė imdamas jos ranką ponas Nevilis.

— Ak, nieko, — atsakė Edita. — Paprasčiausiai galvojau, kiek maža nūnai esama blogio. Esi verčiamas tikėti, jog gali rinktis ir pasiimti, tačiau iš tikrųjų jokio pasirinkimo nėra.

— Pasivaikščiokime po denį, — pasakė ponas Nevilis. — Jūs drebate. Šis megztinis nėra pakankamai šiltas, norėčiau, kad jo nedėvėtumėt. Kad ir kažin kas būtų pasakęs, jog esate panaši į Virdžiniją Vulf, jis jums padarė meškos paslaugą, nors, manau, priėmėte tai kaip komplimentą. O blogio galėtumėt rasti kiek norite, jei žinotumėte, kur ieškoti.

— Man rodos, jog jo niekada nerandu, — tarė Edita.

— Todėl, kad visa širdimi jo neieškote. Tačiau, jeigu pamenate, visa tai privalo pasikeisti.

— Tikrai nežinau kaip. Jeigu kalbate apie megztinį, galiu pasakyti, kad namuose turiu kitą. Žinoma, ir aną galėčiau išmesti. Bet turbūt esu pernelyg nedrąsi radikaliam tobulėjimui. Paprasčiausiai nesu linkusi kuo nors žavėtis. Nežinau kodėl.

— Ne, — pasakė jis. — Tai matyti.

Jis stipriau suspaudė jos ranką alkūne ir nuėjo į priekį.

— Apsukim dar vieną ratą, — pasiūlė jai ponas Nevilis. — Jau atgaunate veido spalvą. Grynas oras atneš tiktai naudą. Šviesiaodės moterys turėtų kiek įmanoma daugiau būti gryname ore. Negalima sau leisti kankintis uždarame kambaryje, kad nuvystų veidas. Paimkite save į rankas, Edita. Kai sušilsite, atsipalaiduosite ir imsite džiaugtis gyvenimu. Jau geriau. Tačiau nėra reikalo būti tokiai paniurusiai. Pagaliau juk tai pramogų garlaivis.

Edita žvelgė į beribę ežero erdvę. Garlaivis plaukė lėtai, tyliai. Dabar, kai ausys įprato prie silpno motoro vibravimo, ji jau girdėjo ir kitus garsus: bangų teliuskavimą į garlaivio šonus, į žuvėdrą panašaus paukščio šlamančius sparnus, kai jis skrido labai žemai virš denio, savo plono sijonėlio plazdėjimą prie kojų. Nebuvo vėjo, vien tik nuolatinis stūmimasis į priekį be aiškiai juntamo rezultato. Kažkur už miglos šydo turėjo būti blyški saulė, kurios baltas atšvaitas ant vandens buvo matomas tolumoje. Jie turėjo išlipti Ušy, kur pavalgys priešpiečius ir pavakare sugrįš. Editai atrodė, jog ši kelionė pernelyg rimta, kad galėtum į ją žiūrėti kaip į pramogą. Tuščias ežeras, besikaitaliojanti ir mirganti šviesa, it sapne lėtai plaukiantis laivas, rodės, turėjo alegorinę prasmę. Ji žinojo, kad tapytojai dažnai naudoja laivą kaip sielos simbolį, kartais — sielos, kuri išvyksta į nežinomą krantą. Iš tiesų mirties. O jeigu ir ne mirties, tai kažko nelabai džiugaus. Kvailių laivas, vergų laivas, laivo sudužimas, audra jūroje — tokie, kad ir nelabai meistriški vaizdai pažadina netgi stipriausios širdies gelmėje slypintį siaubą, kelia nerimą, griauna pusiausvyrą, nes to jais ir siekiama. Ir vėl Edita pasijuto nesaugi, prislėgta, benamė.

Gailėjosi, kad priėmė jo kvietimą, bet po tokios tuščiai praleistos dienos su Monika šis kvietimas pasirodė viliojantis. Beje, po nepriekaištingai apsirengusio žmogaus išvaizda pone Nevilyje slypėjo nemaža valios jėga, ir Editai buvo sunku įkalbėti jį atsisakyti savo sumanymo. Ši banali ir netikusi išvyka jai atrodė kone iškrypimas dėl visiško pramogų nebuvimo. Ji galvojo, kad abu būtų galėję vėl eiti kur nors pasivaikščioti, klajoti, jai tai buvo labiau priimtina, nors ir siejosi su pono Nevilio anarchistiniais pasiūlymais, už kuriuos ji netgi buvo ėmusi jį šiek tiek vertinti. Bet ne, jis privertė ją plaukti šiuo baisiu laivu, beveik tuščiu ir beveik nevairuojamu, iš kurio nėra vilties išsigelbėti. Ji įsivaizdavo, kaip juos neša be tikslo it mite pasroviui į dar tirštesnę amžiną miglą, tuo tarpu kai likę krante žmonės toliau gyvena realų gyvenimą, abejingi šiam vaiduoklių laivui, kuris, kaip atrodė Editai, beveik peržengė normalios būties ribas. Dėl tos priežasties ji gan stipriai įsikibo į pono Nevilio ranką, kuris, nors ir pats būdamas keistas mitologinis personažas, kažkaip sugebėjo atstovauti labai apčiuopiamą realybę.

Vis dėlto pamažu, o gal todėl, kad ponas Nevilis paslaugiai tylėjo, jos nervai pasidavė viešpataujančiai gedulingai ramybei, ir kai pasirodė Ušy prieplauka, ji galėjo, giliai atsikvėpusi, paleisti tvirtai laikomą pono Nevilio nepriekaištingai žalsvą rankovę.

— Štai, — tarė jis, jiems įžengiant į hortenzijų vazonais apstatytą restoraną ežero pakrantėje. — Buvo neblogai, argi ne taip?

— Esu iš tikrųjų visiškai patenkinta šioje padavėjų, butelių ir milijonierių apsuptyje, — prisipažino Edita. — Bent jau įsivaizduoju, kad jie milijonieriai.

— Neabejoju, jog jie kaip tik ir nori, kad juos tokiais laikytumėte. O jeigu, kaip manoma, pinigai moka kalbėti, tuomet jie iš tikrųjų kelia nemažą triukšmą.

Jis pasodino ją prie staliuko dryžuoto tento pavėsyje, paėmė valgiaraštį, kurį dėmesingas padavėjas tučtuojau padėjo prieš jį, ir pasakė:

— Jumis dėtas, paragaučiau anties.

Edita nekreipė dėmesio į jo žodžius.

— Tenai, laive, buvau visiškai pasimetusi. Jaučiau lyg mums nebūtų leista sugrįžti.

— O ko ten grįžti? — paklausė ponas Nevilis. — Ne, — pasakė. — Atsiprašau. Tai galbūt buvo įžūlu. Prašau, atleiskite. Jūs nesistengiate nieko sužavėti, Edita, bet iš tikrųjų sugebate priversti žmogų nepatogiai pasijusti.

Edita santūriai nusišypsojo.

— Ar tai turiu priimti kaip komplimentą? — paklausė.

Ponas Nevilis atsilygino jai šaltu žvilgsniu.

— Šitokią frazę priskirčiau žemesnio rango moteriai. Jūs išmušate iš vėžių. Paprasčiausiai palikite viską kaip yra. Juk neprivalote visąlaik tampyti ir atleidinėti vadžias it kokia naivuolė. Tikrai, ar turiu ir aš tai priimti kaip komplimentą? Tikiuosi, netapsite moterimi, kuri persisveria per stalą, paremia delnu smakrą ir klausia: „Apie ką jūs galvojate?“

— Gerai, gerai, — tarė Edita, staiga grįžusi į linksmą nuotaiką. — Atvykau čionai ne testams. Įsivaizduoju, jog turiu linksmintis.

— Pamatysite, jog viena netrukdo kitam, — pasakė ponas Nevilis, ir aplink jo lūpas pasirodė dviprasmė šypsena. Tačiau užsakė puikius priešpiečius, o kai prieš ją buvo padėta lėkštė su antimi, buvo patenkintas, matydamas, kaip nušvito jos veidas, o skruostai atgavo įprastą rausvumą. Gerai apskaičiuodamas, jis įgudusiai pjaustė ir greit sudorojo savo antį, paskui atsilošė kėdėje ir užsidegė cigarą. Iš už debesų išlindo

blyški saulė. Edita sėdėjo rami, neskubėdama pakėlė galvą. Jos veide dabar nebuvo jokio susirūpinimo.

— Kalbėjote apie sugrįžimą, — tarė ponas Nevilis, — ką norėjote tuo pasakyti? Nekalbu apie grįžimą į viešbutį, nes tai neišvengiama. Kalbu apie grįžimą į jūsų įprastą gyvenimą. Klausiu tik todėl, — pridūrė, — kadangi pats turiu išvykti šį savaitgalį.

Editos šypsena išblėso. Mintis apie grįžimą į namus, arba tikriau atgal, neišvengiamai iškils, tačiau ji juto, kad visiškai neturi noro ryžtis tokiam žingsniui. Nors ir gana nesmagi, ši keista jos gyvenimo interliudija išvadavo ją iš būtinybės galvoti apie tai, kas bus toliau. Ir ši tokia rami akimirka šiame maloniame restorane atvirame lauke, akmenimis grįstoje aikštelėje, kai šalia tavęs sėdi tokio nepaprasto būdo ir nuovokumo bičiulis, teikė nuostabią galimybę puikiausiai atidėti tolimesniam laikui bet kokias gilesnes mintis.

Atsilošęs kėdėje, ponas Nevilis stebėjo jos veidą.

— Pažiūrėsime, — švelniai tarė. — Pažiūrėsime, ar galiu įsivaizduoti jūsų gyvenimą. Gyvenate Londone. Turite neblogas pajamas. Buvojate pokyliuose, pietų pobūviuose ir susibūrimuose pas leidėjus. Tačiau tai jums neteikia tikro džiaugsmo. Nors žmonės mielai su jumis bendrauja, neturite draugų, kuriais galėtute pasikliauti. Viena grįžtate namo. Jaudinatės dėl savo namų. Turėjote meilužių, bet nė pusės tiek, kiek yra turėjusios jūsų draugės; jos, žinoma, mano, kad neturėjote nė vieno, ir rūpinasi jumis tiktai dėl vaizdo. Jūs tai suvokiate. Ir vis dėlto, Edita, turite savą slaptą gyvenimą. Nors esate pernelyg akivaizdžiai nepaperkama, esate ne tokia, kokia atrodote.

Edita sėdėjo labai rami.

Ponas Nevilis rūpestingai nukrėtė cigaro pelenus į peleninę.

— Žinoma, pasakysite, jog tai visai ne mano reikalas. Sakyčiau, paprasčiausiai tai manęs neliečia. Kaip ir jūsų neturi liesti mano pramogos. Kad ir kokias išvadas padarytume, neprivalome skrupulingai tyrinėti šių motyvų.

— Išvadas? — atsiliepė Edita.

Ponas Nevilis atsitiesė ir padėjo rankas ant stalo. Staiga pasirodė kažkoks jaunesnis ir ne toks susitvardęs kaip paprastai. Anksčiau jis atrodė pasiturintis į šeštą dešimtį įkopęs vyras, rafinuotas, rūpestingas, turįs daug laisvo laiko, savotiškai patrauklus, bet taip, kad dėl jo nelietum ašarų, vyras, kuris kreipia itin daug dėmesio į savąjį gyvenimo stilių, kurio instinktyvus potraukis gali lengvai virsti nusiraminimą teikiančiu hobiu, kaip sausa adata atliktų graviūrų kolekcionavimas ar genealoginio medžio sudarinėjimas. Tai buvo vyras, be abejonės, turintis nuostabią biblioteką ir kurį buvo kažkaip sunku įsivaizduoti bet kuriame kitame namų kambaryje.

— Manau, jūs turėtumėt už manęs ištekėti, Edita, — pasakė jis.

Negalėdama patikėti, ji spoksojo į jį išplėstomis akimis.

— Leiskite paaiškinti, — pasakė jis gan skubėdamas, tvirtai suimdamas save į rankas ir atgaudamas šaltakraujiškumą. — Nesu romantiškas jaunuolis. Tiesą sakant — itin išrankus. Turiu nedidelį dvarą ir labai puikų namą, tikrai labai gražų regentystės laikų gotikos kūrinį. Turiu taipogi gan gerai žinomą *famille rose*[1] indų kolekciją. Esu tikras, kad mėgstate gražius daiktus.

— Jūs klystate, — atsakė ji šaltai. — Visiškai nemėgstu *daiktų*.

[1] Rausvas kinietiškas porcelianas (*pranc.*).

— Turiu daug reikalų už okeano, — kalbėjo jis, nekreipdamas į ją dėmesio. — Ir mėgstu linksmintis. Nemaža laiko praleidžiu ne namuose. Tačiau nemėgstu grįžti į namus ir rasti ten tiktai porelę, kuri juose gyvena, kai manęs nėra. Nuostabiai tiktumėt tokiai aplinkai.

Tarp jų stojo siaubinga tyla. Edita sutelkė dėmesį į sąskaitą, plazdančią po pelenine. Ji prabilo netvirtu balsu.

— Jūsų lūpose tai skamba it tarnybinė instrukcija, — tarė. — Aš juk nepadaviau paraiškos darbui.

— Edita, ką gi toliau darysite? Ar taipogi grįšite į tuščius namus?

Nė žodžio netardama, ji papurtė galvą.

— Matote, — kalbėjo jis. — Negaliu leisti, kad įvyktų dar vienas skandalas. Mano žmonos nuotykis pavertė mane pajuokos objektu. Maniau, oriai ištversiu, tačiau orumas nepadeda. Daugiau atvirkščiai. Žmonės, atrodo, nori, kad palūžtum. Šiaip ar taip, visa tai jau praeityje. Man reikalinga žmona, kuria galėčiau pasitikėti. Man tai nėra lengvas dalykas.

— Ir paverčiate tai nelengvu dalyku man, — tarė ji.

— Noriu, kad jums būtų lengviau. Stebėjau jus, kuomet bandėte šnekėtis su tomis moterimis. Jūs vieniša. Ir be egoizmo, kurį jumyse mėginau pažadinti, jūs niekada neišmoksite žaidimo taisyklių arba išmoksite jas per vėlai, pasiduosite kartėliui. Kai pagalvojate, jog esate vieniša, jūsų veidą aptemdo širdgėla. Prieš jus — vienokia ar kitokia tremtinės dalia.

— Bet kodėl manote, kad mano toks beviltiškas atvejis?

— Jūs — ledi, Edita. O jos nūnai jau nebemadingos, kaip galėjote pastebėti. Kaip mano žmona, turėsite didžiulį pasisekimą. Bijau, jog neištekėjusi greitai imsite atrodyti šiek tiek kvailai.

Ji su liūdesiu pažvelgė į jį.

— O ką aš veiksiu jūsų puikiame name, kai būsite išvykęs? — paklausė. Ir tuomet, kai nebūsite išvykęs, pagalvojo, palikdama šią mintį neišsakytą.

— Ką ir dabar darote, tiktai geriau. Galėsite rašyti, jeigu turėsite noro. Iš tikrųjų netgi imsite rašyti daug geriau, negu manėte galinti tai daryti. Edita Nevil — puikus vardas romanų autorei. Turėsite jums reikalingą padėtį. Įgausite pasitikėjimo, patirties. Pajusite pasitenkinimą, kad darote man garbę. Nepriklausote moterims, kurių bijo vyrai, isterikėms, kurios elgiasi taip, tarsi būtų nuolatinių skandalingų nuotykių ir troškimų objektai, kurios giriasi savo pergalėmis ir pasiekimais ir mano galinčios elgtis kaip tinkamos, jeigu tik teikia pramogą savo draugams ir kiek galima mažiau turi reikalų su savo vyrais.

— Moterys irgi bijo tokių, — sumurmėjo Edita.

— Ne, — tarė jis. — Dauguma moterų yra *tokios*.

Ji pakėlė į jį žvilgsnį.

— Tačiau galvojau, kad vyrai labai mėgsta šios rūšies moteris. Maniau, jie niekina tokią santuokinę ramybę, kurią man siūlote.

— Tam tikra prasme taip, – atsakė jis. — Vyrai mėgsta tokios rūšies moteris. Jie jaučiasi kažko netekę, gaudami tai, kas nėra taip apgaulinga ir fantastiška, nes jiems patinka tokie pavojai. Mėgsta būtinybę kovoti su kitais vyrais, kad gautų tai, ko nori. Štai ir viskas. Paguldyti kitus vyrus ant menčių. Ir tiktai tuomet, kai tie kiti vyrai atsistoja ant kojų ir iš naujo ima kovoti dėl nuosavybės, jie suvokia šios ypatingos partnerystės trapumą, su ja susijusį alinantį *nuovargį*. Joks darbas tokiu atveju neįmanomas.

— Ir vėl sakote man didžiulį komplimentą, tardamas, kad nieks kitas niekada manęs nepanorės.

— Reiškiu jums komplimentą, tardamas, kad žinote, koks yra flirto ir ištikimybės skirtumas. Reiškiu

jums komplimentą, įsivaizduodamas, jog niekada neužsiimsite kvailais tauškalais, darančiais tokią negarbę vyrui. Reiškiu komplimentą, tikėdamas, kad nepadarysite man gėdos, neišjuoksite, *neįžeisite mano jausmų*. Ar galite suprasti, kaip baisu vyrui prisipažinti, jog buvo tokiu būdu įžeistas? Paprasčiausiai negaliu leisti, kad tai vėl atsitiktų.

— Vis dėlto anąkart skelbėte egoizmo doktriną. Pavartojote žodį „egocentrizmas". Kaip juo dalinsitės su kitais?

— Daug lengviau nei galvojate. Neprašau, kad viską atsisakytumėte dėl meilės. Prašau, kad pripažintumėte savo pačios tikrąjį suinteresuotumą. Paprasčiausiai sakau jums tai, ką galbūt jau pati pradėjote įtarti: kuklumas ir vertė — netikusios kortos. Siūlau pačią protingiausią partnerystę; partnerystę, paremtą pagarba, jeigu norite. Kuri, beje, irgi nemadinga. Jei norėsite turėti meilužį, tai jūsų reikalas, jei sugebėsite kultūringai tvarkytis.

— O jeigu jūs...

— Tas pats ir mano atveju, žinoma. Bet man dabartiniu metu tai atrodo trivialu. Apie tai niekada neišgirsite, nesirūpinkite. Mūsų sąjunga bus pagrįsta bendrais interesais, doru ir teisingu bendravimu. Bičiulyste. Na, man dabar tai svarbūs dalykai. Ir jums turėtų būti svarbūs. Pamąstykite, Edita. Ar savo dorybingame gyvenime kada nors netroškote būti atlyginta? Ar nepavargote, būdama mandagi su šiurkščiais žmonėmis?

Edita nuleido galvą.

— Žinoma, galėsite priiminėti savo draugus. Ir pamatysite, jog jie visiškai kitaip į jus žiūri. Tai susiję su tuo, ką sakiau anksčiau. Pamatysite, kad galite elgtis blogai kiek tinkama. Tiek pat blogai kiek ir visi kiti. Toks yra mūsų pasaulis. Ir už tai būsite gerbiama. Žmonės pagaliau pasijus patogiai šalia jūsų. Jūs vieniša, Edita.

Po ilgos pertraukos ji pakėlė akis ir tarė:

— Darosi šalta. Gal jau grįžtame?

Į garlaivį sulipo būrys mokinių, labai jaunų, kai kurių galvos vos siekė apsauginius turėklus. Jiems nebuvo leidžiama išdykauti ar kelti triukšmą, o garlaiviui nutolus nuo kranto, mokytojas juos pakvietė į pamoką stikliniame stebėjimo aptvare. Jie paklusniai išplasnojo it kregždutės, palikdami Editą ir poną Nevilį vienus denyje.

Buvo vėsiau, pamažu blėso pavakarės dangus. Ėmė pūsti vėjelis, pranašaujantis ateinant šaltesnius vėjus, keldamas mintis apie artėjančią žiemą. Edita įsivaizdavo savo namą, uždarytą, nekūrenamą, matė ant baldų nusėdusias dulkes, neatplėštus laiškus ant kilimėlio, nešvarius langų stiklus, nevėdinamus ir apleistus kambarius, valgių kvapais persisunkusias užuolaidas. O ji pati — pamiršta, telefonas tyli. Nekantraudamos, jog negauna jokio atsakymo, apsukrios jaunos sekretorės išbraukia ją iš leidyklos organizuojamų pobūvių svečių sąrašų. Jos agentas, mielasis Haroldas, papurtęs galvą, nurašo ją. O kokios naujienos iš Deivido? Jeigu ji grįžtų, ar galėtų ištverti, kai sužinotų, ką jis jaučia, ar džiaugiasi, kad ji grįžo? O jeigu jo tenai nebebus? Kurgi jį surastų? Kažin kas galėjo jam nutikti, jai nesant. Gal jis atostogavo? Gal serga, mirė? O gal visiškai laimingas taip, kaip yra? Vėjas taršė jos plaukus, ji baugiu judesiu ištraukė segtukus ir paleido sruogas ant skruostų. Ar gali taip būti, pagalvojo. Argi esu romi ir ištikima moteris, kuri negali jo visąlaik dominti? O gal esu nepaprasta ir paslaptinga, kuria galima pasikliauti, jog nekels triukšmo, teiks poilsį nuo suktos, apgaulingos ir aikštingos žmonos? Ar esu jam paprasčiausiai gan jaudinanti interliudija, ar jis įsivaizduoja mane kaip gerokai daugiau įgudusią negu esu iš tikro? Ar mano, kad ir aš elgiuosi taip kaip jis, tiek pat egoistiškai?

— Edita, — tarė ponas Nevilis. — Prašau, neverkite. Negaliu pakęsti, kai moteris verkia, tuomet man norisi jai užtvoti. Prašau, Edita. Štai, paimkite nosinę, Edita. Leiskite, nušluostysiu jums ašaras. Jūsų akys beveik sidabrinės. Ar tai žinojote? Eime.

Pirmąkart ji prisišliejo prie jo ir verkė, kol visiškai neteko jėgų. Užsimerkė ir liko stovėti atsirėmusi į jo petį, prilaikoma jo rankos.

— Jūs labai liesa, — tarė jis. — Bijau, kad neperlaužčiau jūsų per pusę. Bet dar bus pakankamai laiko tuo vėliau pasirūpinti.

Atsitiesusi ir padėjusi rankas ant turėklų, ji pastebėjo, kad jau prieblanda, arba tikriau pavakario sutemos, nepastebimai virstančios naktimi. Aname krante jau galėjai įžiūrėti šviesas, kurios dabar pasirodė jai beveik mielos: tai buvo „Ežero" viešbučio šviesos.

Jie stovėjo atsirėmę į turėklus ir tylėjo. Kai pasirodė prieplauka, jis atsisuko į ją, tačiau ji ranka parodė, kad tylėtų. Savo mokytojo vėl į denį atvestų vaikų neturi paliesti suaugusiųjų svarstymų miazmos. Kai jie išžygiavo, kaukšėdami batais į prieplaukos lentas, Edita ir ponas Nevilis liko tyliai stovėti, žvelgdami į krantą.

— Taip, — tarė ji po ilgai trukusios tylos. — Aš turėsiu gyventi jūsų namuose, nuostabiame regentystės laikų gotikos statinyje, tarp garsios indų kolekcijos. It burtų lazdele pamojus, būsiu pakelta į aukštesnį lygį negu mano dabartinis gyvenimas. Tapsiu rafinuota, atsipalaidavusi, pasaulietiška ir protinga. Turėsiu teikti santuokos ramybę, kuri užtikrins, kad jūsų jausmai daugiau niekada nebūtų įžeisti.

— Ir jūsų, — pasakė jis. — Ir jūsų.

— Aš jūsų nemyliu. Ar tai jūsų nejaudina?

— Ne. Tai mane ramina. Nenoriu jūsų jausmų naštos. Galima puikiausiai apsieiti be romantinių lūkesčių.

Edita atsisuko į jį. Plaukai plaikstėsi jai aplink galvą, žvilgsnis apsunkęs, burnoje kartu.

— Ir jūs manęs nemylite?

Jis nusišypsojo, tačiau šįkart liūdnai ir nedviprasmiškai.

— Ne, nemyliu. Tačiau jūs pralaužėte mano gynybą. Sujaudinote ir palietėte mane taip, kaip daugiau nenoriu būti liečiamas ir jaudinamas. Esate it nervas, kurį sugebėjau numarinti, ir mane erzina, kad jis vėl atgyja. Padarysiu viską, kad kuo greičiau vėl numalšinčiau. Pagaliau visiškai neturiu tikslo prarasti *savo* egocentrizmą. Jau reikia eiti, Edita. Duokite ranką.

Jie ėjo tylėdami, ranka rankon, lygiomis prieplaukos lentomis, paskui žvyro taku. Dabar vėl ėmė plisti migla, sutemos gaubė gatvės žibintus, slopino kasdienius garsus. Ir taip nedidelis judėjimas visiškai aprimo, nuo ežero už jų nugaros sklido vėsa.

— Manau, turėsiu apie tai pagalvoti, — galiausiai pratarė ji.

— Tik ne pernelyg ilgai, tikiuosi. Neketinu jums daugiau piršti s. Jeigu lauksime iki savaitgalio, turėsite užsidėti pačiūžas.

Ji pakėlė į jį akis, nustebinta naujos juokaujamos gaidos jo balse. Jai pasirodė, kad jis sugebėjo atgauti tiek savigarbos, kiek manė esant reikalinga, ir ją šiek tiek padrąsino, kad tai įvyko taip greitai.

— Ar galiu dar kai ko paklausti? — tarė ji.

— Žinoma.

— Kodėl pasirinkot mane?

Šįkart jo šypsena vėl buvo dviprasmė, ironiška, mandagi.

— Gal todėl, kad jūs buvote sunkiau pagaunama už kitas, — atsakė jis.

XII

IŠSIMAUDŽIUSI ir persirengusi, iš naujo tvirtai susegtais plaukais, Edita sėdėjo savo kambaryje, laukdama, kol bus laikas leistis į apačią vakarienės.

Atrodė, jog su šiuo kambariu viskas baigta, arba gal pats kambarys jos atsisakė. Šiaip ar taip, atėjo natūrali pabaiga. Vis dėlto, kaip paprastai būna išvykstant, ji jautė apgailestavimą ir žinojo, kad šis kambarys, kuriame buvo visiškai viena, visada žadins jai šiltus prisiminimus. Jo blyškus ir tylus orumas tikriausiai virs simboliu jos pačios paskutinių orumo liekanų, prieš joms galutinai išnykstant panikos, bravūros arba tiesiog šalto sveiko proto akivaizdoje.

Kaip tik šis sveiko proto šaltis kėlė beveik senatvišką virpulį. Ji staigiai atsistojo ir priėjo prie lango. Atitraukusi užuolaidą, pamatė tik juodumą, o vieninteliai jos girdimi garsai buvo retkarčiais nušnarančios padangos. Oras visiškai sugedo, migla tirpo gedulingoje dulksnoje, o įkyriai limpanti drėgmė pamažu virto šioms vietoms normaliu klimatu. Tad ji negalės sėdėti savo balkonėlyje, rašyti prie žalio alavinio stalelio, kaip buvo ketinusi. Tačiau, šiaip ar taip, knyga nesiseka, gal nuo pat pradžios pasmerkta likti nebaigta. Kodėl šįkart šie vaistai neveikia? Ar todėl, kad visas tas procesas panašus į ašutinius nusidėjėlio marškinius, padedančius išmelsti Dievo malonę? Gal man jau mir-

tinai įkyrėjo tas prisivertimas? Argi nebūtų patogiau, jei šios ypatingos pastangos nebūtų daugiau reikalingos? Lyg atsisveikindama ji perbraukė ranka kruopščiai prirašytus lapus, paskui įdėjo juos į aplankalą, o pastarąjį — į patį kelioninio krepšio dugną.

Šis poelgis ją išgąsdino, tarsi būtų galutinai patvirtinusi savo planus, nedalyvaujant protui. Vis dėlto šių planų galutinumą rodė jos skubotumas, kai ėmė lankstyti ir krauti sukneles, kurių čionai daugiau nebedėvės, kai įsikarščiavusi beveik nežiūrėdama sugrūdo viską kartu: batelius, knygas, kvepalus, kol iš viso jos gyvenimo „Ežero“ viešbutyje teliko tiktai naktiniai marškiniai, plaukų šepetys ir jos apsivilkti drabužiai. Tuomet, kai nebeliko ką daryti šiame kambaryje, vėl virtusiame beasmeniu, pasiruošusiu sutikti kitą naujo sezono svečią, ji uždarė duris ir nulipo laiptais į saloną.

Ir čia absoliutus sąstingis tarsi liudijo visų bendrą pasiryžimą išvykti. Pianistas jau baigė darbą pagal sutartį ir buvo pasiruošęs grįžti prie žiemos užsiėmimų, privačių pamokų nemuzikalioms mokinėms. Ponas Juberas, kaip visada šiek tiek nusivylęs, kad nepavyko išgauti to idealaus visuomenės mišinio, apie kurį svajoja viešbučių savininkai, apgailestaudamas žvelgė į ištuštėjusį saloną. Jis pajuto vieną tų reumatinių dieglių, kurie pranašavo žiemos ir jo tremties artėjimą, nes viešbučiui užsidarius turėjo vykti į dukters ir žento vilą Ispanijoje, kur paprastai gulinėdavo saulės atokaitoje, nieko neveikdamas, neturėdamas kam vadovauti; jis visai netiko svečio rolei. Už savaitės jie užsidarys. Ponia de Bonej savo sūnaus bus perkelta į stoiškai pakenčiamą žiemos buveinę, religingą pensioną Lozanoje. Moteris su šuniuku grįš į namus, ir ši perspektyva jaudulio raudoniu nudažė jos gražųjį veidą. Ponią Pjusi ir jos dukrą, kurioms jis jautė didžiausią simpatiją, vairuotojas nuveš į Ženevą, kur jos sės į lėktuvą ir sumo-

kės didžiulę sumą pinigų už papildomą bagažą, bet jam buvo malonu galvoti, kad iš jo globos jos pateks tiesiai į savo Londono buto saugų prieglobstį. Žavi moteris, tikrai žavi; gal tik duktė ne tokia rafinuota. Tinkama proga jie pasikeis atvirutėmis, nes visada palaiko ryšį. Ir, be abejonės, vėl susitiks čionai kitąmet, jei tiktai nieko neatsitiks. Kiti du svečiai mažai jį tedomino, buvo neseniai atvažiavę, ir jis žinojo, kad čia daugiau negrįš.

Atsipalaidavęs nuo įprastinio gero elgesio varžtų, personalas kėlė didesnį triukšmą, atviriau ir garsiau kalbėjosi tarpusavy. Alenas ir Marivona, kurie, pasirodo, buvo pusbrolis ir pusseserė, išvyks į Fribūrą ir praleis žiemą, dirbdami Marivonos tėvo restorane. Valdytojas, kaip paprastai, kūrė bergždžius planus, kaip įtikinti uošvį, kad visam laikui išeitų į poilsį, tačiau suvokė, jog to niekada nebus.

Kurį laiką Edita sėdėjo salone viena, prisimindama, kaip praleido čia savo pirmąjį vakarą. Įvyko pernelyg daug dalykų, kad būtų galima visiškai maloniai prisiminti. Žvelgdama atgal į praeitį, įsitikino, jog tuomet buvo ryžtingesnė, jaunesnė ir galėjo drąsiau iškęsti savąją tremtį, kad grįžtų namo jos nepakeista. Tuomet ši tremtis atrodė tarsi koks pokštas, o gal ji pati buvo paprasčiausiai linkusi ją taip vertinti. Jai atrodė, tarsi pirmąkart įgijo suaugusiems būdingą rimtį, visi jos sprendimai tapo apdairiai pasverti; anksčiau ji manė neturinti tam teisės. Buvo beįžengianti į pasaulį, kurį instinktyviai manė priklausant kitiems, į kurį nereiškė pretenzijų, į investicijų, stogo remonto, savaitgalio svečių pasaulį. Važiuosime tavo ar mano automobiliu? Tai vienas klausimų, kurį Deividą vienąkart išgirdo klausiant žmoną ir kuris įgavo kone toteminę reikšmę. Jame ji įžvelgė vienodas prielaidas, kurių aplinkoje abu užaugo. Jauni patekę į suaugusiems skirtų džiaugsmų

atmosferą, bebaimiai, apsupti privilegijų, sugadinti, jie išsaugojo abiems būdingą nekantrumą, kai susiduria su kuo nors rimtu ar liūdinančiu, buvo guvūs, žavingi, pilni entuziazmo ir užmaršūs. Jiems ir jų rūšies žmonėms gelmės sunkiai pasiekiamos. Tačiau tyloje ir apdairume savo jaunystės metus praleidusiai Editai, kuri išmoko neturėti jokių pretenzijų, kad išvengtų nusivylimo, šios gelmės buvo pažįstamos, ir šią iškilmingą akimirką jas palikdama, ji buvo paskendusi apmąstymuose.

Pakėlusi akis, išvydo, jog prie tolimos kolonos stovėjęs šešėlis įgavo ponios de Bonej pavidalą, kuri tikriausiai ten visąlaik ir buvo. Rankomis suspaudusi lazdą, apdulkėjusiu vualiu, nuo kurio paskutiniai blizgučiai baigė kristi ant tokios pat apdulkėjusios suknelės, ponia de Bonej, atrodo, irgi skendėjo apmąstymuose apie neišvengiamą persikraustymą. Tačiau Edita su skausmu pagalvojo, kad ponia de Bonej persikels į pavydėtiną senų žmonių pasaulį. Įsivaizdavo mažą apytamsį kambarėlį Lozanoje, kur bus ne tiek daug maisto, patarnavimo, iškilnumo. Ir ką gi ji darys ištisas dienas? Netgi pasiramsčiuojant lazda jai bus sunku įveikti absurdišką Lozanos teritoriją. O žiema ilga, labai ilga. Salono duryse pasirodžius padavėjams, Edita atsistojo ir priėjusi prie ponios de Bonej pasiūlė jai savo ranką. Šios veidą nušvietė pasitenkinimo ir tuo pat metu suglumusi šypsena, tačiau tą akimirką iš baro išėjo Monika, graži ir žaisminga su liepsnų spalvos suknele, spindinti greito sugrįžimo į namus įkvėpta gyvybe bei energija, ir sušuko:

— Palaukite manęs!

Tuomet, iš abiejų pusių apsaugota, Editos ir Monikos lydima, ponia de Bonej leidosi pirmyn į valgomąjį; Alenas nešė jos lazdą, o ji žygiavo iškelta galva, be žodžių reikšdama savo pranašumą ją supančiai aplin-

kai. Kai ponas Juberas išbėgo jos pasveikinti („Jau seniai laikas“, — niekinamai tarė Monika), ponia de Bonej šiltai spustelėjo abiejų jaunų moterų rankas, prieš apdovanodama jį nežymiu linktelėjimu. Rūpestingas padavėjas pristūmė kėdę, o ponia de Bonej kuo ramiausiai susitelkė prie valgiaraščio, tačiau per visus pietus jos galva liko iškelta ir retkarčiais į jos veidą grįždavo šypsena.

Vakarienė buvo įpusėjusi, kai įžengė ponia Pjusi, apsirengusi alyvų spalvos vilnos drabužiais. Editą dar kartą nustebino jos išvaizda. Putli figūra, spindintys šviesūs plaukai, ją supantis kvepalų aromatas beveik užtemdė Dženiferę, kuri, nors irgi gerai apsirengusi, atrodė kažkaip prasčiau, ne tokia rafinuota, ne taip giliai suvokianti ir karštai vertinanti šias nuolat kartojamas pramogas. Kai ponas Juberas paslaugiai pakilo nuo kėdės pasveikinti ponios Pjusi ir nuvesti prie stalo, kaip visada įdėmiai stebinčios ir susižavėjusios Editos dėmesį patraukė paslaptingoji Dženiferė, kuri nepaisydama vakaro vėsos vilkėjo dar vieną iš savo nekuklių apdarų — apdribusią šilko palaidinę gilia iškirpte ir baltas kelnes iki kelių. Ir nors atrodė it stambi turtinga paauglė, pasiruošusi kažkieno automobiliu važiuoti į prašmatnią diskoteką praleisti vakaro, buvo kaip visada uoliai dėmesinga savo motinai, kurios kalbos, atrodo, buvo vienintelė jai reikalinga visuomeninė paskata. Edita toliau stebėjo, kaip buvo mojuojama servetėlėmis, pilstomas vynas, laužoma duona, ragaujama sriuba ir primerkiamos akys, ją subtiliai vertinant. Edita nusprendė, jog jos tikriausiai nesuvokia, kad kambaryje esama ir kitų žmonių arba kad valgiai paruošti dar kažkokiam kitam tikslui, o ne vien numalšinti jų nepasotinamam apetitui.

Gerdama kavą salone, Edita pastebėjo, jog ponia Pjusi žiūri į ją šiek tiek šalčiau. Gal buvo pastebėta,

kaip ji anksčiau šį vakarą grįžo su ponu Neviliu, tačiau šis įsimintinas faktas nebuvo komentuojamas. Šiaip ar taip, Edita buvo priversta išklausyti ataskaitą apie ponios Pjusi planus ateičiai, kurie, kaip paprastai, siekė toli, nors visai nebuvo domimasi jos pačios planais. Abipusiškumo būsena buvo nežinoma poniai Pjusi, kurios valdingas poreikis dominuoti visuomenėje, kadaise užtikrintas jos grožio ir ją garbinančio vyro nebylaus buvimo, dabar turėjo būti įtvirtintas brutalesnėmis priemonėmis. Ne, nebuvo nieko brutalaus jos žaviame rečitatyve apie laukiantį pasiruošimo kelionei triūsą, — jau vien mintis apie tai sukelia jai galvos skausmą, — apie susitarimus su namų šeimininku, kad atsiųstų automobilį į Hitrou jų sutikti, kad paruoštų lengvą vakarienę ant padėklų poniai Pjusi ir Dženiferei, kurią jos valgys ponios Pjusi miegamajame.

— Būnu visiškas lavonas po kelionių, — prisipažino ponia Pjusi Editai.

— Vis dėlto jūs tiek daug padarėte, — atsakė Edita.

— Taip, už viską esu skolinga savo vyrui. Jis niekur be manęs nevažiuodavo. Sakydavo, negalėtų ištverti toli nuo manęs, kvailutis.

Paskendusi prisiminimuose, ji nusijuokė.

— Žinote, pamažu tai tampa įpročiu. Žinoma, aš irgi negalėčiau apsieiti be Dženiferės, o ji vis dar taikosi su savo senute motina, ar ne, brangute?

Ir vėl meiliai susiėmė rankomis, pasibučiavo, šiltai nusišypsojo viena kitai. Ir vis dėlto Editai pasirodė, jog Dženiferė kažkokia susimąsčiusi, o jos natūrali abejinga išraiška ne tokia geranorė kaip paprastai. Tačiau meilės ženklai, kuriais buvo pasikeista, visa užgožė. Man tik pasirodė, pagalvojo Edita. Šį vakarą esu įtari.

— Kada išvykstate? — paklausė ji.

— Ak, galvojame pasilikti iki kito savaitgalio, jeigu jie tik mus laikys. — Ir vėl trumpai nusijuokė.

— Aš... — pradėjo Edita, bet ją nutraukė ponios Pjusi šauksmas:

— Štai ir Filipas! Kurgi jūs buvote, išdykėli? Dženiferė manė, kad mus palikote. Brangute, paprašyk, kad Filipui atneštų šviežios kavos. Kodėl pavėlavote?

— Turėjau paskambinti, — pasakė jis, pasiruošęs tučtuojau įvykdyti jos reikalavimus. — O linija visąlaik buvo užimta.

— Biznio reikalais, kaip įsivaizduoju, — tarė ponia Pjusi, supratingai pakreipdama galvą. — Žinau. Mano vyras visada turėdavo skambinti, kad ir kur būtume. Kartais grasindavau, jog paprašysiu išnešti telefoną. „Niekuomet nepainiok reikalų su malonumais", sakydavau jam. Tai nereiškia, kad biznio reikalus keldavo į pirmą vietą, bent jau kai būdavo su manimi.

— Visada atsiranda reikalų, — su šypsena pasakė ponas Nevilis.

— Reikalų? Nejaugi norite pasakyti, kad ketinat mus palikti? Dženifere! Filipas žada mus palikti savo valiai.

Dženiferė pakėlė žvilgsnį nuo savo nagų ir abejingai šyptelėjo.

— Išvykstu poryt, — neutraliu balsu tarė ponas Nevilis.

— Tad privalome jus išnaudoti kiek tiktai įmanoma, — sušuko ponia Pjusi. — Tikiuosi, neketinate vėl dingti rytoj? Šįryt laukėme jūsų ištisas valandas, argi ne, brangute?

Aišku, mąstė Edita, privalau būti nematoma, kol nepasakysiu jam „taip". Ir jis teisus. Taip visuomet būna ir taip visada bus, jeigu už jo neištekėsiu. Tą jis ir nori man įrodyti. Ką gi, labai gerai. Bet pirmučiausiai privalau šį tą padaryti.

Po to stojusioje tyloje ji suprato, jog laikas ryžtis. Ji atsistojo.

— Atleiskite man... — pradėjo ji.

— Taip, žinoma, Edita. Labos nakties, brangioji.

— Prašau, sėdėkite, — tarė Edita ponui Neviliui, tvirtai dėdama ranką jam ant peties. Jai buvo nesvarbu, kad tai gali būti suprasta kaip gana familiarus gestas. Staiga pasijuto labai pavargusi nuo savo santūrumo. Jis galėjo kažką pasakyti, mąstė ji, aštriai jausdama už savo tolstančios nugaros stojančią sunkią tylą. O ponia Pjusi praleis visą likusį vakarą, bandydama sužinoti tai, ką jis geraširdiškai atsisakys jai pasakyti. Esu nereikalinga.

Nors jos žingsniai buvo tylūs ir lengvi, atrodė, lyg liptų aukštyn it nuvargęs keleivis. Tyliame ir rimtyje skendinčiame blausiai rožiniame kambaryje ji dar kartą it tremtinė atsisėdo. Pagaliau priėjo prie stalelio, paėmė lapą popieriaus ir ėmė rašyti.

Brangus Deividai,

Tai mano paskutinis laiškas Tau ir kartu pirmasis, kurį siunčiu paštu. Ketinu ištekėti už Filipo Nevilio, vyriškio, kurį čionai sutikau. Gyvensiu jo namuose netoli Malboro ir nemanau, jog dar kada nors Tave pamatysiu.

Man esi lyg gyvybei būtinas oras. Žinau, jog neturėčiau sakyti tokių dalykų. Nenori jų girdėti. Kai pasakiau šiuos žodžius Penelopei, ji buvo priblokšta, įžeista, tarsi būčiau nenormali šitaip kalbėdama. Tad atrodo, sudeginau visus laivus ir perėjau visus tiltus, kad galėčiau kada nors vėl būti tokia kaip anksčiau ar bent tokia kokia galvojau esanti.

Nemyliu pono Nevilio, ir jis manęs nemyli. Bet jis privertė mane pamatyti, kokia tapsiu, jei ir toliau Tave mylėsiu taip, kaip myliu dabar. Pradėjau tai matyti prieš atvykdama čionai, ir galbūt tas nelemtas nuotykis su vargšu Džefriu ir buvo mano matymo pradžios

išdava. Šįkart šio fiasko bus išvengta, svarbiausia todėl, kad ponas Nevilis tuo pasirūpins. Jis tikina mane, jog labai greit, jam vadovaujant, tapsiu viena tų priimtinų moterų, kurioms visada pavydėdavau drąsos, ištvermės ir tikro pasitikėjimo savimi. Tikriau sakant, tokia kaip Tavo žmona.

Šiuo požiūriu man niekada nesisekdavo, tad itin ironiška, jog įsimylėjau vyrą, kuriam visais atžvilgiais visada sekdavosi. Aš gyvenau Tau. Tačiau argi dažnai Tave matydavau? Gal dukart per mėnesį? Kartais dažniau, jei susitikdavom netikėtai. Kartais rečiau, jeigu būdavai labai užsiėmęs. O kartais turėdavau ištverti be Tavęs visą mėnesį. Įsivaizduodavau Tave namuose su žmona, vaikais, ir tuomet būdavo labai bloga. Bet daug blogiau būdavo tada, kai įtardavau, jog Tavo dėmesį, smalsumą sužadino kažkokia nauja mergina, kurią galėjai kur nors sutikti, gal kokiame pobūvyje, kaip kad sutikai mane. Tuomet įdėmiai stebėdavau moteris gatvėje, autobuse, parduotuvėse, ieškodama Tavo dėmesio verto veido. Nors, kaip matai, daugelio smulkmenų nežinau, tačiau Tave labai gerai pažįstu.

Juk supranti, žinau, jog kad ir kažin ką man jaustum, arba gal kadaise jautei, nesu, kaip sakė Svanas apie Odetę, tavo tipo moteris.[1]

Nėra jokio pagrindo mums vėl kada nors susitikti, žinoma, nebent atsitiktinai. Ponas Nevilis, kuris turi puikią famille rose *indų kolekciją, be abejonės, nemaža laiko praleidžia varžytynėse ir aukcionuose, todėl visai galimas daiktas, norės, jog jį ten lydėčiau. Bet jau sakiau jam, kad esu abejinga kolekcionavimui, tad abejoju, ar to primygtinai reikalaus.*

[1] Svanas ir Odetė — Marselio Prusto romanų ciklo „Prarasto laiko beieškant" veikėjai.

Pasistengsiu jam būti gera žmona. Nors šiame prityrusiame amžiuje sunku tikėtis, jog kiekvieną dieną pasipirš vyras, ganėtinai keista, bet šiais metais man jau piršosi dukart. Rodos, abu kartus sutikau. Pernelyg didelė buvo namų ramybės vilionė, kad prieš ją galėtų atsilaikyti tokios drovios prigimties žmogus kaip aš. Bet šįkart tikrai apsisprendžiau. Privalau, nes abejoju, ar beliko daugiau ko nors laukti.

Tikriausiai ir tu, kaip mano leidėjas ir agentas, kurie visada stengiasi, kad rašyčiau šiuolaikiškai, kad mano knygos būtų seksualesnės ir daugiau jaudintų, manai, kad kuriu savo istorijas perpindama satyra ir cinišku atsiribojimu, atseit derančiais šia tema rašančiam moderniam autoriui. Klysti. Tikėjau kiekvienu savo rašomu žodžiu. Ir dabar dar tebetikiu, nors ir suvokiau, kad nė vienas jų negali būti taikomas man pačiai.

Žinojai mano pastarųjų dviejų savaičių adresą, bet man neparašei. Todėl nėra reikalo Tau pranešti, kur gyvensiu, nes ir ten man vis tiek nerašysi.

Nežinau, kaip užbaigti šį laišką. Nenoriu nusileisti iki priekaištų, kaltinimų ir tikrai neturiu teisės to daryti. Jeigu pasakyčiau, kad sutikau būti Tavo partnerė savo valia, atrodytų juokinga, nes mano valia ir noras šiuo atveju buvo didesni nei Tavo. Troškau Tavęs daugiau negu Tu troškai manęs.

Visada Tave karštai mylėsiu.

Edita.

Ji ilgai sėdėjo rankomis apglėbusi galvą dabar visiškai tyliame kambaryje. Nesuvokė, kaip bėga laikas. Rodės, paskendo praeityje, anuose laikuose, kai jos dalia buvo tylėjimas. Kai stovėdavo prie lango savo namuose, klausydamasi Deivido automobilio tolstančio ūžesio. Kai be žodžių stebėjo tėvą paskutinį sykį tvar-

kant savo stalą arba nuolankiai nešė motinos išlaistytą kavą atgal į virtuvę. Netgi kai daug seniau slėpdavosi už močiutės Editos krėslo niūriame bute Vienoje, kai motina ir tetos liedavo savo sielvartus. O jeigu ir girdėjo kokius žodžius, tai jie visiškai netiko jos dabartinei situacijai. *„Schrecklich! Schrecklich!"* girdėjo, kaip rėkė teta Rezi. *„Ach, du Schreck!"*

Kai atsistojo, dingtelėjo mintis, kad reikia eiti miegoti, bet labiausiai troško ne miego, o ryto, kai galės nunešti savo laišką išsiųsti ir būti visiškai tikra, jog nebeapsigalvos. Žvilgtelėjusi į laikrodį, pamatė, kad jau pusė antros. Nusirengė ir atsigulė į lovą, pasiryžusi ištverti naktį ir nepasiduoti. Jos skruostai degė, ją pačią krėtė lengvas drebulys, tačiau slenkant nakčiai jos raumenys atsipalaidavo, kvėpavimas sulėtėjo ir ji galiausiai užmigo.

Kuomet pabudo, buvo dar tamsu. Ji atsikėlė, nusiprausė veidą, nusiplovė rankas, pagalvojo, kad išsimaudys vėliau, grįžusi. Dar sykį perskaitė laišką ir užklijavo. Apsirengė, susišukavo plaukus. Buvo visiškai rami ir kantriai sėdėjo, kol įsitikino, kad prie stalo apačioje jau kas nors bus ir galės jai parduoti pašto ženklą. Šeštą valandą, jau negalėdama ilgiau laukti, paėmė rankinuką ir raktą, labai tyliai pravėrė duris ir išėjo į koridorių.

Tyliai žengdama storu kilimu, baimindamasi, kad nepažadintų ir nesutrikdytų miegančių svečių, ji pamatė, kaip prasiveria Dženiferės kambario durys ir išeina chalatu vilkintis ponas Nevilis. Lygiai taip pat apdairiai kaip ir ji, jis stengėsi nekelti triukšmo, labai lėtai privėrė duris. Blausioje nakčiai paliktoje šviesoje ji gan aiškiai įžvelgė jo santūrią ir dviprasmę šypseną.

Žinoma, ji pagalvojo. Žinoma.

Ji sustingusi palaukė, kol jos nepastebėjęs ponas Nevilis apsisuko ir skubiai žingsniuodamas koridoriumi dingo iš akių.

Vėl atsidūrusi savo kambaryje, ji suvokė, kad beveik nesistebi tuo, ką išvydo. Prisiminė jo kalbas, kad jam būtina išsaugoti savo egocentriškumą, atstatyti savigarbą, tuos kilnius žodžius, kuriuos galbūt pernelyg lengvai priėmė. Betgi taip nėra, ne visai taip. O paskui dar prisiminė. Kai verkė į jį atsirėmusi, o jis laikė ją apkabinęs ranka, ji tada suvokė, jog jis nieko nejaučia. Jis labai grakščiai ją nuramino, bet nieko nejautė.

Be abejonės, Dženiferė buvo viena iš jo taip atlaidžiai paminėtų pramogų. O tos jos sapnuose apgaulingomis pabudimo akimirkomis atidaromos ir uždaromos durys buvo tikros durys, tačiau ji neatkreipė dėmesio į jų realumą ir reikšmę.

Išvydo savo tėvo kantrų veidą. Pagalvok dar, Edita. Neteisingai išsprendei lygtį.

Jausdama lengvą svaigulį, ji pamažu atsisėdo ant lovos. Jeigu už jo ištekėčiau, tarė pati sau, visa tai žinodama, taip pat žinodama, kad jis taip lengvai ir greitai ims ieškoti pramogų kitur, virsčiau akmeniu, stiklu, jo kolekcijos dalimi. Bet gal jis to siekė, turėjo tokį tikslą, mąstė ji, kad pakeisčiau trūkstamą kolekcijos dalį. O man šie malonumai, taip lengvai vadinami fiziniais, liktų ten pat, kur ir buvo tokį ilgą laiką, virtusį mano ištisu gyvenimu. Taipogi netekčiau to vienintelio gyvenimo, kurio visąlaik troškau, nors jis niekada man nepriklausė tokiu mastu, jog galėčiau jį vadinti *mano*. O pono Nevilio taip vykusiai nutaisyta dviprasmė šypsena man visada tą primintų.

Po akimirkos ji atsistojo.

Priėjusi prie stalo, paėmė laišką, perplėšė per pusę ir įmetė į šiukšlių dėžę. Paskui pasiėmė rankinuką ir raktą, išėjusi iš kambario, koridoriumi pasiekė laiptus ir nulipo į apačią. Vis dar tyliame viešbutyje prie stalo sėdėjo naktinis durininkas, laukiantis, kol baigsis pamaina; jis žiovavo ir kasėsi galvą. Pamatęs Editą, staiga atsitiesė ir nutaisė rytui deramą šypseną.

— Norėčiau, kad užsakytumėte bilietą artimiausiam lėktuvui į Londoną, — tarė ji labai aiškiu balsu. — Ir dar norėčiau išsiųsti telegramą.

Kai buvo rastas reikalingas blankas, ji atsisėdo prie stiklu dengto stalelio vestibiulyje. *Simondsas, Čiltern gatvė, Londonas W1,* — parašė. — *Grįžtu namo.* Tačiau netrukus pagalvojo, kad tai ne visai tikslu ir, išbraukusi žodžius *Grįžtu namo*, paprasčiausiai parašė: *Parvažiuoju.*

Anitos Brookner jausmų pasaulis

Šiuo metu Anita Brookner yra viena žymiausių anglų rašytojų. Pirmučiausia ji užsikariavo tarptautinį pripažinimą kaip viena autoritetingiausių XVIII ir XIX a. anglų ir kitų Vakarų Europos šalių tapybos žinovių, darbų apie Watteau, Jacques-Louis Davidą autorė, taip pat kaip Courtauld meno instituto ir Keimbridžo universiteto profesorė. Jos romanų herojės daug kuo panašios į pačią autorę: tai emancipuotos intelektualios moterys, mylinčios meną ir literatūrą. Anita Brookner savo romanais neretai iliustruoja garsųjį Oscaro Wilde'o teiginį, jog ne menas mėgdžioja gyvenimą, o atvirkščiai, gyvenimas dažnai matuojamas mene įtvirtintais kriterijais. Spręsdama moters vietos šiuolaikiniame pasaulyje, jos lygiateisiškumo jausmų sferoje problemas, Anita Brookner savotiškai tęsia Jane Austen ir Virginios Woolf kūrybos tradicijas. Jos pirmojo romano „Debiutas“ (*A Start in Life*, 1981) herojė — Balzac'o specialistė — vyksta į Paryžių studijuoti šio rašytojo rankraščių Nacionalinėje bibliotekoje, keliauja po Prancūziją, lankosi Anžere, Alansone, Somiūre ir kitose Balzac'o romanuose vaizduojamose vietose. Ji bando įterpti savo sutiktus žmones, tėvus ir draugus į Balzac'o „Žmogiškojoje komedijoje“ sukurtų paveikslų ir situacijų rėmus, o save pačią nuolatos lygina su Eugenija Grandė, stengiasi ir savo gyvenime užčiuopti

prancūzų romanisto veikaluose užfiksuotas būsenas. Rašydama studiją apie Balzac'ą, ji vis tvirčiau įsitikina, kad jos likimas savotiškai atkartoja Eugenijos Grandė dramą, kurioje ji įžvelgia universalių žmogiškos būties dėsnių atspindį. Kaip ir Virginia Woolf, Anita Brookner vaizduoja savo herojes, siekiančias autentiškos, laisvos nuo moralinių ir socialinių stereotipų būties. Visi aplinkinių bandymai priversti jos romanų veikėjas paklusti bendrai priimtiems principams baigiasi nesėkmingai, jos lieka ištikimos savo vidiniam „kategoriniam imperatyvui". Tuo jos primena ir garsaus Henrio James'o romano „Moters portretas" heroję Izabelę Arčer. Romano „Pažvelk į mane" (*Look at Me*, 1983) pagrindinė veikėja, kukli bibliotekininkė viename medicinos tyrimo institute, duodasi sugundoma išorinio pasaulio blizgesio, į kurį ją siekia įvilioti turtingi pažįstami, tačiau labai greit suvokia, jog toks gyvenimas ne jai, lieka prie savo knygų, kuklaus, bet dvasiškai intensyvaus gyvenimo.

1984 m. Booker Prize apdovanotame romane „Ežero" viešbutis" (*Hôtel du Lac*) pagrindinė veikėja rašytoja Edita Houp taip pat vertina gyvenimą iš savo profesijos pozicijų, tapatina ją supančius žmones su literatūriniais personažais. Ji pati jaučiasi esanti artima savo mėgstamai rašytojai Virginiai Woolf, o jos literatūrinis agentas Haroldas netgi jos išorėje pastebi Blumsberio grupės, kuriai priklausė Virginia Woolf, dalyvės bruožus. Bandymas tapti tokiai kaip kitos, ištekėti, Editai baigiasi nesėkme. Ji ieško nusiraminimo svetur, bet ir ten tampa turtingos našlės ir jos dukters rezgamų pinklių auka. Tiktai atskleidusi sąmokslą rengiančių žmonių paslaptį, Edita pagaliau suvokia save pačią ir nutaria grįžti prie savo pirmykščio, nors ir nelabai užtikrinto, tačiau vienintelio jai priimtino gyvenimo. Kaip ir beveik visuose savo romanuose, autorė

vaizduoja heroję krizinėje situacijoje, kai jai tenka rinktis — atsisakyti savo laisvės ir pradėti užtikrintą, „stabilų“ gyvenimą, ar likti ištikimai savo moralinei nuostatai, atmesti bet kokią prievartą ir nusižeminimą.

1987 m. išėjęs Anitos Brookner romanas „Draugė iš Anglijos“ (*A Friend from England*) tęsia jos kūrybai būdingą emancipuotos moters temą. „Jau senokai nusprendžiau egzistuoti gyvenimo paviršiuje, niekur neįsivelti, vengti konfrontacijos, greit neišsprendžiamų situacijų, draugystės, kuri baigiasi aistra“, sako romano pagrindinė veikėja Reičel. Ji — vieniša ir šioje vienatvėje mato savo laisvės garantą, tačiau ir jai vis dėlto nepavyksta išvengti artimo kontakto su miesčioniška buhalterio Oskaro Livingstono šeima. Gyvenime patogiai įsitaisęs Oskaras ir jo žmona Dori laiko Reičel savo dukters drauge, bet iš tikrųjų ji daugiau domisi jais pačiais, jų buitimi, papročiais ir skoniu, buto apstatymu — viskuo, kas jai pačiai, gyvenančiai dvasiniais interesais, yra svetima. Rašytoja atgaivina Jane Austen prozos tradicijas, tiksliai ir detaliai piešia buitinę aplinką. Šis tikslus piešinys romane (ypač jo pradžioje) dažnai užgožia gyvenimą stebinčios ir apie jį mąstančios Reičel subtilią jauseną bei aštrų protą. Skaitytojui lieka neaišku, kodėl tokia protinga ir savarankiška moteris taikstosi su Livingstonų egoizmu, jų dukters Heter įnoriais ir netgi įsivelia į jos santykius su būsimuoju vyru, padeda demaskuoti jo apgaulę. Galbūt pačiai Reičel reikia susivokti sudėtinguose žmonių ryšiuose ir sau įrodyti, kad gali bet kuriuo momentu nusimesti „draugystės“ naštą ir likti nepriklausoma? Anglų kritika pastebėjo, kad šiame Anitos Brookner romane atsirado anksčiau jai nebūdingos melancholijos, kuri išstūmė jos pirmiesiems romanams savitą ironiją, o herojų charakterio bei elgesio originalumą pakeitė niūrus nusivylimas. Kai kas netgi mano, jog rašytoja išsėmė fe-

ministinės problematikos galimybes ir ieško naujos vaizdavimo sferos.

Anitos Brookner romanas „Šeima ir draugai“ (*Family and Friends*, 1985) liudija autorės sekimą ne tik Jane Austen ir Viktorijos laikų literatūriniais stereotipais, bet ir XX a. pradžios modernistinio romano tradicija. Romane pastebima Virginiai Woolf būdinga „nutrauktų akimirkų“ (*interrupted moments*) stilistika, siekimas mažytėje gyvenimo atkarpoje užčiuopti esminius gyvenimo momentus, it miniatiūroje įamžinti subtiliausius dvasinius virpesius. Anitos Brookner romanai turi būti skaitomi lėtai, mėgaujantis kiekviena stilistiškai išbaigta fraze. Jiems galima taikyti prancūzų filosofo Gastono Bachelard'o požiūrį į miniatiūrinį vaizdą, išdėstytą jo knygoje „Erdvės poetika“: „Visi maži dalykai turi išsikristalizuoti lėtai, juos ilgai apmąstant tyloje. Reikia mylėti erdvę, kad galėtum ją vaizduoti taip detaliai, tarsi ji būtų sudaryta iš molekulių, kad sukurtum vientisą vaizdą, mažame molekulės piešinėlyje“. Šitai galima taikyti ir gyvenimo dvasinei erdvei, kuri yra pagrindinis tyrinėjimo objektas ir vėliau pasirodžiusiuose Anitos Brookner romanuose: „Pavėlavę svečiai“ (*Latecomers*, 1988), „Mezaliansas“ (*A Mesalliance*, 1988).

Galina Baužytė-Čepinskienė

XX a. AUKSO FONDAS

John Fowles
PRANCŪZŲ LEITENANTO MOTERIS

John Fowles
KOLEKCIONIERIUS

Hermann Hesse
NARCIZAS IR AUKSABURNIS

Patrick Süskind
KVEPALAI

Johannes V. Jensen
KARALIAUS NEŠLOVĖ

Herbjørg Wassmo
DINOS KNYGA

François Mauriac
FARIZIEJĖ

André Gide
IMORALISTAS

Joyce Carol Oates
ŽALTVYKSLĖ

M. Michel Tournier
PENKTADIENIS,
ARBA RAMIOJO VANDENYNO LIMBAI

Brukner A.

Br332 „Ežero“ viešbutis: Romanas / Brookner A.; Iš anglų k. vertė [ir baig. str. „Anitos Brookner jausmų pasaulis“, p. 171–174, parašė] G. Baužytė–Čepinskienė. — V.: Alma littera, 1995. — 174 p. — (XX amžiaus aukso fondas)

ISBN 9986–02–131–6

Pagrindinė romano veikėja — rašytoja Edita Houp vertina gyvenimą iš savo profesijos pozicijų, tačiau juo nusivylusi ieško nusiraminimo svetur ir tampa turtingos našlės ir jos dukters rezgamų pinklių auka.

UDK 820–3

Anita Brookner
„EŽERO“ VIEŠBUTIS
Romanas
Iš anglų k. vertė G. Baužytė–Čepinskienė

Redaktorius V. Čepliejus
Dailininkė A. Varnaitė
Techninė redaktorė B. Tolvaišienė
Korektorė O. Malinauskienė
Kompiuteriu maketavo V. Petrulienė

SL 412. 8.08 leidyb. aps. l. Tiražas 3000 egz. Užsakymas 460
Išleido leidykla „Alma littera“, Šermukšnių 3, 2600 Vilnius.
Spaudė „Vilspa“ spaustuvė, Viršuliškių skg. 80, 2053 Vilnius.

Anita Brookner — viena žymiausių š[illegible] anglų rašytojų, autoritetinga menotyrininkė, Keimbridžo universiteto profesorė.

Jos romanų herojės — emancipuotos, intelektualios moterys, mėgstančios meną ir literatūrą. Visi bandymai priversti jas paklusti įprastoms gyvenimo taisyklėms baigiasi nesėkmingai — jos lieka ištikimos savo vidiniam „kategoriškam imperatyvui“.

Romanas „EŽERO“ VIEŠBUTIS 1984 m. laimėjo prestižiškiausią Anglijoje Bookerio premiją.

ISBN 9986-02-131-6